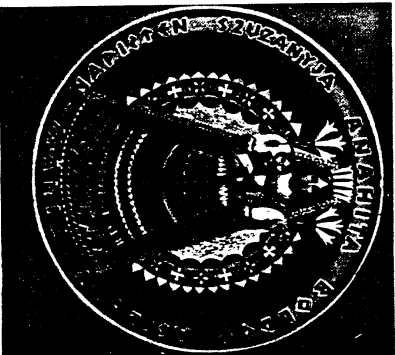

D. R. BOBULA IDA

A SUMÍR – MAGYAR RO- KONSÁG

Editor Esda
Buenos Aires, 1982

Az első kiadás: „A Sumér-Magyar Rokonság Kérdése” címen, 1960-ban
A második kiadás, 1982-ben: „A Sumir-Magyar Rokonság” címmel;

(A 2. kiadásban elhagytuk a „kérdése” szót a címből. Ugyanis az elmúlt idő alatt bizonyítást nyert, a sumir-magyar nyelv és zene (dallam) azonossága, tehát ez ma bizonyított valóság és nem kérdés többé.

Másik változtatás: a cím és könyv szövegében Dr. Varga Zsigmond és Dr. Bobula Ida által használt „sumir” népnévet állandóítottuk és nem az 1. kiadás szerinti „sumér”-t.)

Copyright by: Prof. Francisco J. Jos Badiny
Buenos Aires – Argentina

E könyv megjelenését RÁCZ EDUARD SÁNDOR anyagi támogatása tette lehetővé, amelyért s kiadó ezúton mond halás köszönetet.

Hecho el depósito que establece la ley 11 723
PRINTED IN ARGENTINA – IMPRESSO EN ARGENTINA
Se terminó de imprimir el día 29 de mayo de 1982 en la Imprenta HEL VETIA, Vicente López 883, Quilmes, Prov. de Buenos Aires

*„Csak törpe nép felelhet ős nagyságra,
Csak elfajult kor hos eládkok:
S gúfít régi fémpel új szöveteit,
S ha a jelenek hatványul sugára,
A régi jeny ragyogjon fel homárta!”*

Garay János

ELŐSZÓ A MÁSODIK KIADÁSHOZ

Bobula Ida egyike a nemzetközileg elismert legkiválóbb sumrólógusoknak. Egyetemi évet Budapestben kitűnő eredményel végezte el, Doktori értekezésének tárgya: „A Magyar Őstörténelem” és a közel keleti nyelvekkel kapcsolatos kutatások voltak. Az első nő volt Magyarországon, aki történelemből magánánári képesítést nyert. Már negyven évvel ezelőtt felhívott Dr. Varga Zsigmond debreceni egyetemi tanár, hittörténetész hatalmas munkájára, aki „Ötven év távollából” c. művében megírta a sumir nyelvűta történetét, a nemzet-közi tudósok közötti hosszú harc részletes elemzését, a sumir nyelvűtanak a magyarral való egyezését és a sumir-magyar rokonság fennállásának az elméletét igazolta. Könyvét a Magyar Tudományos Akadémia 1942-ben nagydíjjal jutalmazta. A sumir-magyar rokonság kérdésében azonban nem döntött, mert a két nyelv közötti nyelvtani egyezéseket akkor még nem támasztotta alá elég nagy sumir szótári anyag.

Bobula Ida 1946-ban az Egyesült Államokba került, fáradhatatlan munkával „rossz csillagok alatt” hibetelen nelet körülmenyek között, különböző nemzetek könyvtáraiban és múzeumokban kutatva, az Akadémia által hiányolt sumir szókincs megkeresésére, a legújabb kutatások eredményével kibővítve, – kulföldi tudósok által összehallított – szótári anyag bemutatására helyezte a hangsúlyt, és több száz példán mutatta be és vétele meg az 1951-ben megjelent „Sumerian Affiliations: ...” c. munkájában a sumir-magyar rokonság elméletének a helyességét.

Ebben a művében felsorolta és behzonyította a sumir-magyar szavak fonetikai, tartalmi és értelmi megegyezését, megfelelően kivül a sumir szobrokni, képektről, ásatási leletekről megállapított lényeges mitológiai és kultúrformák egyezését, – a társadalmi intézményeknek feltűnő, sőt legtöbb esetben teljes megegyezését... Behzonyította, hogy a sumir magyar rokonság nemcsak a nyelv terén létezik, hanem viathatalan nyomat van-nak a mai magyar élet minden vonatkozásában is.

Ez a könyv az egész világ szakirodalmában roppant nagy feltűnést és érdeklődést keltett. Ertheőben, mert eddig alig tudtak arról, hogy létezik Európában egy kis tízmillios ország, amit a világhabdorok után békét ésszeretlen következményeként felarabolnak s akinek földjét, lakosságát a könyvező országok között szétosztották, – és most kidertni, hogy ennek a szegény szomorú orszagnak a népe, a világ legtrégibb kultúrájú, legnagyobb műveltségű népének, a sumir népnek a legközlelbi rokona és az egész földön elterjedt kultúrájának és nyelvének az örökőse.

Könyvének megjelenése után számos nagyobb tanulmányra, cikke jelent meg, újságokban, tudományos közlönyökben és folyóiratokban. Az 1950–60-as évek során megjelent munkáit összefoglalva, a Buenos Aires-i 1961-ben „A Sumet-Magyar rokonság kérdése” címen adta ki. Ezzel a könyvvel indult meg az egész világban a sumir-magyar rokonság iránti mind szélesebb-körü és mind nagyobb hullámokat vető érdeklődés. Ezek a könyvek indították el hódító útjukra a Magyarországon délhibosnak kigunylt, lekicsinyelt, lelagadt (de a megéltölni sohasem tudott) sumir-magyar rokonság ügyét.

Bobula Idának higgadt, tudományos érvelése, világos okfirtése, valamint az óhazai hivatalos illeteések megálapozatlan, éllenszennyes magatartása arra bírta rá a külföldön élő emigráns magyar nyelv – és történet-tudósokat, egyetemi tanárokat és amatőröket, hogy komolyan foglalkozzanak ezzel a magyarorság számára rendkívül nagyjelentőségű kérdéssel. Az azóta elhelt három évitzed óta megjelent könyvek, tudományos munkák és újabb felledzések mind csak megerősítették, igazolták Bobula Ida elméletét és bizonyítékainak helyességét.

Az élet nem áll meg. Egy népet, amely megőrtzi nyelvét, hitet és ömudat, – nem lehet megsemmisíteni, eltemetni.

A tudásvágyunk a felkeltése, eredetünknek kinyomozása, anyanyelvünknek apolása, kulturális értékeinknek megőrzése: a „tudásnépek” öröksége és feladatai. Az ősmítvelet és őszönzése, a magyar őshaza életének, történelmének és evedelének Kálldától a Kárpátokig terjedő vándorútjának felderítése nemcsak az igazság bebizonyításának a kérdése, hanem elválszhatatlan az egész nemzet-tudat ép fejlődésétől és a szebb jövőbe vetett reménysegtől.

Ezek a gondolatok, megállapítások, igazságok mind benne vannak e könyv **LELKÉBEN**, a sorok között és kisugároznak minden oldalról. Ezért határozta el a Kiadó, hogy a nemrég elhunyt **Bobula Ida egész élete munkásságának, áldott emlékének megpecsítésére és tisztelőre megjeleníteni** e második kiadást.

Dr. Oláh Béla

—00—

A KIADÓ – AZ ELŐSZÓHOZ.

Dr. Oláh Bélát kértük fel e könyv bevezető sorainak megírására azért, mert O Dr. Bobula Idának egyetemista társa volt és egy élet iszta barátsága volt közöttük. Nevezhetjük tehát Ot Bobula Ida legjobb ismerőjének és legjobb barátjának is.

Amak bizonyosságára, hogy Dr. Bobula Ida mennyire szíven viselte ennek a könyvnek megjelenését és mennyire ragaszkodott ahhoz, hogy a könyv minden sora az ő szellemi termékét vigye – közöljük itt Bobula Ida azon kézírását, amellyel bizonyítjuk, hogy az első kiadásban található azon fejezetet – melynek címe a „KIADÓ UTOSZÁVA” – saját-kézleggel írta meg és ragasztkodott ahhoz, hogy még ez is az Ő kívánsága és írása szerinti szerepeljen a könyvben.

Egy szándékozunk még jobban megpecsíteni mindazt a Magyar Igazságot, amit – Dr. Bobula Ida kutatásaink gyónyszemeként – megint átadunk az olvasónak.

PROF. BADINY JÓSEPERENC

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ A MÁSODIK KIADÁSHOZ.....	3
A KIADÓ – AZ ELŐSZÓHOZ.....	5
TARTALOMJEGYZÉK	6
I. ŐSTÖRTÉNET DIÓHEJÁBAN	9
II. SUMÍR MAGYAR NYELVROKONSÁG.....	13
<i>Tevészek nevei:</i>	19
<i>Rokonságt nevei:</i>	20
<i>Államnevek:</i>	21
<i>Igék:</i>	21
<i>Jelzők:</i>	21
<i>Földművelés műszavai:</i>	23
<i>Kertészkesés műszavai:</i>	23
<i>Bányászati műszavai:</i>	23
<i>Építés műszavai:</i>	24
<i>Ipari műszavak:</i>	24
III. SZÖVEGYEZTETÉSEK.....	31
I. FŐNÉVKÉPVÉS:.....	32
<i>Összetett sumír főnevek:</i>	32
II. IGERKÉPVÉS.....	32
III. HANGTANI ÁTVÁLTOZÁSOK.....	34
A) SZÖJEGYEK.....	36
<i>a) /A vallással kapcsolatos szavak:</i>	36
<i>a) a "MAGLUS"-kultusz szavak:</i>	36
<i>c) As égit lények:</i>	36
<i>d) ELÉNYEK:</i>	37
<i>e) /A természetire vonatkozóak:</i>	37
<i>d) SZÁMOK:</i>	37
g) CSALÁDTAGOK:.....	37
h) TESTRÉSZEK:.....	38
<i>ü) ÉRKEZÉSEI KAPCSOLATOS SZAVAK:</i>	38
<i>d) RUHÁZAT:</i>	38
<i>k) ÁLLATOK:</i>	38

j) MUNKAISZAIK:	39
m) IGEN:	39
n) JELEZŐK:	39
o) KULTUR SZAIK:	40
p) TÁRSASÁGI SZAIK:	40
q) A TORÉNYKEZÉS SZAIKAI:	40
r) HÁBORÚ:	40
s) TÖRTÉNELMI NEVEK:	41
t) FÖLDRAJZI NEVEK:	41
B) SZÖJEGYZEK:	41
A hangnemi fejlődés esetei:	41
C) SZÖJEGYZEK:	43
a) SYNONYMOK:	43
b) SYNONYM CSOPORTOK:	44
c) SZÓ-PÁROK – IKERSZAIK:	46
d) ELLENTÉTES ÉRTELMŰ SZAIK:	47
IV. KÖLCSÖNÖZTÜNK, VAGY ÖRÖKÖLTÜNK?	49
SZÖJEGYZEK:	54
V. A MAGYAR ÓSVALLÁS ISTENASSZONYA.....	62
VI. A NYELVROKONSÁG TÖRTÉNELMI HÁTTERE.....	73
MÁGUSOK: OSZTÁLY VAGY NEMZETSEG...?	77
A MÁGUSOK VÁNDORLÁSA	79
MAGYAR VÁNDORLÁSOK	92
MAGYAROK MÁGYARORSZÁGBAN	97
VII. ÜZENET, RÉGI KÖNYVBŐL	104
AKIADÓ UTÓSZAVA	106

Dr. BOBULA IDA, kiadásunkban másodszor megjelenő és a sumér-magyar rokonságot bizonyító könyvének tartalmára vonatkozólag: a római Institutum Biblicum néhai igazgatójának, P. ANTON DEIMEL S. J.-nek a *Sumerisches Lexicon* szerzőjének, Dr. Bobula Idához intézett leveleiből közöljük az alábbiakat: Róma, '5. Jan. 1953.

„...Ihr Buch habe ich mehrere Male sorg-fältig durch-studiert... Ich habe nicht die geringste Schwierigkeit eine Verwandtschaft des Ungarischen mit dem Sumerischen anzuz-nehmen.“

vagyis magyarul:

„...: a legkisebb aggodalom sincs a magyar-sumér rokonság elfogadására.“

I. ŐSTÖRTÉNET DÓHÉJBAN

A múlt század emberei égő kíváncsisággal keresték a feleletet arra a kérdésre, hogy a világ melyik pontján alakult ki az első emberi kultúra? Sok meddő spekuláció után a komoly tudomány félretele a kérdést és az ma is nyitva áll.

Az utóbbi évtizedek embertani és régészeti felfedezései, különösen a Kaspi tó déli partján kátsort Houu Pariang fejkori kultúrámberei, de a Kaukázustól délre, Észak-Mezopotámiában fellelített ősi, legrégibb földművelő falu-leleptűések 1,5 adapposa teszik azt a feltevést, hogy emberi kultúra először Nyugat-Azsiában keletkezett, pontosabban az Eurfates folyó forrásvidéke körül, azon az aránylag kis földterületen, amelyről folyóvizek indulnak a Földközi tenger, a Perza öböl, a Fekete tenger és a Kaspi tó felé. Valószínű, hogy ezek a vizeitak és a rajtuk kifejlődött közlekedés tettek lehetővé olyan kultúrfejlődést, amelyre másutt nem volt példa. Különböző embercsoportok egyesíthették ismereteket és kialakulhatott az első, őskaukázusi kultúra. A kultúra kedvező életfeltételeket teremtett, az őskaukázusiak szaporodtak és vizeitakon rajokat bocsátottak a négy tenger és a négy égtáj felé. Az ókori történelem káosza értelmes renddé váltak, ha felsmárjuk, hogy az őskaukázusi, messze hajózó és koszosz kultúra éppúgy rányomta bélyegét az egész ismert világra, ahogy korunkban befolyásolja az egész világot az Európában kialakult civilizáció.

Az őskaukázusiak egyik raja bocsátódott le az Eurfates vonalán Dél-Mezopotámiába, ahol más, rokon, el- és vissza-vándorolt törzsekkel egyésülve megeremették a summek nevezett magas kultúrát, azt amelynek ékírásos jeleivel kezdődik az frott forrásokra támaszkodó történelem.

Közindomású, hogy a legrégibb sumir leletek és a legrégibb egyiptomi leletek két egymáshoz igen közelálló kultúrától beszélnek: természetes a feltevés, hogy a Nílusvölgy első civilizációt is egy kaukázusi raj tagjai voltak. Leválhat az ősméltó és délre vándoroltak rajok, amelyeknek utódai „chámita” és „sémítia” népeknek nevezte a későbbi kor. – Keleletnyugati irányban terjeszkettek a lassan differenciálódó jáfritták.

A legősibb és legvédelethebb hegyi pozíciókban tartotta magát az őskaukázusiak derekhadá, az uralkodó réteg, a konzervatív elem, mely nem vándorolt semerre. Mai ismereteimmel úgy látom, hogy ez az elem tartotta megszállva Észak-Mezopotámiát és terjeszkedett nyugatra a Taurus, Keletrre a Zagros hegyei irányába.

Az ormkat sumirul UR és AR szavakkal nevezik – a vidék legmagasabb hegye az ARARÁT volt. Sumirul URI-KI-nek (KI 'hegy') hívják Észak-Mezopotámiát, a hegy-vidéket. Azt a népet, amely itt lakott és külön dialektust beszélt, de ókorban AZ vagy AR vagy SA (hangátvitetés) népként hívták és tekintélyet mutat, hogy valószínűleg ők voltak neveztek el Ázsiát és hogy később a felcsperedett perza uralkodók hevesen erősítgettek, hogy ők valódi ARLAK- (Dárius sziklafelirata.)

Valószínű, hogy az AR hegyi ősnép volt a bányászát és fémnyitvesség első gyakorlatja; a fémekből készített fegyverek biztositották uralkodó helyzetét. Az állati szarv neve sumirul SI volt. A fémről „készült” (AG) mesterséges szűrő eszköz SIAG 'szeg', szigony. Akik ílyet készítenek: SI-AG-TU > scyrták, szitnyák. (Székely < SI-AG-LU fegyveres, dárda ember). A szitnyák eredetét is sok évtizeden át vitatta a tudomány. A kérdést nemrég eldöntötték a Zagros hegyységben feltárt őszitnyá arany-kíneselek. A szitna művészetnek kétségteleen legregiebbi és vitathatalannul jellegzetes darabjai kerülték elő ezen a Kaukázus-tól délre eső területen: minden más szitna lelet későbbi időből való, mint ezek a Kr. e. XVII. században a földbe rejtett kíneselek. Valószínű, hogy az asszirok hatalma szorította ki ősi erdeiből az őszitna népet, melyről az asszír elantána a fémnyitvességet és amelyet legyőzött a szervezett katonai egyveduralom irgalmatlan erejével. A szitnyák felhúzódtak a Kaukázusba, majd onnan elszálltak az északi oldalra és a következő évszázad folyamán elözonítotték és civlitzáltak Nyugat-Azsiát.

Kétségteleenem látszik, hogy az őszitnyá bányásznap igen korán küldött gyarmatosító rajokat a Fekete tengeren át, fel a Duna vonalán. A bronzkor embere nem hagyott frott emléket Magyarországon földjén, de hagyott olyan bronz fókosokat és ékszereket, melyeknek mása Mezopotámiában került elő és ahol másutt Magyarországon, bronzkori, sírban találhat olyan kagylót, melyet feltétlenül a Vörös tenger partjáról hoztak, mert csak ott terem.

Nem lehetetlen, hogy őskori földvárainkat, a titkos eredetű nagy csatornaműveket (Csöszs arka, stb.) mezopotámiai szakemberek, mérnökök ásatták. Míndezekre világot fóg deríteni a következő évszázad régészete. Mi még csak sejhelyűk, hogy az első gyarmatosítóknak vissza kellett vonulniok, de egy tudós csoport, a mágnus papok testülete megőrizte egy csodálatosan napfényes, hegyövezte, édesvízben „gazdag medence ragyogó emléket és az apok tovább adták a fiaknak a hagyományt mondva: „ha elég erősek lesztek, foglaljátok vissza!”

Világok változtak, birodalmak utköztek, fogyott és veszett a szittyák magyszerű népe, egyik rajt a másik után mozsosolódott fel a népvándorlás zivatarában. Hamem egy rajt – talán a legősibb hagyományok legzivósabhb hordozóit, – egyszer csak nennzetté szervezett egy nagy tehetségű család: az Arpád vezéré. A kis nemzethez csatlakoztak a rokon törzsek és az, elindultán Nyugat felé, a Kr. u. 9. században átkelh n, vercekei hágón és krónikánk szerint „Scythiából másodsor kijöven” újra birókba vette ősei földjét.

Pártos harcos.
(A Berlin-i Museun domborníve.)

II. SUMIR MAGYAR NYELVROKONSÁG

Mikor a múlt század közepe táján kezdtek előkerülni a mezopotámiai romhalmok alól az emberiség első írott emlékei, a csereptábrakra fordított, ékírások, sőt képrajzok sötét, a szavetörek hamrosan észrevettek, hogy azok az asszír□babloni szövegekkel ellentétben, nem sémia szerkezeti nyelven íródtak. Az „írásfelhalálók nyelve”, ahogy kezdetben jelölték, agglutináló szerkezetűnek bizonyult. Az útítóró orientalisták, Oppert, Rawlinson, Sayce ős-szírnya, ősturáni nyelvről beszéltek; a szemlális francia tudós, Lenormant, határozottan hirdette, hogy az „írásfelhalálók nyelve”, amit ő is akkádoknak nevezett, a magyarhoz áll legközelebb. Ez az ősi□nyelv – írta Lenormant – lesz a turáni nyelvek közös magyarázója; ugyanaz, ami a szanszkrit az indoeurópai családban!

Lenormant és a hozzá hasonló pártatlan, elfogulatlan valódi tudósok megállapították, hogy az írást az a turáni nép találta fel, melyet Lenormant akkádoknak, mások sumimnak neveztek el és ezt későlegentuli bizonyítja az ékírásuk rendszere. Am ez a megállapítás világszerre megdöbentette és keblemellenli érmelte azokat az egyetemi tanárokat és egyéb tudományos pozíciókat élvező egyéneket, akikben a faji gőg és hittség erősebb volt, mint az igazság szeretele.

Tudnivaló, hogy a múlt században világszerre azt hirdették a tanárok a fiataloknak, hogy nemcsak a fehér ember áll minden tekintetben a színesek felett, hanem a fehérek faján belül is rangkülönbségek vannak: a legalsó fokon állnak a turáni „joidtek”. E tan szerint a turániak, akik között a törökök, finn és a magyar is felsorolják, soha semmit nem alkotott, csak rombolnak és rabolnak.

Nem a legrosszabb, de jellegzetes amerikai tankönyv például P. V. N. Myers 1882-ben New Yorkban megjelent *Ancient History-ja* (Harper & Bros). Ez is hasonló tendenciájú. A fejezetek címei mint: „The Turanian Tribes; The Semitic Nations. The Aryan Family” – már elárulják a szerző elfogult pártállását és érzelmait.

De meg is mondja: „*The Turanians have never evinced any aptitude for the arts and sciences or love for the higher walks of culture*” (p. 3). Természetesen minden igaz szerete az árjáké – Az ilyen elfogult faji önszeretet és versengő, ömlengő árja öndicséret köreit zavarta egy turáni öskultúra felfedezése.

Kényelmetlenül feszengtek a hittségükben sértett teuton tudósok és visszhangoztak érzelmeiket egyes heves franciák, érzelmek hevében megfedkezve a kötelezőnek vallott tudományos objektivitás fajszaianak fennmaradását is. Nemeiyelek (pl. Bablon és a későbbi Antran), vígyázatlanul kimondták, hogy mit kerüljett a többi is: „nem engedhetjük át a sumir dicsőségét másnak. Ez csak az indoeurópai fajé lehet; – különösen nem adhatjuk át ezt a fehér emberek leguolósó kategóriájának, a megyezett turániaknak”.

Csakhogy a nyelvészet akkor elfogadott szabályai szerint, a sumir-indoeurópai rokonságot soha nem sikerült behívnyítani.

A bajban lévő árjak segítségére jött a semita Halévy, aki Bukarestből Párizsba tette át székhelyét és hosszú életem, hosszú tudományos pályájan végig hevesen cáfolta, tagadta azt, hogy a mezopotámiai ősnnyelv „turáni” lett volna. Mezopotámiában szerinte soha sem volt más, mint sémia kultúra. Halévy azt hirdette, hogy sumir nép nem is létezett, amit sumir (vagy akkád) nyelvnek hívnak, csak sémia papok mesterséges, titkos nyelve. Halévynek nagy sikere volt. Lenormanttal szemben felül maradt, nem mintha igazai lett volna, de azért, mert ő 90 éves koráig élt és Lenormant meghalt 45 éves korában. A mezopotámiai kultúra sémi jellegének elfogadása általában nem tikközött érzelmi nehezségű, bár egyes nyugati tudósok óvást emeltek. Ezek közi volt az angol Sayce, aki gúnyosan írta, hogy: „az emberiség hozzászóltott ahhoz a gondolathoz, hogy Ádám zsidó volt és etfői nem akar taglítani.”

A Magyar Tudományos Akademiának Goldziher Ignác jelemlette, hogy Halévynek ad a világ igazat: a sumir-magyar rokonság keresése abszurdum és elhittandó.

A magyar tudomány ezt a javaslatot elfogadta. Minden sumir-magyar kutatás tudományos analéma alá véteket. Szinte azt kell himni, hogy egy magasabb hatalom, – amelynnek gondolatai nem a mi gondolataink, – következetesen nem engedte, hogy

akkor kiderüljön az igazság. Lenomant meghalt fiatalon, Sayce eljött Magyarországra, hogy megtanuljon magyarul a sumir nyelv miatt, azonban napok alatt súlyos betegséget kapott és vissza kellett utaznia.

A magyar tanárok felhívték a tudományos jóhírneket. Csak a felhájas Galgóczy János folytatta sumir-tanulmányait. Egy lelkes, de teljesen laikus újságró, Somogyi Ede írt mégis könyvet, köveivel az igazság felhárítását és egy elszánt debreceni teológus professzor, Varga Zsigmond állta a gunyv, kisebbitést, hinyamlast – és hirdette kevésszámú diákjainak a sumir-urali-álláji rokonságot.

Ennek a elméletnek utolsó szírvós nyugati védője a német Hommel volt, akinek munkája bizonyítja hogy minden fáji kitermeli a nyílt és burkolt sovimszák serege mellett a tárgyilagos tudóst is (Hommel a sumir nyelv legközelebbi rokonának és utódának a törököt tartotta, magyarul sajnos nem tudott.)

Teltek az évek. A nyugati tudósok többsége rájött, hogy Halévy elmélete tarthatatlan. Lassan be kellett ez látniok Halévy semita követőinek és rajongóinak is. Ájra és semita tudósok meggyeztek a nagy „ignoramus”-ban. – A sumir egyedül áll, nincs rokona, nem is szabad keresni a rokonságot!

Hanem az ásatásokat folytatták. Sir Leonard Woolley kiásta a bibliai Ur Chalderorum várost, és ez sumir város volt. Rengőleg cseréptábla onította a nyelvészeti anyagot. – Glossáriumok készültek, köztük a római Institutum Biblicum, nagy, 6 kötetes „*Sumerisches Lexicon*”-ja, kb. 4000 sumir aló megjelölésével. Ennek alapján újra fel lehetett tenni a kérdést: igaznak volt-e Oppertnek, Lenormantnak? Van-e sumir-magyar nyelvrokonság?

Számomra sürgetővé vált ennek a kérdésnek megválaszolása, miután a philadelphiai régészeti anyagot megismertem. Először feljegyeztem mintegy ezer sumir szót a véli magyar megfelelője mellé. Aztán elkezdtem keresni a szabályos megfeleléseket.

Az első szembeálló szabály az volt, hogy *a sumir nyelv D hangja, a magyarban általában T hangra változik.*

Mikor az ember egymás mellé írja az ugyanazt, vagy hasonló fogalmat jelölő sumir és magyar szavakat, akkor ilyenféle sorokat kap:

DAL	TÁL
DAM	TÁM (gyám)
DAN	TAN (tanács)
DAR	TAR (tarka)
DAB	TAPASZT
DAG	TÁG
DIM	TOM
DIR	TÖR
DINGR	TÜNDER
DURUN	TORONY
DUG	TOK, TÖK
DUN	TINO
DU	TESZ
DUSU	TÚSZO (gyűszű)
DE-IZI	TÚZ

Ebből látható, hogy az esetek nagy részében az olyan szótör, mely a sumirban D betűvel kezdődött, a magyar nyelv T-vel kezdődő szót csinált. De nem mindig. Például a sumir DIRIG szó pontosan azt jeleni, amit a magyar derékas jelzőkkel fejezünk ki. Aligja véletlenül! Az ilyen kivételek, melyekre még nem tudunk biztos magyarázatot adni, aggasztják a nyelvészt. Ebben a szövegben nem változott az ősi hang. Ilyen számos kivétellel megérteltt szabályos hangváltozás sok van.

Látnivaló, hogy a magánhangzók változásában még kevésbé szabad szoros törvényszerűségeit keresni. Gondoljunk arra, hogy a magánhangzókkal a magyar nyelv elébe szabadon él.

Pl. a sumir GU- torok, hang', szokásos kétőzléssel GUUGU, a magyar *gége őse*.

Csakhogy ennek a *gége* szónak a magyarban egész sorog tájnyelvi változása ismeretes: *giga, guga, gegő, sib*.

A massálhangzók szerencsére állandóbbak, többet mondának, jöllehet azok változásában sem szabad sumir-magyar vonalon azt a szoros törvényszerűségeit keresni, ami az egymáshoz térben és időben sokkal közelebb álló indoeurópai nyelvcsalád éléről jellemzi. Számolnunk kell azzal, hogy a szabad szűnya népek a nyelvkinccsel is szabadabban rendelkeztek.

Köz hely, hogy néhány szónak véletlen hasonlóságára nem szabad nyelvrokonságról tételel felépíteni.

Csak hogy a sumir szó-anrag vizsgálata nem csupán néhány, véletlenül a magyarra hasonlító szót eredményez, hanem a hangtani és értelmi megfelelések hatalmas tömegét. A jelenleg ismert és megfejtett 4000 sumir szó közül könnyen kiválaszthatunk ezret, melyeknek nyilvánvaló megfelelői, lezszammozó ének a magyar nyelvben.

Ez a nyelvészleiben igen sok: *hiszen a finnugor rokonság tétele mindössze kb. 500 rokon szótré van felépítve.*

Sem őrszár: sem ezer szó rokonsága nem lehet véletlen.

Temeszetes, hogy a szókinés tömeges egyezése, megfelelése sem bizonyítaná a nyelvrokonságot, ha nem lenne rokon a két nyelv nyelvtani szerkezete. Ez a rokonság azonban régen meg van állapítva. Ez szűrt szemel legelőszór az első kutatónak, – Opetnek, Lenoromának, – ök ebből indultak ki.

Különösen a névrogozásban feltűnők a megfelelések.

Például: ADDA – atya, ADDA-MU – atyám.

Baba istenmöt úgy szólítja meg ura (fegyvercs katonája, öre) Ur-baba fejedelem, „BABA-MU – babám, felepletem templomodat!”

Igaz, hogy sok megfelelést már csak a régi magyar nyelvben, néha, a nyelvjárásköban találunk meg.

A sunniban például meg általános használt helyhatározó rag, suffixum a ni. A magyarban már csak néhány nyelvjáráshban él ilyen formákban: Julius elment Kovácsni = Kovácsékhoz.

A sumir uralkái grammatikai megfeleléseket tizeseen dolgozta ki néhai Dr. Varga Zsigmond, aki a keleti nyelvök nagy tudású tanára volt a debreceni egyetemen, – Özezer Ev Tárlatából c. munkájában. Csak hogy ezzel hába dögente a Magyar Tudományos Akadémia kapuját. Az Akadémia válasza az volt, hogy nyelvrokonság megállapításához nem elég a nyelvtani szerkezetek megfelelése, ha azt elegendő számú rokon szó nem támogatja. A Varga által ismeretelt rokonszavak száma pedig alig haladta meg a százat. Ezeknek is egy része erőfírtethetök látszott. A háborús viszonyok és nehéz körülmények miatt Varga nyilván nem tudott megismernekdni a legújabb kutatások, által felátr és nagyon kibó-

vált sumir szóanyaggal, melyhez én a nyugati könyvtárakban, kevésbé tudással, de szerencsésébb, hozzájuthattam.

Mélyseges gyönyörűséggel éreztem, hogy több század óta szomjazva az igazságot, most végre eljutoitunk oda, hogy valószönl tudunk a magyar eredetkérdésre. A sumir nyelv és kultúra hihetetlen gazdagságú ősforrás benyomását tette reám, mely mint az Eler mesebeli kek tava, úja szülhet az elgyötört, halálavált és szétzört Magyar Nemzetet. Ha felismerjük és elfogadjuk a nyilvánvaló igazságot, az a megújulás, új erzedv ígéréte. Egyik oldalán ez a ragyogó perspektíva hívott – a másik oldalán a hideg józanság óvott. Evtizedeken át foglalkoztam hivatalosan tudománypolitikával, és tudván tudtam, hogy a nyilvánvaló igazság távotról sem elég ahhoz, hogy hivatalosan elfogadját tétel legyen belőle. A legtöbb igazság érdekszövevéget sört s a tudomány bűszke fellegvárát mindemitt a fennálló hatalmak, az érdekszövésegek pénzrelk és irányítják.

A meglátott új magyar igazság útrában hatalmas érdekszövésegek egész összerűttgő hegyláncra áll – ezzel megkűrdeni, olyan szegényen, elhagyatottan, eszüközök nélkül és olyan kedvezőlen körülmények közöt, amilyenek az anyének, szinte lehetetlen vállalkozás. Olyan, mint tudájon nekivágni az oceánnak, söt embert számítás szerint meg amái is reménytelenébb. Számot vetetem azzal, hogy ha feltámaszton a sumir-magyar rokonság elméletét, megsejtve a minden sumir nyelvhasznlatással szemben kimondott tabut, kihívom a világ legtöbb hivatalos szaklektélyének haragos ellenkezését. Ehhez csatlakozni fog minden magyar cöntfei és vaskalap, mindenki, aki lusa gondolkozni és merve ahhoz hogy revidálájon. Ezeknek publikáltást, tömjént, elégtérelt adnak a külböfíle szerzevett érdekszövésegek – míg az éri sok évi munkával megszerzett tudományos hitelem, jóhírem, becsületem az ilyenkor szokasos kegyetlen módon, épek harmincudjára kerül. Fanasztizánk fogynk bélyegezni, fejlett technikával utáram indítják a mindemitt található félművelt rajongókát, svihakokat, feltűnési viszkétségben szenvedő kritikátlan egyénekét, azután velük egy sokokba kötnék és minden boldonságért, amit mások követnek el, elsősoiban engem ünnek. Elore tudtam, hogy el fogok veszíteni bizron állást, kenyeret, minden komoly lehetőséget annak, hogy segíthessek szerencsétlen családomon és annak árva

gyermekeim. Egy percig sem kételkedtem abban, hogy az utókor el fogja ismerni, hogy nekem és mindazoknak, akik előttem jártak, igazunk volt a sumir-magyar rokonság dolgában, de kissé elszomorított a gondolat, hogy ezt majd csak a sírkövemre fogják felírni. Mindezzel szemben méltóleg tettem az árva nemzet nyelvnivalóját és ezzel a kérdés eldőlt. A Minden-határa bízam az ügyet, megírtam, sokszorosítottam és 1951-ben a világ nagy könyvtárainak szétküldtem Sumnerian Affiliations című és a problema lényegét ismertető munkámat.

Ebből a munkából közülök itt szemelvényeket.

Köteletket lehete és kellene írni a sumir-magyar nyelvrokonság kérdésének részleteiről. Ebben a rövid ismeretemben azt fogom idélni, ami a leglényegesebbnek tartok a rokon szavakból.

Testrészek nevei:

<i>Magyar szó:</i>	<i>Sumir megfelelője</i>
Fej (régiesen: fő, fő).....	PA
Agy (régj: oga).....	UGA
Ort.....	AR
Száj.....	SU
Szem.....	SI (EN)
Tork.....	TUR
Váll.....	BAR
Vese.....	BIR
Vér.....	BUR
Hús.....	KUS

Bizonyára lesznek olvasóim között, akik azt mondják: Hiszen ezek a szavak nem is hasonlítanak egymással! Egész más a fej és a PA, egész más a váll és a BARI Ezeket az olvasókat kérem, gondolják meg – több évezredes nyelvteljedés van a sumir gyökérszó és a mai magyar szó közt. Nagyjából a távolság, mint a latin és olasz közl, nagyobb annál is ami az angol és a szanszkrit között van. Azok seán hasonlítanak egymásra jobban, holott rokonságunk közismert. Akinek van nyelvtészeti gyakorlata, az inkább azon fog sodálkozni, hogy mégis van néhány sumir szó, mely betű szerint

változatlanul él a magyar nyelvben, ilyenek pl. *ISTEN, ÚR, SZAB, UGAR, KAPA, NAP, EME*.

A nyelvész azt fogja természetesen találni, hogy idők jártával elváltoznak a hangok: a B-ből lett V, a P-ből F. Inkább azt fogja kérdezni a szigorú nyelvész: miért lett az egyik szövegi R hangból S, a másik R hangból?

Becsültesen csak egy feleletet adhatok: ezt ma még nem értem, de remélem, hogy idővel meg fogunk találni az eltérések és kivételek magyarázatát.

A testrészek nevei mellett legfontosabbnak szokták tartani nyelvhasználtás szempontjából a rokonsági fokozatok elnevezését. Lassuk ezeket!

Rokonsági nevek:

Apá.....	AB
Atya.....	ADDA
Anyá.....	AMA, EME
Nén.....	NIIN
Báty.....	BAR
öccs.....	USSA
Gyermek.....	DUMUGU
Ara.....	ARI
ős.....	US
ük.....	UGU

Itt ismét azt kérdezheti a kételkedő: miért lett az egyik BAR-ból váll, a másik BAR-ból *báty*? Az a segítségünk, hogy a sok különböző jelentésű, de egyformán írt sumir BAR szónak a beszédben különböző hangok, talán hangletfűések adtak különböző értelmet (így van ez a kínai nyelvben is). A báty szóba gondolom, hogy úgy került a T hang, hogy sumir eredetűje összetett szó volt: bar-tu, aminek jelentése *bátynak szülötelt*. A sumir fill nem szerete a mássalhangzó torlódást, ahogya a magyar sem szereti. Mikor a két szögyöktér összeragad, két mássalhangzó került össze, ilyenkor az első kiesik: így maradt a bar-tu helyén a magyar *báty*.

Az egyszerű ember világában fontos szerepet játszanak az állatok. Az állatok között természetesen sok az ősi szó.

Állatnevek:

Juh.....	IJU
Tinó.....	DUN
Hal.....	HA
Sünger.....	SUHUR
Gím.....	GEIM
Veréb.....	BURAABBA
Gém.....	GAM
Pók.....	PULLUG
Féreg.....	BUUR-JUG
Zsizsik.....	ZIZ

Ismét felelek, hogy az olvasó csalódottan mondja: nem látom, hogy ezek a szavak hasonlítanak! Csak úgy hasonlíthatok, mint a délutónka a dédszülőre. Nagy segítség, ha ismerjük azt, ami a kétfő között van. Könnyebben hihetjük el, hogy a kulfőös hangzású buraabba a gyökere a mai veréb szónak, ha tudjuk, hogy a moldovai csángók, akiknek nyelvjárása sok régies formát őriz, a verebet *beréb*-nek hívják.

Igék és jelzők bizonyos csoportjai is tanúságot tesznek a kezdetleges fogalmakat kifejező sumir és magyar szavak rokonságáról. Így:

Igék

Eszik.....	ES
Szel.....	SIL
Rak.....	RAG
Köt.....	KAD
Hasít.....	KAZ
Úz.....	US
Véd.....	BAD
Vái.....	BAL
Huny.....	HUN
Mos.....	MAS

Jelzők

Nagy.....	NAD
-----------	-----

Kisded.....	GUDADU
Szép.....	ZEEB
Szélcs.....	SAL
Szük.....	SIG
Fehér.....	PAAR
Fekete.....	BU (Akkádul BIKTUT)
Kövér.....	KABBAR
Értős.....	GURUS

Az eddig felsorolt ötven szóból látható, hogy könnyen el lehet tenni az összehasonlítható nyelvészet azon szokásos követkevényének, hogy az egymásnak megfelelő szavak az emberi élet ősi, primitív fogalmaink köréből véssenek. Arra is ügyeltem, hogy a felsorolt szavak sumiban és magyarban teljesen azonos, vagy majdnem azonos jelentésűek legyenek. Kerültem az olyan megfeleléseket, melyeknek elfogadásához már bizonyos bátorság szükséges. Így például a magam részéről világosan látom, hogy szelű szavunk a sumir SILA, bárány szó származéka. SILA-AG = „bárány módra cselekszik”. Megértőt ebben a meggyőződésben az a csikmenességi adat, hogy ott egy völgyet, melyben a bárányokat a juhoktól elkülönítve őrzik; Szilos völgynek nevezzék. (Adatközlő: néhai Bálint József) Az ilyen merészebb következtetések terére természetesen csak az kövessen, aki akarja.

Azomban, mikor 1353-ból kelt oklevél magyarázza, hogy a „spelunca” magyar neve izik, akkor joggal elvárhatjuk, hogy ne emlegessen senki szakember véletlen, mikor ezt a régi magyar szót a sumir IZI, Wand, Maurer” szó megfelelőjének tartjuk.

Ha a primitív szavakkal és nyelvtani egységekkel behizonyítottuk a magyar és a sumir nyelvek rokonságát, akkor tovább mehetünk az őstörténet szánára sokkal izgalmasabb kultúrszavak területére. Ezek mutatják, hogy milyen életet éltek, milyen kultúrokon álltak azok az emberek, akikről feltételezzük, hogy talán fizikailag is, de kultúra dolgában mindenesetre őseink voltak. Itt éri a legkomolyabb megelégedés a magyar kutatót, akit az iskola valamikor arra tanított, hogy csak legyen nagyon szerény, mert ősei az uráli völgyekben, -gyűfőgezőt- életmódot éltek, mint a medvék, akkor, mikor más, jobb családából való népek már civilizáltak voltak, kifejezve azokat a kultúrfogalmakat és sza-

valkat, melyeket később szívesek voltak kölcsönadni a „barbár” magyar ősöknek...

Mit vall erről a sumir és magyar szavak összefüggése?

Földmvelés műszavai:

Ásó..... ALZU
Kapa..... KAPA
Kasza..... KAZ
Szánt..... SUN
Vet..... BAD
Gabona..... GABNI
Araszti..... AR
Göré..... GUR
Kazal..... GAZIGAL
Verem..... BUR

Kertészkeedés műszavai:

Kert..... GAR
Ültet..... UI
Locsol..... LU
Garaboly..... GURU
Kosár..... KASER
Ügorka..... UKUS
Tök..... DUK
Csombord..... SEMBRIDA
Mag..... MU
Gyümölcs..... GIMIL*
Szűr..... SUR

Bányászat műszavai:

Érc..... ERU
Réz..... RI
Fűrész..... BURU
Szádok..... SIDUGGA
Vas..... BAR

* Halotti Beszédben „Gimilcs” Kr. u. 1236

Telér..... TUKUR
Döngöl..... DUN
Ciszol..... GISHAR
Kerek..... GAR
Tengely..... DIMGUL

Építés műszavai:

Ház..... AS
Torony..... TURUN
Kerítés..... KAR
Var..... URU
Ajtó..... DALTU
Kiszóbb..... KISIB
Kapu..... KA
Ablak..... AB
Zár..... SUUR
Kút..... KAD
Iv..... IB

Ipari műszavak:

Öröl..... ARA
Szab..... SAB
Gyalul..... GAL
Takács..... TUKU
Vero..... BURU
At..... UR
Fejsze..... PASU
Dolgozlk..... DU
Gyárt..... GAR
Göröncs..... GIRIN

Az itt felsorolt gyökeres magyar szavak mutatják, hogy a magyarság nem késői átvételje, hanem egyenes örököse annak a magas kultúrának, amelyet a világ első bányászati, építészeti, fémművesei és iparosai, a sumitok utódai, a szittyák hagytak rájuk. Mindezt tovább lehet vinni, össze lehet állítani pl. az orvos-tudomány, a zene, a képzőművészet, az írás műszavait és minde-

nekefektet a fejlet, magasrendű vallási és erkölcsi fogalmak neveit is.

Né vesszen félre senkit az, hogy ilyen szavaink nagy-részt szláv, török, vagy német jövevény szónak szokás tartani. Aprólékos, alapos kutatások mutatják ki egyes szavainkról, hogy azok meglevén különböző formában a legtöbb szláv nyelvben, a magyar szó „nyilván” átvétel a szlávból. Ez nem nyilvánvaló. A szláv népeket a délről sugárzó hatalmas mezopotámiai sumir-szihya kultúra hatása érte, akkor; mikor ők még valamennyien primitív állapotban voltak, tehát készíthetnek voltak át kultúrászavakat. Valószínű, hogy ezeket legelősebben az egyházi szláv nyelv sodorta észak felé: a kölcsönzők a szlávok voltak. Az átja népekkel is olyan esete-viszonyban állhattak a sztrifák, melyben többet adtak, mint: amit kaptak; míg a törökökkel valószínűleg társ-örökösök vagyunk. Ujra kell vizsgáljunk kölcsönaszavaink egész tömegét és főleg a szláv eredetűnek nyitvántott szavakat: megvan-e ezek más indoeurópai nyelvekben is? Ha csak a sumir eredeti ismeretes, – akkor biztosan vissza lehet és kell kértünk a jogtalanul elvitatott szót.

Számoljunk kell azzal, hogy minden ilyen főrekvés erős ellenkezésbe fog ütközni.

Ezt is meg kell értenünk. Nem szabad azt gondolnunk, hogy egészen oktanlan rosszindulattal ellenzik a hivatalos tudomány képviselői a sumir nyelv és más nyelvek összehasonlítását. Van nekik ennek egész érthető oka. A sumir őnyelv gyökérszavaival nyilvánomán egyetünk, a hosszabb szavak ritkák és valószínűleg mind összetettek. Az egytagú szó a lehető legkevesebb alkalmas eszköz az összehasonlító nyelvész kezében. Feltehető, főleg-magyarázható, valóságos csapdája, buktatója a „délháboos”, mindkétlő nyelvésznek.

Riasztó példák mutatják, hogy mennyi, a józan észsel ellenkező argumennumot tudnak összehordani a nyelvudomány mánia-áksuai. Súlyosbíjja az esetet a magyar ember haragos indulata afelől, hogy neki a hivatalos tudomány nem adott érthető, elfogadható választ nemzete eredetkérdésben. Kétségtelen azonban, hogy gátlástalan indulatokkal és egytagú szavainak nyakó nélküli félremagyarázatával nem lehet megoldani a problémát.

Igazak van a hivatalos tudomány azon képviselőinek, akik észrelen tülzasokkat elítélnek és óvatosságra intenek. Nincs azonban igazak azoknak, akik a bibliai írástudók módjára el akarják vágni a sumir-magyar nyelvhasznoltás minden kiséjét. „Maguk be nem mennek, a bemenendőket pedig ígyveznek eltiltani, a diskreditálás minden körfonfoman hazug és otromban goromba fegyveté válogatás nélkül használva.

Nincs igazak, mert ami nehéz, sőt veszedelmes, az még nem lehetetlen. Ami nem sikerült tegnap, az sikerülhet ma, vagy holnap.

Az egytagú sumir szavakkal a magyar nyelv egytagú szövegveté kell hasonlítani. Nem hiába teszi a magyar nyelv a hangstílyt a szó első tagjára; többnyire ott a lényeg. Két egyenrangú szövegöket kapcsol össze, sajátosan benső kapcsolatla, a magyar nyelv egyik ősi, jellegzetes megnyilatkozása, „az iker-szó”.

Jón-megy; til-ver, szánt-ver és társaik például kiválóan alkalmasak arra, hogy megkeresve mindkét iker megfélelőt a sumir egytagú szavak között, megegyezőbb etimológiákat hozzunk, mintha az egyes szavakat külön-külön hasonlítanánk. Természetesen számot kell vetnünk annak minden következményével, hogy az élő nyelvet egy régtől halott nyelvel kell összehasonlítani. Az utólag sumirnak elnevezett nyelvet a „karfűjű nép” (körülbelül Krisztus előtt 4000 és 2000 között) beszélte Mezopotámiában. Akkor szétszóródott, kivándorolt, elpusztult, vagy elkorcsosodott maga a nép, de a hódítók, akik helyükbe jöttek, megörizték a halott nyelvet, mint az ismetszrelt, a tudomány és a varázslat szent nyelvét. Későbbi népek ilyentormán őrizték meg a látné és az ógörögöt. Azok a kaldeusok, akik Kr. e. 612-ben megdöntöék az asszir birodalmat és ezután Nabukodonozor királyuk által ragyogóan újítépterték Babilont, igen tudatosan sumir utódoknak tartották magukat, bár mindennapi használatban az akkor már évezredes sémita uralom nyelvét használták, – mint a mai irék az angolokét. Az újbabilonti kaldeus uralom tövédeléti volt, de az ősi sumir nyelvet még annak bukása után is használták Babilonban, kb. Krisztus születéséig, (természetesen csak a beavatott írástudók).

Jó lenne, ha a sumirt az ősi finn-ugor alapnyelvvél lehetne összehasonlítani, de erről ez idő szerinti még nem lehet szó, mert a finn-ugor alapnyelvet rekonstruálni ismételten meg-próbálják, de meglátható rekonstrukcióit eddig nem ismerjük. Azzal kell dolgozunk, ami a kezünkben van: az ékírásos táblákról ismert sumir nyelvel és a magyar nyelvvél.

Természetesen különös figyelemmel kell lennünk a magyar nyelvemlékekre és a rika tájszavakra. A régi: – héli-nyolcszáz éves magyar szó gyakran átmenet a sumir és magyar szó között.

Igy pl. a magyar „édes” szónak a sumitban ESI felelt meg.

A kettő között van a régi magyar szó: ézes... „En ézes *fiadom*” így van ez az omagyar Mára-sifalton szövegében.

A Mohácsi nyelvemlék *kerenye* szava a sumir KURUN és a magyar kenyér között áll.

Ami régi, elavult tájszavunk még menthető, annak nagyon gyakran megjelöltük a sumir megfelelőjét. Pl. a nemrég megjelent Ormányosi Szótárban találtam a következő feljegyzést: „*Adar, kadar, gadar*, a megásott sír mélyén, a sír oldalába vájt üreg, ahová betolják a koporsót, hogy a hulló hant ne nyomja.” A sírások kérdik: „Ájnik a gadarját?”

Ez az ormányosi *adar, kadar, vagy gadar* a nevével együtt utóda az ősi mezopotámiai sírkamrás temek-eszének. A. Deimel sumir lektionja szerint KINDAR, KIDAR jelentése *Érdaplaté* (hasadék, üreg a földben). Ebből – mellesleg megérti az ember azt is, hogy mit csinál, aki *könör/fázaz*. Nagy óvatossággal dúcol, vagy tapasztal körül egy földalatti üreget, nehogy a föld a nyakába szakadjon.

Mellettes, bár talán nem érdemtelen az sem, hogy az ormányosi *áj* ige is középhelyen van a sumir AL és az ugyanazt jelentő magyar „ás” között.

Egy-egy sumir gyökérszónak a magyarban gyakran számos lezármaozója él. Így pl. az AL, ás gyökérből nemcsak az ásó lett, hanem a régi *áj* szó is, mely bevágást, váglyvet jelentett és talán az *ajfó* is.

Igy lett a sumir BAD-ból *bot, vet, pazta, fit*. Ugyanígy lett a sumirul edényi, tartályi jelentő DUG-ból a magyar nyelven tók (gondoljunk a lopótókre), tok és dug.

Érthető, hogy az ilyen egyvezéseket nehéz felismernie és elfogadnia annak, aki szószokiót, hogy egy szamszkrt többi csak egytelengy angol szóval esszen le és csak ezt a kettőt hasonlítja. A szltya nyelvek nem egészen úgy fejlődtek, mint az indoeurópaiak. Az örökzöld, palma életörvénye sem azonos a mindkettővel. A bútk minden öszszel szabályszertuen lehullatja minden levelét – követező tavaszon csupa egy idős, egyforma leveltel hat. A palma nem ezt teszi hajt új leveltel anélkül, hogy ehhez el kellene vennie a regebbiket és akár megengedjük, akár nem, azok is jogsöbak.

Itt van például a sumir BAR; több mint száz jelentése van a sumir szótárak szerint, de ezek valahogy mind rokonságban vannak az alapgondolattal: a BAR az, ami kívül van, körül vesz, határtól valaint. Mint a borda az ember, vagy a hajó testét. Mint a part a vizeit. Mint a *parra* a leányzó *fejét*. Mint a *börön* azt akít becsuklak. A BAR az, ami a városon kívül van – a pusztaság és a „külső ember”, a *paraszti*. „Kiteszlek a paréra”! Ezzel fenyegette meg Kóréh Ferencet kis gyermek korában az édesapja Három-szekében.

„Senki sem magyarázza meg nekem, hogy mi az a paré, de tudam, hogy az, ahol azán semmi nincs! Feltem is tőle, mondta Kóréh.” Nyilván a világkörül *úr a paré*, a székelly világegyezben.

A szavak tudományra azért olyan izgalmas, mert a szavak mögött ott az egész élet.

A mezopotámiai csepeghátlak ősi szavai olyan népre, olyan gondolatokra, észjárásra, életformákra és világegyezre mutatnak, melyekben a magyar felismeri a saját életének és telkenek gyökereit. A szavakból és gondolatokból, az ősi szóvegekből kiérül, hogy a sumitok elsősorban földművelők voltak. Szántottak vetettek, kertet műveltek és állatot tenyésztettek.

Volt nálunk „rügött borjú” és „masodfi barát”.

Sübté, gubát, gatyát, mentét, pártát, csáskót, háborúban pety-petyes párdubórt hortlak, fokossal verkedeltek, szigományal halásztak.

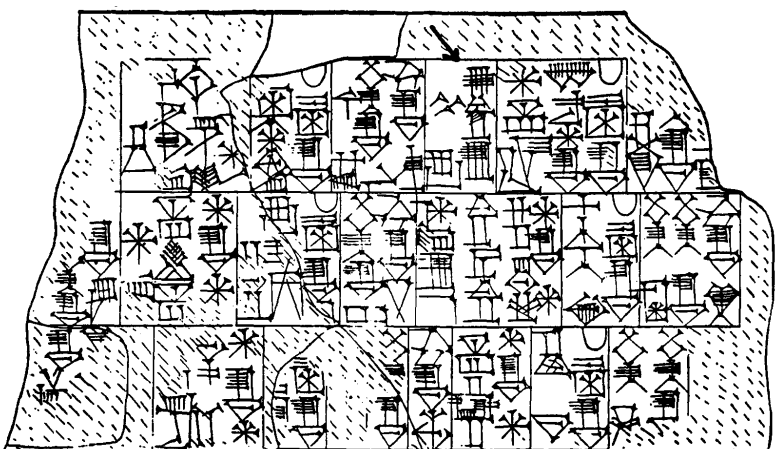
Reánk maradtak közmondásaink, költeményeink, történelmi feljegyzéseink, vallásaink emlékei. Aki ezeket megismeri, igazat kell, hogy adjon Langdonnak, aki a *Cambridge History* első kö-

tetésben azt írta a sumitrokról, hogy „az ókor legrokonszenvesebb népe” voltak.

Senki úgy meg nem értheti ezt az alkotásban máig élő nagy nevet, mint a magyar kutató, aki követni tudja az eszük járatát. Ezért kell, hogy akadémiai fiatal magyarok, akik majd felkészülnek erre a kutatómunkára.

A sumir-magyar rokonság kérdése történelmi probléma és az igazságot csak a történelem különböző segéd tudományainak segítségével találhatjuk meg. Ilyenek egyebek közt a földrajz, a régészet és embertan. Valamennyinél fontosabb az összehasonlító nyelv tudomány tanúsága, különösen akkor, mikor bőven áll rendelkezésre a több ezer éves anyag.

A sumir-magyar nyelv hasonlítás gondolata közel 100 éves, de az elmélet távolról símes kidolgozva és kicsiszolva. Időnként dolgoztak rajta öntefelaldozó, áldozatos és lelkes emberek, akik mindég maguk voltak munkájuk mecénásai. Ezzel szemben a finn-ugor nyelv rokonság elméletét közel kétszáz éven át csiszolta, művelte száz meg száz nyelvész, akiknek túlyvornó részét, valamilyen formában, az állam-hatalom pénzelle ezért. Jó, hogy ez megörömt. A finn-ugor rokonság fennáll és józanesszi ember soha nem fogja restelin, hogy ez a rokonság sok elmaradt, szegény és szerencsétlen néphez is kapcsol bennünket. A finnnek, észtek rokonságára joggal büszkék lehetünk. A finn-ugor nyelv hasonlító munkái azonban csak az igazság egy részét világították meg. Ezzel nem elégedhetünk meg. A következő években a magyar eredekekérs többi, eddig sötétben maradt részre kell, hogy forduljon a figyelem. Az aratás gazdag lesz – kérjük az aratás Urát, hogy kuldjön a megpróbalnt nemzet hasznára, erre való komoly készültsegt aratokat.

Igen az éktírd

III. SZÓEGYEZTETÉSEK

Az itt közölt „szógyűjtemények” vizsgálatainál ne felejtjük el azt, hogy a „sumir” rendkívül egyszerű ősi nyelv, amelyben a hasonló és összetartozó fogalmakat „egy-eltlen-egy” szó határozta meg. A modern nyelvekkel azért nem is hasonlítható össze, hiszen a sumir-nyelv készletétől kereteken „megyezer” szót ismételünk csupán, míg a magyar nyelvben legalább „száz ezer” szót tartalmak nyilván és a végleges szokáscset távolról sem felel ez a szónak. Az embert társadalmak fejlődésének tünetével – a nyelvfejlődésnek lépést kellett tartania Uj fogalmak – új szavakat igényeltek. Valószínűnek látszik, hogy az új szavak megszületése előtti az ember úgy segített magán, hogy az eredeti „gyökszó” – valamilyen „cselekvő *elérzéssel*” másképpen ejlette ki.

Például így kapjuk meg a „tök” és a „tök” szavakat. Mind a kető a sumir „dug”-ból ered, mely szónak az ősi, képzősos alakja egy „kulacs” – vagyis a víz tárolására es szállítására alkalmas „edény”. Nyilván ez a „dug” valamilyen a zöld-növény terméket – amiből a viztató készült – a „tök”-öt és gondolatátvitás útján az edényt is vagyis a „tök”-öt (kulacsot vagy butykost) is jelentette.

Ugyanílyan fejlődési fókot állapíthatunk meg a sumir „sáb” szónál is. A sumir nyelvben gyakori eset az, hogy a szó „főnév” és „igealak” is egyben.

A sumir „sáb” – igealakja a magyarban alig változott és „sáb” (szabn) formában ma is él.

Főnév alakban „sáb” – már erős hangtani elterést mutat. A két szó azonban értelmileg kiegészíté egymást. A kard, szablya, Vág, hasít, „szab”-dal tehát „sáb”-ot ejt.

A következőkben közölt szógyűjtemények támpontot és bizonyítékot adnak arra vonatkozóan is, hogy a szóképzés folyamatát már a sumirok megkezdték. Az egyszerű „gyökszó”-t főnév és igevé alakították olyképpen, hogy szótagként hozzácsatoltak „azonos” vagy cselekvést jelentő, másik „szógyököt”.

I. FŐNÉVKÉPZÉS:

Az összetett szavakból megállapíthatjuk, hogy a „hasonló *értelem*” szógyöze főnevek kapcsolódtak. Ez a társítás eleinte igen laza volt és talán azért történt, hogy a különböző tájzölásokkal beszéző néprészek között az eszmecsere megkönnyítések.

Néha az egyezőtagos főnév több más szóval is egyesült. Az ilyen összetevések változtatták azután a kívánalom szerint a megalkotott szótag-mondat értelmét. Az összekapcsolások és hozzáadások sokszor „*értelem-ismétléssel*” tűmnek fel de a fenti indokolás – a különböző tájzölások kölcsönös meg-értéseste való tekintettel – ezt is kellőképpen megmagyarázza.

Kívánatos lenne minden „sumir *eredeti*” magyar szónak értelmét, etimológiáját és használatát indokolni. Az alábbi példák-ból kritünk, hogy a fogalmak tisztázását az alapos okfejtés milyen nagy mértékben elősegíti. Az alábbi példák igazolták ezen ige-képző szógyökök segítségével alkotott összetett szavaknak „valódi igealakok” történető átváltozásait:

Összetett sumir főnevek:

<i>Sumir</i>	<i>Magyar</i>
MU + AN.....	= MÚAN... = MENNŸ
(mennŸ = mennŸ.....)	= az ég, mennŸ)
DE + IZI.....	= DEIZI... TÜZ
(tüz + tüz.....)	= tüz)
BI + ES.....	= BIES... Víz
(csepp + víz.....)	= víz)
KA + AS.....	= KAAS... HÁZ
(ház + ház.....)	= ház)
SU + AI.....	= SUAI... SZÁJ
(száj + nyílás.....)	= szájtüreg)

II. IGENÉKPÉZÉS

Cselekvést jelentő, vagy azt értelmező „sumir szógyökök” mint igeképző szógyökök

- AG (cselekszik)
- IDU (tesz)
- TU (csinál)
- SU (birtokol)

Az alábbi példákat igazolják ezen ikeképző szógyökök segítségével alkotott összetett szavaknak „*változtatás*” történő átváltozását:

ZAL+AG	=ZALAG	= Csillag (fénylik)
(fény + cselekvés)		
TAR + AG	= TARIK	= török (kettévált)
(törés + cselekvés)		
SA + TU	= SETU	= sít (napkelte)
(napfény + előállít)		
GU+BAR+AG	= GUBARAG	= kaporog
(hajlítás + test + cselekvés)	= hajlít	= gungol
IR+SU+TU	= IZITU	= izzad
(„SU” = kéz, foganyú, birtoklás, el van látva valamivel)		

A magyar nyelven – legtöbb esetben – ez az ikeképzési folyamat már régen befejeződött, mégis könnyűszóval visszakövetkeztethetjük – különösen a kétfügü igéknel, ahol is a második szótag „*mindig a sumir cselekvést jelentő*” szógyök változatáknént ismerhető fel. Pl.:

<i>Sumir</i>	<i>Magyar</i>
ESA + AG	ESZIK (étel + cselekvés)
SUN + TU	SZÁNT (föltör + csinál)
SUR + TU	SERTI (perthes + csinál)

A fenti gyök alakok alkalmazása egyöntetű törvényszerűségre ugyan nem utal – mégis a sumir „AG” gyök rendszerit a „*jelenidőben folyó cselekmény*” mutatja, míg a „TU” és „DU” a „*befejezett múltidő*” meghatározója. A magyar nyelv „*múltidő*” jelző „T” ragja valószínűleg e két utóbbi sumir ikeképző gyök szónak „*lerövidített*” alakja. (R. JESTIN: *Le Verbe Sumérien*, Paris, 1943)

III. HANGTANI ÁTVÁLTOZÁSOK

A sumir hangok magyarban való leegyzakoribb változására az alábbi általános táblázattal mutatnánk rá, aholis az átváltozások a betűk sorrendjének értéke szerint csökkentek. Tehát – leggyakoribb az első – legtrikább az utolsó.

Sumir „B” – általában a magyar – B, V, F, P, S, SZ hanggá (a sumir a B+1 és P+1 gyakran felcseréli).
 Sumir „D” – átváltozásai – D, T, GY, TY, CS, Z, S, SZ.
 Sumir „G” – fejlődései – G, K, SZ, H, S, CS, F, GY.
 Sumir „M” és „N” a magyarban változatlanok maradnak, de igen gyakran felcserélődnek az átalaklási hangjaik R, L, S és J.
 A „B” szógyűjtemény még egyéb változási formákat is bemutat.

Igen gyakran eset az is, hogy a magyar nyelv a sumir másállhangzókat „átmeneti” állapotban rögzítette le: pl. „P”-ből F, „S”-ből CS, „T”-ből S és „R”-ből L. (Ha az R kezdőbetű, akkor sohasem változik.)

Egyes kezdő másállhangzó mintha az idők folyamán „fokozatosan eltűnt” volna a sumirban. Érdekes a kezdő „H” másállhangzó esete. A magyar nyelvben megelőzi a sumir szó elején lévő magánhangzót. Így pl.:

<i>Sumir</i>	<i>Magyar</i>
(Viz) AB	HAB (hullám, hab)
(hang) AL	HALL (hangterelés)
(árviz) ILLU	HULLAM
(újhold) UD	HOLD
(lakhely) UN	HON
(hús) UZU	HÚS

A következő oldalakon ismertetést nyújtunk a sumir nyelvnek a magyar nyelvvel való összehasonlításból. A nyelvészeti anyag itt három szövegkötetben van rendezve – úgymint: A), B), és C)

Az A) SZÓJEGYZÉK-kel azt szándékozzunk bebizonyítani, hogy egyformán sok összefüggés mutatható ki mind a primitív szavakban – amit az összehasonlító nyelvészeti legfontosabb víz-

gálai alanyának tart (mint testrészek, számok, családi kapcsolatokra vonatkozó) – mind pedig az egyéb komplikáltabb és elvont fogalmakat rögzítő szavakban is, (mint a jog, a társadalm, a valóság stb.) amelyek a történeasz megállapításához szolgálnak támpontot.

A B) SZÓJEGYZÉK: a sumir nyelvnek a magyarban előálló legegyszerűbb fonetikai változásait világítja meg anélkül, hogy erre a vizsgálatra vonatkozóan új rendszert vezetne be – mindenkor szem előtt tartva azonban a törvényszerűség kimutathatóságát.

A C) SZÓJEGYZÉK: az egyragú nyelvet úgy igyekszik beállítani, hogy könnyebb legyen az összehasonlító vizsgálata. Abbi a célból pedig, hogy minél jobban lecsökkentsse, az egy-ragú szavak csekélységének következtében eredő hamis etimológiának a veszélyét az összehasonlítható szótágra vonatkozóan – az anyagot u. n. *szó-párokra* osztottuk be. Ugyanis a *szó-párok* logikai alapon vannak összekötve és lehetnek hírek, antonymok, synonymok vagy közel synonymok. Ha ilyen *szó-pár*nak mindkét része azonos a két összehasonlított nyelvben, a tiszta véletlenek valószínűsége igen erősen csökken.

Mind e három szójegyzékben a sumir szavakhoz zárójelben vannak hozzákapcsolva a velük azonos akkád szavak. Ugyanis az akkádok igen sok sumir szót vettek kölcsön.¹ Ezek azután – mint a használatban lévő és kereszttül menek további hangfajlásban is, többnyire az u. n. Grimm törvény szerint.

Az akkád szavak sokszor félúton állnak az *ős sumir-gyökérszó* és a fonetikaileg megfelelő modern magyar szó között és így érdekes világosságot derítenek a magyar nyelv történetére.

¹ „*Unzählige sumerische Wörter sind auch als Kulturwörter in die Akkadische Sprache übergegangen*”. Amo POEBEL, *Grundzüge der Sumerischen Grammatik*, Rostock, 1923, 3. old.

A) SZÓJEGYÉK

a) A vallással kapcsolatos szavak:^{*}

<i>Sumir</i>	<i>Magyar</i>
Da 186. ISTEN	ISTEN
L. 226. LIH	LÉLEK (régí: LIHK)
Del. 146. ASDI	ESD
L. 285. SIG	SEGIT
G. 177. KIAG	KEGY
Del. 8. AL	ÁLD

a) a "MÁGUS"-kultusz szavak

G. 180. DINGIR	TÜNDÉR (régí: TIN-DER)
DS. 151. LIBIR	LIDÉRC (népiesen: LIBAR, LIBURC, LODOVÉRC)
Del. 101. GEM	GIM
DS. 117. ZAL	GÖNCZÖL
Del. 1-55. TALTAL	TÁLTOS
Del. 226. NIZU	NEZŐ
DS. 131. RIG	REG, – REGÖL

c) As egfi fenyek:

DS. 168. NAP (akkád NABU)	NAP
L. Sem. M. 160. NABU	NAP – téli időben
Del. 144. UD	HOLD
G. 194. ZALAG	CsILLAG
DS. 125. HUD	HÜGY (régiesen CsILLAG>
DS. 192. SA	SÜT
D. No. 881. SIT	
G. 183. NIMGIR	MENYKŐ, (régiesen MENNY-GÖRGÖ)

^{*} A következő táblázatokban az első oszlop következetesen a sumir szót, zárójelben a. III. ak. betűkkel bevezetve annak akkád változatát – a jobb oldali oszlop a megfelelő magyar szót jelenti.

d) ELEMEEK:

DS. 128. TE.....TÜZ
 L. 250. UG.....ÉG
 Del. 27. IZI.....IZZIK
 DS. 36. BIZ.....VÍZ
 Del. Sp. 109. AB.....HAB
 N. 119. ARU.....ÁR (vízomlás)

e) A természetire vonatkozóak:

DS. 124. HE (+ge).....HEGY
 DS. 35. BURU (+ge).....VÖLGY
 DA. 274. ASU (ak. MESULTU).....MÉZO
 Leg. 164. RETU.....RÉT
 N. 129. UR.....OROM
 Del. 66. BAR (ak. BERTU).....BERC (Régi: BERCVY)

ñ) SZÁMOK:

DS. 37. GE (ak. EDU).....EGY
 G. 179. BAR.....FEL
 DS. 159. MAN.....MONNNO (mindkető)
 D. No. 697. NINDA.....NÉGY
 D. No. 598. GISLIMMU.....KILENC
 L. 119. SUS.....SZÁZ
 (második csücsszám a.....(második csücsszám a
 60-as rendszerben.).....100-as rendszerben.)

g) CSALÁDTAGOK:

Del. 14. ANU.....ANYÓ
 DS. 6. AB (akkád. ABU).....APÓ
 P. 156. DUMUGU.....GYEREK
 DS. 180. IBLU.....IFIU
 Del. 56. USSA.....ÖCCS
 P. 259. NI-IN.....NÉN
 Del. 65. BAR (+tu).....BÁTY
 G. 177. KIAG.....KEGYES
 DS. 19. AGI (ak. ARU).....ARA
 Del. 177. RI.....RÉRI (régiesen: KERE)

DS. 118. US.....ŰS (régiesen: ŰS)
 G. Iga. UGU.....ŰK

h) TESTRÉSZEK:

G. 89. PA.....FÓ (régiesen: FÉ)
 DS. 92. EN.....SZEM
 N. 163. SU.....SZÁI (rég: ZA és ZAD)
 G. 198. TUR.....TOROK
 Del. 104. GUGIG.....GÉGE
 DS. 26. BAR.....VÁLL
 Del. 278. GIS (ak. KA TU).....KEZ (rég: KAITS)
 N. 173. GHR.....SZÁR
 Del. 40. URBUR.....ÖBÖL (rég: ÜVÉR)
 Del. 69. BIR.....VES
 G. 186. KUS.....HÚS
 D. No. 69. BUR.....VER (rég: VYR)

i) ÉTKEZÉSSSEL KAPCSOLATOS SZAVAK:

D. No. 69. KURUN.....KENYÉR (rég: KERENYE)
 Del. 131. DAGAL.....DÁGASZT (rég: DAGAL)
 G. 186. KUS.....HÚS
 Del. 68. BIL.....FÖL
 DS. 90. EDIN.....EDENNY (rég: EDIN)
 DS. 97. ES.....ESZ

j) RUHÁZATI:

Del. 227. SA (ak. SUBATU).....SZÓ SZÖVET
 DS. 174. SA (ak. SETU).....SÁTE (nép: ZAH)
 G. 191. SUR.....SERIT
 G. 191. SUR.....SZÜR
 DS. 47. GU (ak. GURU).....GUBA
 Del. 262. KASER (ak. KASARU).....KOSZORÚ

k) ÁLLATOK:

Del. 104. GU.....GÖBÖLY
 DS. 6. ABAL.....GÖBÖLY
 Del. 247. KUDDA.....KUTYA

G. 184. (KUA⇒) HA..... HAL
DS. 34. BURAABA..... VERÉB (népr: BERIEB BO-
RI-V)
G. 183. GIIN (ak: KANU)..... KAN
DS. 92. EME..... EME

D) MUNKASZAVAK :

Del. 253. SUN..... SZÁNT
Del. 61. BAD..... VET
DS. 11. ALZU..... ÁSÓ
DS. 63. GIR (ak: GAMLUM)..... SÁRLÓ (népr: GÁL Ó GAM-
LÓ)
P. 98. KAA..... HÁZ (rég: HAAZ)
DS. 20. AS..... RAK
DS. 191. RIG.....

m) IGEK:

G. 191. SUR..... SEIT
DS. 41. GAM..... GÖMBÖLYIT
G. 179. BAL..... VÁJ
L. 255. US..... ŰZ
Del. 182. MAS..... MOS
L. 208. DAGAL..... TAGUL
L. 209. TARIK..... TÖRIK
DS. 182. SIL (ak: SALATU)..... SZEL
DS. 47. GUBARAGA..... KUPOROG
DS. 140. KAD..... KÖT
DS. 150. DULI (ak: DALILU)..... DALOL

n) JELZÖK:

DS. 168. NA (akkád NADU)..... NAGY"
G. 190. SAL..... SZELES
DS. 140. KABBAR..... KÖVÉR
D. No. 381. PUR..... FEHÉR (rég: FAER)
DS. 30. BU (ak: BIKITU)..... FEKETE
DS. 71. DAR (ak: TARRU)..... TARKA
DS. 28. BAAR..... BARKA

39

G. 190. SIG..... SZÜK
N. 163. SUN..... CSUNYA
Del. 148. ZÉEB..... SZÉP (rég: ZEEP)
..... (Népr: SZÉEB)
Del. 17. IA..... Já
G. 181. DUG..... DICSO

o) KULTÚR SZAVAK:

G. 181. EN (+ag)..... ENÉG
DS. 153. LAL..... LEIT
L. 234 RU (= UR)..... RÓ (= ÍR)
Del. 83. MAS (ak: MUSSULU)..... MASOL
DS. 41. GAM (ak: Da 68. GIMILU)..... KIMÉL (rég: KÉMÉL)
DS. 19. ARHUS..... ERKOLCS (rég: ERKUCS)

p) TÁRSASÁGI SZAVAK:

G. 194. URSAG..... ORSZÁG
D. No. 366. NAAB..... NÉP
Del. 121. UKKIN..... UKKON (gyűlés, összegyű-
tés)
DS. 71. DAN (akkád. TEMU)..... TANÁCS (Rég: TANÁ)
DS. 45. GEN..... KENDE
Del. 120. KIN..... GYULA
G. 183. GULA.....

q) A TÖRVÉNYKEZÉS SZAVAI:

DS. 24. BAD..... VÉT
DS. 191. RIG (ak: RUGGUMU)..... RÁGALOM
DS. 207. TUKU (+du)..... TAGAD
DS. 27. BAR (ak: BÄRU)..... BIRÓ
Del. 179. MÁR (ak: MARUSTU)..... MARSASZTAL
Del. 58. IDE (+in)..... ITEL

r) HÁBORÚ

Del. 117. KLEL..... HELY
DS. 145. KUD (ak: KUDURU)..... HÁTÁR (rég: HUTTUR)
Jean. 14. BAD..... VÉD

40

Del. 51. UR, ERE UR (régii EREW = katoná)
DS. 65. GIS HÓS
Del. 57. GUUS GYÓZ

s) TÖRTÉNELMI NEVEK:

DS. 92. EMES (papnö) EMESE
DS. 199. SUBA (tisztá – hős) CSABA (legendás királyfi)
DUMUZI) (régii: SOBA
Del. 9. AR = dicsőség, méltóság
Del. 73. PAD = kiválasztott ÁRPÁD
Del. 108. GULA GYULA
Del. 111. GUZA GÉZA
DS. 29. BARA (ak. BÉLU) BÉLA

ő) FÖLDRAIZI NEVEK:

DS. 142. KAR (=zárt hely)
(ak. KARBATU =
vizgyűjtő fazék v. medence) KARPÁT
DS. 56. GURUS (=erős) KOLOZS
DS. 116. ZA (=drágakő)
(aktkád. ZA LAH) ZILAH
G. 186. KIKINDA (=cetarolt
hely) KIKINDA
DS. 186. PISAN
(edény, váza) POZSONY
Leg. 132. KUSSU (trónus) KASSA

B) SZÓJEGYZÉK

A hangtani fejlődés esetei:

1.) B átváltozik F hangra:
G. 18. BUR FUR
L. 207. BUL FUL
Del. 68. BIL FÖL
G. 179. BAR FÉL (valaminek a fele)
DS. 29. BAR (=PAAR) FEHER
DS. 30. BU (ak. BIKITU) FEKETE

DS. 180. IB, ILLU IFJÚ

2.) B = V

G. 179. BAL VÁJ
DS. 26. BAR VÁLL
Jean. 14. BAD VED
Del. 71. BURU (ak. BIRHU + ag) VIRÁG
Del. 69. BIR VESE (Régii: VES)
D. No. 69. BUR VÉR
DS. 140. KABBAR KÖVÉR

3.) D = T

(példák a 16.-ik oldalon)

4.) K = H

DS. 140. KAZ HASIT
DS. 140. KAD HAD
P. 198. KAA HÁZ
DS. 20. AS HÁZ
Del. 125. KUA HAL
Del. 129. KUS HUS
Del. 117. KIEL HELY
DS. 145. KUD (ak. KUDURU) HATÁR

5.) G = S

Del. 81. GIR SZÁR
DS. 63. GIR (ak. GAMLUM) SÁRLÓ
Del. 89. GIGIR SZEKÉR
DS. 40. GALA SZALAD
L. 2190. GUR SÜRÜ
DS. 55. GUR SÜLY
Del. 174. RAG (ak. RAGGU) ROSSZ

6.) S, Z = CS

Del. 230. SABUR.....	CSUPOR
DS. 117. ZALAG.....	CSILLAG
Del. 252. SUN.....	CSUNYA
DS. 199. SUBA.....	CSABA
DS. 19. USSA.....	ÖCSS

7.) B = L

DS. 55. GUR.....	SÜLY
DS. 26. BAR.....	VALL
Del. 40. UBUR.....	ÖBÖL
DS. 35. BURU (+ge).....	VÖLGY
Del. 207. BUR.....	FÜL (Régi: FYL)
G. 179. BAR.....	FÉL (fele valaminek)
DS. 29. BARA.....	BÉLA

C) SZÓJEGYÉK

a) SYNONYIMOK

G. 177. AGA.....	ÉKES
G. 181. DUG.....	DICSÓ
N. 122. UR (++nu).....	ÓROM
Del. 66. BAR (+nu).....	BÉRC
L. 208. DAGAL.....	TÁGAS
G. 90. SAL.....	SZÉLES
DA. 274. MASU (a. MESULTU).....	MESZŐ
Leg. 154. RETU.....	RÉ
DS. 86. BIZ.....	VIZ
Del. 5. AB.....	HAB
L. 209. DE (++z).....	TÜZ
Del. 168. LAG.....	LÁNG
Del. 261. SE (ak. SEUM).....	SZEM (pl. bizszem)
L. 218. MU (++g).....	MAG
Del. 77. GÁL.....	KÉL
Del. 191. NA.....	NÓ

43

L. 213. EN (++g).....	ÉNEK
DS. 150. DUJI (ak. DALILU).....	DAL
G. 177. KIAG.....	KEGY
Del. 8. AL (++du).....	ÁLD
Del. 182. MAG.....	MAGAS
N. 167. NAD.....	NAGY (Régi: NAG)
DS. 163. MU (++nu).....	MENNY (Régi: MUN)
Del. 41. UG.....	ÉG

b) SYNONYMI CSOPORTOK:

Mind a sumér mind a magyar nyelvben vannak fogalmak, melyre nem csak két, hanem több hasonló értelmű kifejezés is merünk:

Építés:

DS. 6. AB (++u).....	ÉPÍT
DS. 191. RIG.....	RAK
L. 210. DIM.....	TÁM-aszt
L. 245. TAG.....	TÁK-ol
L. 217. GIS.....	KESZ-ít
DS. 68. DAB (=TAB).....	TAP-aszt

Mozgás:

DS. 64. MIUD.....	MEGY (Régi: MIED)
G. 183. GIN.....	JÓN (Népi: GYÓN)
Del. 163. TUR.....	TÉR
L. 234. SID.....	SÉFT
G. 178. BAD.....	FUT
DS. 40. GALA (ak. GAL).....	SZALAD

Magasság:

G. 184. HE-GAL.....	HEGY
Del. 182. MAG.....	MAGAS
DS. 168. NA.....	NAGY

44

G. 189. PA..... FŐ
L. 300. UR..... OROM
Del. 66 BAR (ak. BERTU)..... BÉRC

Szabás:

G. 179. BU (+ag)..... VÁG
DS. 140. KAZ (a+du)..... HASIT
G. 179. BAL (=BAAL)..... VÁJ
Del. 254. SAB..... SZAB (Régi: ZAB)
L. 239. SIL..... SZEL
DS. 182. SIL (ak. SALLATU)..... SZELETEL

Alvás:

G. 194. USA (+ag)..... ALSZIK
DS. 169. NU (+ag+su+ag)..... NYUGSZIK
DS. 126. HUN..... HUNY
G. 186. KINAD..... HANYATT
DS. 47. GUBARAGA..... KUPOROG
Del. 129. KUS (ak. KASADU)..... KUSHAD

Tűz:

DS. 72. DE..... TŰZ
Del. 27. IZI..... IZZIK
Del. Sp. 131 GUD..... GYŰT
DS. 70. DALLA (+du)..... GYULLAD
Del. Sp. 127. LAG..... LANG
L. 250. UG..... ÉG

Üreg:

Leg. 124. AL..... ÁJ
Del. 70 BUR..... VEREM
DS. S6. BURU (+ge)..... VOLGY

Del. 215. GUBUR..... GÖDDÖR (Népi: GÜBÜ, -
GÖBOLYE)
L. 222. KAD..... KÁTYÚ, (Népi: KADÁ)
DS. 190. RI (ak. LIKU)..... LÉK, LIK, LÜK

Edegy:

DS. 90. EDIN..... EDÉNY
DS. 13. HARU..... HORDO
DS. 70. DAL (ak. TALLU)..... TÁL
DS. 54. GUR..... KÖRÉ
Del. 124. DUG..... TOK
Del. 230. SABUR..... CSUPOR

o) SZÓ-PÁROK – IKERSZAVAK

Del. 253. SUN (+du)..... SZÁNT
Del. 61. BAD..... VET
G. 183. GIN..... JÖN
DS. 164. MUD..... MEGY
G. 80. DAR..... TARKA (régi: TAR)
DS. 28. BAR..... BARKA
Del. 55. USSA..... ÖSSZE
G. 179. BARA..... VISSZA
DS. 92. EN (ak. ZIMU)..... SZEM
N. 163. SU..... SZÁJ
DS. 113. US..... ŐS
DS. 103. UGU..... ŰK
G. 181. DUL..... DÜL
L. 207. BUL..... FÜL
L. 246. TAR..... TÖR
DS. 20. SUS..... ZÜZ
Del. 251. SIR..... SIR
DS. 155. LI..... LI
G. 18. BUR..... FÜR
Del. 70. BULUG..... FARAG
DS. 192. SA (ak. SU²U)..... SÜL
Del. 68. BIL..... FÖL

DS. 124. HE HEGY
 DS. 56. BURU VOLGY

Φ) ELLENFÉLTES ÉRTELMI SZAVAK:

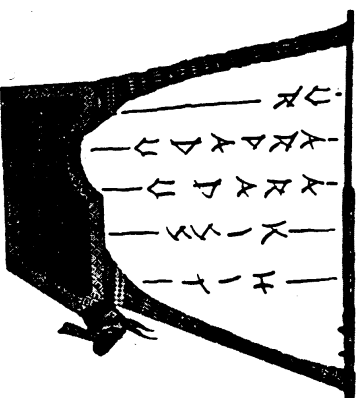
Del. 19. IGI (+mm) IGEN
 G. 39. NAM NEM (Régi: NUM)
 L. 203 DE (+tzi) TÚZ
 DS. 36. BIZ VIZ
 G. 186. KUS HUS
 D. No. 65 BUR VÉR
 DS 63. GIR GIRHES
 DS. 140. KABBAR KÖVÉR
 Del. 11. LA JÓ
 Del. 174. RAG (ak. RAGU) ROSSZ
 ,Del. 55. USSA ÖSSZE
 Del. 149. SUD SZET
 Del. 77. GÁL KÉL
 DS. 169. NU NYUGSZIK
 DS. 6. AB (+tu) ÉPÍT
 DS. 201. SUS ZÚZ
 DS. 57. GE EGY
 L. 119. SUS SZÁZ
 Del. 253. SUN CSÚNYA
 Del. 148. ZEEB SZEP (Régi: ZEEP & SZE~)
 DS. 30. BU (ak. BIKITU) FEKETE
 D. No. 381. PAAR FEHER (régi: FEER)
 Del. 45. UDUG ÖRDÖG (régi: URDUUNG)
 DS. 66. ISTEN ISTEN

A SZÓJEGYZÉKEK szavai, az előfűtök felhivatott rövidítések szemé, az alábbi forrasmunkákban találhatók:

- B. – Barca Geza, *Magyar Szégyő Sótár*, (Diccionario Etimologico Hungaro) Budapest, 1941.
 D. – P. Anton Deimel, S. J., *Sumerisches Lexicon*, Rom, 1927-1937. Edición del Instituto Biblico Papal.
 DA. – Deimel, *Altkeidrisches-Sumerisches Glossar*.
 DS. – Deimel, *Altkeidrisches-Sumerisches Glossar*.
 Del. – Friedrich Delitzsch, *Sumerisches Glossar*, Leipzig, 1914.
 Del. Sp. – Delitzsch, *Kleine Sumerische Sprachlehre*, Leipzig, 1914.
 G. – Cyril J. Gadd, *A Sumerian Reading Book*, Oxford, 1924.

GM. – Gombréz Zoltán y Mellich János, *Lexicon Critico-Etymologicum Linguae Hungaricae*, Budapest, I. 1914. – Academia Hungarica de Ciencias...
 J. – Charles F. Jean, *Sumer et Akkad*, Paris, 1923.
 L. – Stephen Langdon, *A Sumerian Grammar and Chrestomathy*, Paris, 1911

Leg. – Leon Lagran, *Le temps des Rois D'Ur*, Paris, 1912.
 Ms.Sz. – Szinyei József, *Magyar Tájszótár* (Diccionario de provincialismo Hungaro), Budapest, 1898-1901.
 N. – James B. Nies, *Ur-Dynasty Tablets*, Leipzig, 1919.
 Nysz. – Szarvas Gábor y Simonyi Zsigmond, *Myékhönténei Sótár* (Diccionario Historico), Budapest, 1890-93.
 O. – Bzantonia István y Zoltán Gyula, *Magyar Oklevélszótár*. (Diccionario de los Archivos Húngaros) Budapest, 1902-1906.
 Po. – John Dyneley Prince, *Materials for a Sumerian Lexicon*, Leipzig, 1908.

Harta az Ur-i királysírokból. A British Museum tulajdona. (A hurok helyére a sumir-mahgar városok nevét írjuk.)

IV. KÖLCSÖNÖZTÜK, VAGY ÖRÖKÖL-TÜNK?

A Kárpátmedencében, élő népeket, az utolsó félszázad történelme kemény kézzel tanította meg arra, hogy vagy megértik egymást és megannakul kölcsönösen becsületes jóakarral együtt élni, vagy fel fognak morzsolódni. A kölcsönös megértésnek a tények, különösen a történelmi tények felderítése kell hogy az alapja legyen. Közös érdeke minden-kinek, akinek bölcsőjét a Kárpátok alatt ringatták, hogy tisztán lássunk, mert a tényekre építhetünk jövőt, de vágyálmokra nem.

Nem célirányos azt hanytorgátni, hogy a magyarság kultúrája a szárságtól származott, mikor ez tévedés. Tévedés akkor is, ha régi, és akkor is ha magyar egyetemenk katedrától is hirdetik, vagy hirdetik jelenleg. De keressük meg az igazságot!

Az igazság felderítését celozza több mint egy évtizedes munkám, mellyel új világtársaiba igyekeztem helyezni a magyar szókincs tekintélyes részének történetét. Tettem ezt abban a reményben, hogy a következő évek során elő fognak állni az etymologusok, akik legalább olyan alaposággal s részletességgel vizsgálják és vitatják meg a mezopotámiai eredetű magyar szavak történetét, ahogy azt a múlt században a finnugor rokonság hirdetői tették a magyar szókincs egy fontos részével.

Egyelőre csak jelezni lehet, hogy ez a munkát érdemes elvégezni. Erre mutat, hogy a kérdéses szavak egész tömegének megtalálható a valószínű, természetesen megfélelője a suniri-akkád eredetű mezopotámiai kultúrában.

* * *

Kezdjünk a szemrevételel a sokat emlegetett, *AB/AK* szóval. Nyelvészünk szerint ezt a magyart valamelyik szláv nyelvből vette át. Barcezi Géza *Magyar Szófejtő Szótára* szerinti (Budapest, 1941. Egyetemi Nyomda): „vessük össze a magyar szót a horvát tájnyelvi „*ablak*” (kerék) = ablak szóval, melynek vannak megfélelői a szlovén, tót és kisorosz nyelvekben.”

„Világos, hogy a szót a magyar szláv szomszédaitól tanulta”, tanították nekünk meggyőződéssel hosszú időn át. „Hiszen a ma-

gyar nomád nép volt, házat nem épített, nem lehetett saját szava az *ablak* fogalomra.”

Olyan világos, mint a vakablak, egy alapvető tévedés fényében! Tévedés, hogy a magyar nomád nép volt. A magyarság nem azért vándorolt, mert a nomádokás volt élet-fomájára, hanem azért, mert régi hazáját és utána számos vallását elvette az idegen túlerő. A honfoglaló magyarság hazát keresett a Kárpát-medencében, melyet bronzkori ősfoglalás joga magánként tudott a szlávok. Mikor a magyarság odatért, magával hozta egy magas kultúra ősi szókincsét; ebben az építkezés szókincsét is.

Az építkezés szavai nem feleltek el a magyarok a vándorlás során. Ha nem is építettek maguknak állandó házakat, megörzítették azoknak az emléket és az emlékeket éhen tartották a vándorlás alatt it-ott megismert épületek. Hogy a szomszédok építeltek a magyarok nagyon is tudomásul vették, arra mutat Wien magyar neve: Bécs. Valószínűleg a suniri-szlávja-magyar BAD a név gyökere, mely magas épületet jelentett. BAD+SU = épületes, olyan hely, melynek sok magas épülete van!

Suniri és akkád szókincsből vezethetők le a régebbi, téves magyaránok megcélolásával, az építkezés következő szavai: *épit, ház, hajlek, othon, vár, torony, fal, alap, oldal, tető, orom, eresz, esztelheji kúszó, lakat, lépcső, kapu, gíró, kúrtó, iv, bolt, szoba, terem, tornác, gádor, pítvar, korlát, bávívár, méz, homok, agyag, cserép, deszka, gerenda, szeg, fűrész, aatny, tengely*. Ebből a sorozatból való az *ablak* szó is melynek gyökérszava a suniri AB.

Stephen Langdon angol orientalista. *A Sumerian Grammar and Chrestomathy* (Paris 1911) című munkájának 261. oldalán található az AB gyökérszó értelmezése: „Window”, magyarul: „ablak”. Ugyanott a 226. oldalon az „AB-LIL” értelmezése: „enclosed opening”, vagyis „körülzártnyílás”.

Az AB-LIL-ből kellett fejlődni az értelem szerint helyesebb későbbi, AB-LIK-nak (ablaknyílás), majd ebből a hangzólílesszékés kirkristályosította a végleges „ablak” szót.

Nem kellett ehhez semmiféle kölcsönvétel a szlávoktól. A magyarság ősi szavát azonban könnyen kölcsönvehette a horvát tájnyelvi és még ezenfelül néhány más szomszéd szláv nyelvi is.

Ha fordítva lett volna a kölcsönzés, akkor valószínűleg nem egy ritka táymelyi szó, hanem az indoeurópai népek által használt, a „window”-nak megfelelő szó valamelyik változatát vetők volna át a magyarok. De nem volt rá szükségük

Vizsgáljunk meg egy másik szót, például a *GABONA* szavunkat. Ennek megfelelői (pl. gobino) megvannak az egyházi szlávban, az oroszban, a szerbben és a horvátban. Emnyit közeli velünk a hivatalos nyelvészet és elvárja, hogy ezután bizonyítottan nek vegyük, hogy a magyar volt az átvető. Elhelyet vizsgálérendzik szeretettel, homann került ez a szó a szláv népek hitokába? Miert nincsenek megfelelői az indo-európai nyelvekben? Nem valószínűbb az, hogy az újhablioni kultúrkörből észak felé vándorló szlávok viték magukkal ezt a kultuszot az Eurfrates vidékére? Mert ott megvolt a kétségelen őse; használata és felírta az égetett cserép-táblákra, ahomann leolvasta Deimel aya és közli az ő német nyelvű *Simertisches Lesicon*-jában ilyen magyarázattal: GABNI = Szam, Grütze, reiben. A magyar örökölte a gabona nevet sumir őseitől. A magyarral együtt örökölték ilyen szavakat a törökök, bolgár-törökök, finnek, észtek és más uraltatjai népek. A kölcsönvevők a szlávok voltak, akik a szláv népek szomszédságában élve, gazdagodtak ez utóbbiak régi, déli kultúrköréből. Ezen azonban nincs mit reitelni; minden nép kölcsönöz régebbi kultúrákból és tovább ad másoknak.

Az akkád nyelv sokat vett át a sumnból és tovább fejlesztette a szót, úgy hogy az akkád formák sokszor segítségünkre vannak a szófejtésnél. Ez az eset pl. a *BáVYÁ* szavunk esetében. Nyelvészeink nagy része azt vallja, hogy a magyar *bánya* szó valamely szláv nyelvből származott, mert a szláv nyelvekben van egy hasonló szó, mely fűrdőt jelent. Úgy okoskodnak, hogy a fűrdő is meleg, a bánya is meleg; fűrdőni gödörben lehet és a bánya is egy gödör. De hát szükséges ilyen erőltetést és valószínűtlen etymológiát? Sokkal egyszerűbben megtaláljuk a szó gyökerét a sumir BA szóban, melynek jelentése Deimel szerint: machen = mitveini!

Ugyanez a gyökér van a fejlettebb akkád szóban: BANŪ, melyet a következő német szavakkal magyaráznak: „bauen, schaffen, erzeugen”. A BANŪ szó tehát a *nehéz munkát, megmunkálást, a kiemelést* jelentette. A régi magyar nyelvben volt: *bányás*

= megmunkálás és *bányolás* = pénzverés. „*Kernek bányásnak szőlők meksének örülnek*”. „*Zrinyi a török pénzt mind elcsorvra, hozza, úgymond, mást, melyet királyom bányolta*.” (Nyelvörtöneti Szólat).

Bizony nem az a valószínű, hogy az indoeurópai népek közös és mindenütt „fűrdő” jelentésű szavát vette át a magyar egy ettől egészen különböző fogalomra. – Az a valószínű, hogy a szót a világ első bányászaitól és fémminvesítői örökölte, vándorlásai alatt talán csepének agyagot bányászva, megőrizte a magyar és használni kezdte újra, mikor megint valódi bányához juott.

* * *

De ha már lementünk a bányaiba, menjünk egy lépéssel tovább.

POKOL szavunkról is azt állítják, hogy a szláv peklóbból lett, aminnek jelentése: szurok! Bizonyos, hogy van összefüggés a két szó és fogalom közt. De talán másféle, mint amilyentől eddig hallottunk. A sumir PABHAL szó orvosi szak kifejezés volt. Jelentése: *kin, anyaméh, és a szemvédő, mai szakkifejezéssel: a páciens*. A késő babylon gyógyító-mágia szimbólumán közt fel van sorolva a szurok (pitch), mint a betegség-démon szimbolusa. (St. Langdon: *A Tablet on the Mysteries of Babylonian Symbolism. The Museum Journal*, Philadelphia 1918. IX. köt. 2. sz. 153. 1.)

A régi magyar nyelvben a *pokol* szó betegség, szenvedést is jelentett és ilyen jelentéssel, alig módosult alakban valószínűleg együtt jött Árpáddal a Vereckei-tágra.

A poklot sem kellett kölcsön venniük: az egyszerűen a szenvedés helye.

* * *

Nem fogadhatjuk el azt a vélekedést, hogy a *VERÉB* neve szláv eredetű, mikor sumirul ugyanezt a madarat *burrab-nak* hívták és mikor a moldvai csángók még most is *berieb*-nek nevezik.

Nem fogink elhinni, hogy a magyar *POK* szó a szlávoktól jött kölcsönzés. Nem valószínű, hogy a honfoglalásig nem találkoztak volna a magyarok pókkal! Azt elhiszünk, hogy a szláv

pank jobban hasonlít a szlitya eredetire – amely alkalmassít a sumir PA = „fa” és UG = „égető” csipő fétreg-, „pök”, összetételből lett.

Itt megjegyezhetjük, hogy a pök nemzetiség ügy látszik, hogy eredetileg főleg fákon élt – eltekintve a tengeri pökök-től, melyeket a sumir PULUG néven tisztelt. A fa-félege egy része nem túl távoli évezredek során változtatott élet-módot, leszállt a fákra! és földi pökká lett. A pök szó valószínűleg olyan régi, hogy még a fan lakás állapotát írja le: (L.: Kolosváry Gábor cikket: *A pökök életmód-változásáról. Földtani Közlemények* 1950. 80. kötet. 436. lap).

Valószínűleg ide tartozik a „kistháló” jelentésű PÜ-GU akkád szó is, mely nyilván őse a mi *pákász* szavunknak.

* * *

A következőkben átladok egy távrolról sem teljes, vagy végleges, egyelőre több mint 200 szóból álló listát, azokat a magyar szavakat, melyeket előszörban ajánlok a magyar etimológusok figyelmébe, tüzetesebb feldolgozás céljából. Mindegyikről el lehetne mondani a sokszorosát annak, amit itt az ablak, a gabona és egyéb szavakról elmondtam. Mindegyik mellé odairtam azt a mezopotámiai kultúrkörből való szót, amit a magyar szó megfelelőjének vélek. Szeretném hangsúlyozni, hogy a „megfelelő” nem mindig jelent teljesen azonos értelmű szót. A sumir BAR pl. pontosan azt jelenti, mint a magyar bér, az akkád KALAPPATTU ugyanazt a szárszámot, amit a magyar *kalapács*: (A régi magyar-ság közismert szava erre a sumir eredetű VERŐ volt.) De már a magyar írha szónak megfelelő IR.H, bőrt feldolgozó munkást jelenteti volt. Az állatok esetében gyakran szerepel egy jellegzetes tulajdonságuk. Pl. a szarka madár nevének valószínű megfelelője az akkád SARRAKU, ami tolvajt jelentet.

A TUKU sumir szó jelentése: szőni. Nyilván ebből lett a magyar takács szó, de hogyan? Valószínűleg úgy, hogy hozzájárult a SU rag, melynek eredeti jelentése: kéz. Tehát TUKUSU *Takács*. Így lett a „kis háló” jelentésű PUGU-ból is a pákász, olyan ember, akinek hálója van a kezében.

Ahol feltételeztem ilyen fejlődést: a ragaszókat kishetűkkel és zárójelben írtam a gyökérszó után. Például a terem megfe-

létje TIR = lakóhely, de valószínűleg régen kapcsolódott hozzá a MAH = magas.

* * *

A mezopotámiai kultúra különböző eredetű szavait (sumir, akkád, asszír) azért lehet itt együtt használni, mert meggyőződésem szerint a magyarság ősei későn, az újbabiloni birodalom bukása után vándoroltak el és nemcsak az archaikus sumir szókincset vitték magukkal, hanem a késői, fejlettebb „modernebb” semita és más nyelvekből kölcsönzött lexikális anyagot is, amellyel ők gazdagították, majd később gazdagították másokat.

SZÓJEGYZÉK

a magyar nyelvűkincs állíthatóság szlír kölcsönözészetéből

(Az első oszlopban a magyar szó, a másodikban annak valószínű mezopotámiai megfelelője)

Ábál	ABA
Ábrázat	(abru+) AZAAI
Ábrasz	UBARA(+su)
Akna	UKU
Akó	AKA
Báb	UB(+ub)
Bába	BABA
Babona	BA(+bu+na)
Babrál	BABAR
Báj	BAL
Bálvány	ALAM
Bán	BANU
Bánya	BANU
Barack	BURU
Bárány	BAR-AN
Barát	BAR(+at+du)
Barázda	BAR

Barlang BURU
 Bér BAR
 Birka BIR-GA
 Bolond BAL (+an+du)
 Bolla BAL (+tu)
 Borda BAR (+da)
 Boróka BURU (+ge)
 Borona BUR(u+na)
 Bot BADA, BATTU
 Bődön BÜGIN
 Cékla SILKU
 Csaklya SUKRA
 Csata SATA
 Csep SAB
 Csér SAR
 Cserép SE-IB
 Cseste SIK A
 Cséve SUBULU
 Cs m SEN
 Csipke SI-IP
 Csoda SEDU
 Csöbör SENBAR
 Csuka SU-GA
 Csutora ZAGDURU
 Dalia DELI
 Darab DAR
 Déd ADA-ADA
 Dere DAR
 Derék DIRIG
 Deszka DUSU(+ge)
 Dézsa DUSU
 Dolog DUG (+lu+ag)
 Donga DAN-GA
 Ecet AGESTINNA
 Ecset ESSU(+tu)
 Furtulya BURU(ag+lu)
 Gally GAL
 Galuska GAL (+lag-ga)

Galóca GAL(+a+su)
 Ganaj GAN
 Ganca GAM
 Gancs GAN(+tu)
 Garad GAR
 Garázda GURUS(+du)
 Gát GU(+tu)
 Gálya GADA
 Gaz GAZ
 Gazda GASAN(+du)
 Gázol GAZA(+lu)
 Gereben GIR
 Gerely GIR-GAL
 Gerenda G AZIMBU
 Gerend GURU (+su+du)
 Gesztenye GIS (+tu+na)
 Gonosz GUNNU/SU
 Gomba GAM(+pa)
 Göblöncsét GIRAG(+su)
 Göndör GUR
 Görbe GAR(+ba)
 Görös GAR(+su)
 Göröngy GIRIN
 Gúzs GÜZ
 Gúzsaly GUSURU
 Hála HA-LA
 Halom HAR
 Hiba HIPU
 Hodály UTUL
 Hombár AMBAR
 Horcsög URSAG
 Huszár GIS(+ar)
 Igric AGRIG
 Ikra UGU(+ra)
 Itha IRUH
 Iszák SAG
 Legénye IA (+gna)
 Kabát GUBBU(+tu)

Kacsá KAS, KUSU
 Kád KAD
 Kakas GAGAZU
 Kálacs GAL-LI-ES
 Kalapács KAMPP A TU
 Kalász (gal+) AN -SE
 Kánya KAR(+na)
 Kantár GAR(+hor)
 Kapa KA-PA
 Kapa KABTA
 Karacsony Napforduló GU-LUR (a-su-mu)
 Kas KAR
 Kása KAS
 Kasza KAZ
 Kalona KAD(+unu)
 Kazal GIZAL
 Kemence NININDU
 Király KURUGI
 Kóc GIS
 Koponya KUS(+unu)
 Konkoly KANKAL
 Kópiva GUB-BU-UL
 Koponya KA-BAR-ITA
 Kőr GUR
 Kosár KU-SUR-RA
 Kuckó KU-KU
 Kulcs (sak)-KUL
 Kullancs GAL-AN-ZU
 Kúp GU-UB
 Kuruzsol KURUS(+hu)
 Labda LIB(+du)
 Lánc LAL(+du)
 Lepény LEBENU'
 Lenese LUBSU
 Lom LUM
 Lüg LUG
 Macska MASKIM
 Máglya MAKLU

Mák MU(+ag)
 Matka MUTU(+ag)
 Máz MAS
 Megye MADA
 Méri (anyaméi) ME
 MÉR MER
 Mészáros MASARU
 Mocsár MUSIR, MHSU
 Munka MU-UN-GA
 Moly MAR
 Murok MERI (+ag)
 Nádor NAGIR
 Nátha NIHL U
 Néma NU(+nu)
 Nemet NU(+nu+tu)
 Nyoszolya NATALU
 Nyoszolyó NATALU
 Ojai IAC+ i)
 Orda UHHUR(+du)
 Oszlop USAR(+lu+ab)
 Ószton AS-TIN
 Pákász PUGU(+su)
 Pákosztos PUG U (+su+tu)
 Pálást PAL A (+su+tu)
 Pálca PA (+lu+su)
 Palota BALATU
 Pap PAP
 Parancs PARSU
 Pára PAR
 Paraszti BÄAR(+a+su+tu)
 Parázs BAR
 Pártuc BÄ-AR (+u+su)
 Parlag BÄ-AR (+lu+ag)
 Párna BÄR(+nu)
 Párol BÄR(+hu)
 Párta BÄR(+du)
 Patak BÄD(+ag)
 Palkány APAN

Pata	BAD
Patvar	BA-DA-RA
Pecsenye	PES
Pecset	PASSURU(+tu)
Pele	BULLU
Pénz	PAD
Pemnye	BIR(+mu)
Perszel	BAR(+su+tu)
Piszok	BUSU(+ag)
Pitvar	PITU(+ru)
Pocok	PUSRU(+ag)
Pohar	DAHAR
Pók	BULLG
Pokol	PABHAL
Poloska	BALATI(+ge)
Pólya	BAR
Ponty	BANDA
Pöráz	BAR(+a+su)
Pör	PUH RUM
Pusztla	BAAR(+tu)
Purdé	BAR(+du)
Rács	MAS(RAS)
Rák	RAG
Reg	RIG
Ritka	RI(+tu+ge)"
Róna	RA(+mu)
Rosta, rost, rostély	MAS (+ tu)
Rozs	ARSATUM (assyr szó)
Rozsda	RAGGU(+du)
Rúd	RUI(+du)
Ruha	MUKKU
Rusnya	RU(+su+mu)
Sajtu	SAR(+tu)
Saroglya	GAR(+ag+tu)
Sás	SA-SA
Sáv	SA(+ba)
Sepený6	ZIBANITUM

Séta	SID
S6	ZA
Suba	SUBA
Súly	SUL
Sulyok	SU(+tu+ag)
Szabad	SU-BAR(+du)
Szablya	ZUB(+ju)
Szakács	SAKASU
Szaloma	ZALAG(+mu)
Sappan	ZEEB
Szarka	SARRAKU
Szekerce	ZUGURUM
Szelence	ZU-LUM-TU
Szerencse	SILIM-MA
Szikla	ZAGLU
Szita	ZIDDA
Szoba	SUBATI
Szobor	SUBUR
Szombat	SA-BA-TI
Szöke	SIG
Szövénék	SAGBU (+tu+mu+ag)
Szuka	ZUUK
Szür (ruha)	SUR
Takács T	UKU(+su)
Tanya	TUN
Tár (fárház)	TAR
Társ	DUSSA
Teren	TIR(+mah)
Tészta	DUG-ZIDDA
Tiszta	TU(+su+tu)
Tök	DUK
Tompa	TUN(+ba)
Topolya	ZABALUM
Tök	DUK
Túr	TUR
Túr6	TURU
Ugorka	UKUS

Ugar	UGARU
Unoka	UNIKU
Új	UD
Vád	PAD
Várás	BURRUDA
Varsa	BAR-SA
Vereb	BUR-A-AB
Vihar	WE-IR
Villa	BAL(+lu)
Vitéz	BU (+H+su)
Vödör	BADAR
Zab	ZU
Zabál	ZU
Zabia	ZABLU
Záp	ZU(+ab)
Zár	ZA-RA

V. A MAGYAR ŐSVALLÁS ISTENSZ. SZONYA

A múlt század második felében járta a szeged környéki tanya-világot Kálmány Lajos katolikus plébános. Eszerintre volt, hogy hivat a szentek iszteleéhez nemkeresztény elemeket vegyülnék és jellelte, hogy ezek a kereszténység előtti ősvallás maradványai. Kálmány adatgyűjtésének eredménye mitológiairodalmunk egyik legértékesebb tanulmánya: „Boldogasszony, ősvallásunk Isten-asszonya”. Ebben elmondja Kálmány, hogy népnünk kifejezeten „het” Boldogasszonyt tisztel, akik között a legnagyobbnak tartja a Nagyboldogasszonyt. Ennek leányai a többi Boldogasszonyok (szülő, fűdalmas, gyertya-szentelő, sarlós, segítő, havi), akik közül legfőképpen a szüz Kisasszony. A néphit a Kisasszonyt azonosítja a kereszténység legnagyobb szentjével, Máriával, míg a Nagy-boldogasszonynak Szent Annát tartják. Jóllehet a keresztény hiten erről nem szól, a nép keddet tartja Nagyboldogasszony napjának. Meddő asszonyok kilenc keddet bójótnak, hogy a Nagyasszony segítsen rajtuk.

Aki kedden mos, megbánja a Nagyboldogasszonyt a Kedd Asszonyát. Kedden tiros minden erős munka, viszont elkerülsz, elindulásra szerencsés a kedd, pl. gyűkületésre.

Az adatok tömegéből kitűnik, hogy Nagyboldogasszony az élet adója és védője, bőség, termékenység, aratás, növény, állat és ember szaporodásának, egészségének gondviselője.

Kálmány ramutatót kódexirodalmunk adataira, amely szerint Szt. Gellert „tanácsának intéséből akkora kelet fel, hogy a szüz Máriát ez Magyarországon Boldogasszonynak, avagy ez világnak nagy asszonyának hívják.”² Feltehető, hogy Szt. Gellert tőrtő törekvései során találkozott egy jószágos és fennsleges memnyei

¹ Bp. 1889. M. T. Akadémia.

² „Az ő tanácsának intéséből a-koron kelet fel, hogy az zyz Marat: az Magyarországon bodog azononak, avagy ez világnak nagy azononak hívják, zent Irtwan királ es ez zyeen orzaget bodog azon orzageknak nevezet:” (Erdely Codex 354b. Marg. L. 15). Szarvas-Simonyi NYL. Sz. I. 130. I.

nagyasszony kultuszával, akiben miniegy Szűz Mária előképét láthatta, akinek tisztelete nagyobb akadály nélküli válhatott Mária kultuszra és akinek költői neve sem látszhatott mellőltatnak arra, hogy Isten anyját ékesítse. Lehet, hogy ez a meglátás segítette a „nagy leltőt” emlekezetes sikeréhez mikor „a napha előtört szeszony” bibliai idézetét választotta a magyar udvar előtt tartott predikációja tárgyává! ³ Kálmány fejtegetéseit és adatai nem ártó megvitáztatni azt a finnugor irányzatot, mely több-kévesebb tudatossággal, a magyarság önértelének megőrzése végett, olyan primitív, gyűfőirtető elölmagyarokról beszél, akiknek nem is lehetett mitőlőgiájuk. Az Egyetemi Nyomda „*Magyarország Néprajza*” kiadványban, a hitvilág-fejezetet bő bibliográfiájában hiába keressük Kálmány akadémiai értékesítését. ⁴

Egészen más uton, a magyar disztionművészet keleti forrásainak kutatása közben talált egy ősi magyar Nagyasszony gombával, együmbőlcsel, termékenységgel összefüggő kultuszának nyomaitra Huszka József: *Asztarte-Boldogasszony*nak nevezte. ⁵ Asztarte azonban aránylag késői idők istennője. Megelőznie Istar, azt hánna és valamennyit a régi sumér pantheon anyaisztene, Baui vagy Baba.

A Magna Mater alakja az ókor majdnem minden vallásában megvolt és bizonyos vonásokban minden Magna Mater hasonló. A sumér Baui és a magyar Boldogasszony között azonban olyan hasonlóságok vannak, melyeket sem véletlenséggel, sem az általános jelleggel megmagyarázani nem lehet.

Baui alakját egyrészt a kö- és csepejtáblákon fennmaradt ékírásos rodatólomból, másrészt képeiből ismertük. Ezek legnagyobb része pecesthengerekre vésve maradt fránk. Koronás nőalak, fodros ruhában, trónszéken ül és szimbólumunk valamelyike, az életfa, a termő ág, amit kezében tart, vagy az életvizzel telt serleg jelzik, hogy ő az Élet Nagyasszonya. Van kutyája és madara. Találtak az ásátok számos Baunak szentelt ivóedényt.

³ *Kis Magyar Legendatár*, Ford. Tomnay Cecilia. Bp. 1930. 88. l.

⁴ Solymassy Sándor: *A magyarországi hitvilág*. A Magyarországi Néprajza. Bp. 1943. IV. Köt. 340. l.

⁵ Huszka József: *A magyar hitvilág ornamentika története*. Bp. 1930. Pátria.

Az ékírásos szövegekből tudjuk, hogy a sumir fénykorban, Kr. e. 2300 körül, Baui mint a rangban harmadik szerepelt a nagy istenek sorában. Anu égiszen és annak első fia, En-Hil viharisten után következett a rangjában, de megelőzte En-Ki vizitárst, aki az emberket agyagból megteremtette. ⁶ Bizonyos nyomok arra mutatnak, hogy a történelmetőlani matriarchatus korában Baui, vagy egy őt is megelőző nőalak, lehetett az első isten, a mindenség és minden további isten szülőanyja. ⁷

Száz évvel ezelőtt csak nagyon kevés kutató sejtett valamit a nagy ókori népről, melyet később mint sumir népet említenek és amelyről ma már tudjuk, hogy az egész nyugati kultúra forrása ők voltak. Vallási fogalmak közt is sok eltekép van, melyek később a keresztényiségben virágoztak ki. Az elmúlt évtizedek során számos munka foglalkozott a sumir mitológiával⁸ és ezek alapján elég világos képet alkothatunk magunknak legalábbis a népszerű, a fejtartókban gyakran szereplő istenek alakjáról. Baui bizonyosan ezek közé tartozik.

Sokat vitatták, hogy a sok istennő-név és kép közül melyek tartoznak Baui alakjához. Természetes, hogy az évezredek során változtak a hiedelmek, de úgy látszik, hogy Baba, a „születési adó” ugyanaz volt, aki Baui, az „élelem adó”, aki Gula a „hatalmas”, aki Mah, a „nagy”, aki Nin-Anna, a „memny néptje”, aki Gatum-dug, „jószágos nagyasszony” vagy Gasan-Anna, „asszonya a memnynek”.

⁶ En-Ki, a Föld Melyének ura, aki teremtményeinek az élető edes vizeket adta, ő menti meg a telen gyengeülő napot is, ő hozza vissza a csodálatos fényes fehér szarvas képében. Ő a szürtya népek segítője, vezetője, DAR-AMAH neve, mely sumirul Nagy Sarvas-t jelent, a magyar Durumó nében maradt meg. Ez boszorkányöppentnek adatai szerint, az alvilági szellemek, az ordoégek fejedelme.

⁷ M. Lambert et I. R. Tunnoy O. P.: *Les statues D. G. E. st. H. de Gula* (Textes concernant la déesse Baui) Revue d'Assyriologie et d'Archéologie Orientale. 1952. Vol. XLVI. P. 91.

⁸ A. Deimel: *Pantheon Babylonicum*, Roma, 1914. Institutum Biblicum. Th. Parfrod: *Zur Götterlehre in den Altbabylonischen Königs-schriften*. Paderborn, 1913.

N. Schneider: *Die Götternamen von Ur III. Amelica Orientalia* Vol. 19. Roma, 1939. p. 39.

K. Tallquist: *Akkadische Götterepitheta, Suda Orientalia*. Helsinki, 1938. S. N. Kramer: *Sumertan Mythology*. Philadelphia, 1944.

Az istennő alapjelméskézete a jobbi következtelünk, melyvel a Batú nevet írják ösjele a BAn-nak nevezett imtertek, egy telj edény képe, melyből költ, ad, kimért, jutait az istennő. Valószínűleg ez az edény a későbbi bőségszaru ösképe, a BAn, melyben ott van minden dolog teljessége. Az uolsó hang időt jártaival lekapott, csak az imtertek nevében maradt meg; a megjelölt íge a Batú lett, melynek jelentése: 'ad, jutait.'⁹ Az Ú fivért, legelőt, növényzetet, éljelmet jelent.

Batú a sumir hívó szánaira a bőséget nagyszonyja volt, a nagy ajándékozó. A vihasiten tombolása után ő mosolygott a szivárványban. Ő a tápláló, a termést adó, a születes, az anya, a csece-mos, az élet védője. Ruhája minden fodrában meg nem születesit gyermekek bujkálnak.¹⁰ Himmuszok dícsőitük mint a hatalmas Gúdat, aki gyógyít, közbenjár, az ég királyneje és a „világnak világot” („Licht aller Welt”). A kifülbős kifejezésből, hogy ő a „hatalmat meggyorsította”, talán arra következtethetünk, hogy őt az erős hit arról, hogy a túlvilági vandorlás megővődíthető és van újjászületes.

Az ősmiológiai Magna Materet általában jellemző szülőboldogasszonyi stb. jellemvonásokon túl vannak Batúnak egyéb jellegzetességei is. Kultuszának legtöbb emleket a lagashi (tello) ásátásokból ismerjük, melyeknek anyagát a Louvre őrzi. Lagash városistene Ninurta napisten, kit Lagadon a bibliai Nimrodóddal azonosított. Tudjuk, hogy kronikás hagyományaink – bizonyítára nem vételemlül, – Nimmóddól származtatják a magyarságot.

Lagashban évente nagy ünnepséggel ülték meg a helyvi kisisten, az isteni hérosz és a hozzá leereszkedő nagy természetesség-

istennő házasságának napját. A városistennek ilyenkor módjában állt kikémi hatalmas asszonya kegyeit népe számára. Ismerünk fejedelmi halá-ajándékok, melyet Ninurta azért kapott, mert „jó szót szót” a fejedelem érdekében az istennőhöz.

Batú kifejezetten a fű és fa, a termés és aratás asszonya. Különleges ünnepe, mikor a nép először eszik az új gabonatermésből.¹¹ Gondoljunk a magyar falvak ünnepeire, az új kenyér napjára és a Sárkos-Boldogasszonyra.

Külön tanulmány tárgyát képezhetnek az úgynevezett „boldogasszonyi fűvek”, melyeket népkult a templomba visz szenteltetni, főleg Nagyboldogasszony napján.¹² Ilyen a csomborka (Mentha Pulgium, L.)¹³ a napraforgó; ezeket megőrzik és halottaik mellé teszik a koporsóba. Az ökfőrfarkrózó pedig a boszorkányok elkergetésére hasznos.¹⁴ Egyéb régecs növények neveit: Boldogasszony hajja, tenyere, cipellolje, stb.

Az ősi ábrázolások nemelyikén feltűnik a Nagyszony mellett az úgynevezett „lagashi címer” állata, a kitegésziet szármayú napmadár, a mindig visszatérő fényes sas.¹⁵ Gondoljunk a régi Arpad-címer és eredetmondánk turul madarára. (A sumir TUR szó visszatérést, megifjodást jelent az UL pedig életetöt.)

A sas mellett más madarai is vannak az istennőnk; ezeket nem könyvű meghatározni. Daru? Liba? Gólya? Egyik madárunk neve a Ba piktogrammal kezdődik; ez a fecske. (Deimel S. L. No. 5.; „Schwalbe”) Meggondolandó, hogy Magyarországon igen elterjedt hit, hogy fecske és gólya a Boldogasszony madarai.

A sumir pecsétengereken sorban felvonuló és a Nagyszonyynak ivóedényi nyújtó nők képe elemi erővel és páratlan

⁹ Egyik himnuszban így beszél városna néphez Batú:

„Az én palotám ura tökéletes;

Kéze, mely az országot védi, tökéletes;

Az erő, amitt én adok a halás fishak, tökéletes;

A feleség, akitt én adok az urának, tökéletes.”

I. Domesley Prince: *A hymn to the goddess Resus*

Old Testament and Semitic Studies in memory of H. R. Harper, Chicago, 1908, p. 325.

¹⁰ Thorold Jacobsen, *Mesopotamia: The Cosmos as a State Before Philosophy*.

1949 London, p. 158.

¹¹ *Mandachachatur princine frumet*, Deimel: Panth. Bab.

¹² Bálint Sándor: *Népkult. ünnepek*. Bp. 1938. Szil. István Tars. 280 és 189/1.

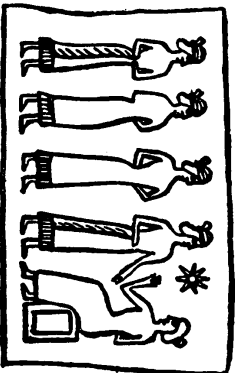
¹³ A nev emlekezeti az illatos fűszernövény jelentő sumir „sem-bhritaa” szóra.

Még kozelebb áll ehhez az erdeyi fűszervirág, a csombord. (Satureia Hortensis L.) neve

¹⁴ Gárdonyi Géza leírja: „Az én falom”, ban I. köt. 48. l.

¹⁵ A sas mellett más madarai is vannak az istennőnk; ezeket nem könyvű meghatározni. Daru? Liba? Gólya? Egyik madárunk neve a Ba piktogrammal kezdődik; ez a fecske. (Deimel S. L. No. 5.; „Schwalbe”) Meggondolandó, hogy Magyarországon igen elterjedt hit, hogy fecske és gólya a Boldogasszony madarai.

pontossággal idézi a sokszor leírt magyar népszokást, a „Boldogasszony poharának megadása” képté¹⁶

Vésett pecséthenger Bau-Güla alkáljával, kb. Kr. e. 2200-ból. Magantulajdon. (Ward, Seal Cylinders of Western Asia, Washington, 1910, 217.)

„Az asszonyok titkos avató gyűlésén, melyen férfi nem lehet jelen, a legtekintélyesebb üregasszony kiműjötti tanyerén felejtéli a Boldogasszonynak egy tanyérra tett pohár bort és egy süteményt, megköszönve a szülés körüli segítségét és boldogságot kérvé az újszülött számára. Mint Szegeden értesültem erről, az aldozat elmulasztása azzal jár, hogy az újszülött félholt korában, „ha fiú, nem kap lányt, ha lány, nem kap fiút.” (Adatszolgáltatóm Sánta Katalin (50 éves) 1928-ban.)

A félhínó és különleges egyezések közé tartozik a Boldogasszonyokkal kapcsolatban makacsul emlegetett hetes szám, melyhez a szegedi nép a közelmúlban is ragaszkodott. Nehez véletlenül egyezésnek tartani azt, hogy ákítrások szövegek szerint

¹⁶ 16 „Az asszonyok titkos avató gyűlésén, melyen férfi nem lehet jelen, a legtekintélyesebb üregasszony kiműjötti tanyerén felejtéli a Boldogasszonynak egy tanyérra tett pohár bort és egy süteményt, megköszönve a szülés körüli segítségét és boldogságot kérvé az újszülött számára. Mint Szegeden értesültem erről, az aldozat elmulasztása azzal jár, hogy az újszülött félholt korában, „ha fiú, nem kap lányt, ha lány, nem kap fiút.” Adatszolgáltatóm Sánta Katalin (50 éves) 1928-ban.

Bau Niurátának hét lányt szült, ezek mind bőséget árasztó isteni jötevők.¹⁷

Vésett pecséthenger Bau-Güla alkáljával, kb. Kr. e. 2200-ból. Magantulajdon. (Ward, Seal Cylinders of Western Asia, Washington, 1910, 217.)

A magyar hagyomány Nagyboldogasszonyának legifjabb és szüz lánya a Kisasszony. Mezőpötämában is átverte volt későbbi korokban Bau egész szerepét egy ifjabb, szüz istennő, Inanna-Istar. Mlaga a Nagyboldogasszony azonban nem a szüzesség, hanem a szaporodás pártfogója. Kitűnik ez egyik sok változatban ismert népi játékunkból. Leányai körülmeolják a földi anya megszemélyesítőjét, aki pöröl a körön kívül járó Boldogasszonyal: —Boldogasszony, mit kerülöd, mit fordulöd az én házam táját?

—Azt, kerülöd, azt fordulöd, lányöd kéretem, lányödát kéretem!
—Nincsen nekem olyan lányom, ki eladó volna.
—Ó ne tagadd, ne tagadd el! ...

¹⁷ A hét leányra vonatkozólag: T. Parfetrab: *Zur Götterlehre in den althebraeischen Konigskronen*, Paderborn, 1913. Ed. Schönberg, 101. l. és Deinet: *Pantia, Baby!.. septem filiae genituae, quae abundantiam danti nominibus nominibus*. L. még a magyar népmesékben az „ördöl zoldinó, mézöt viragozató” királylányokat.

–mondja a Boldogasszony, aki e szimbolikus ténben egyenként viszi el a földi anya lányait, a maga gyönyörűséges szöglábatara.¹⁸

Említsük meg a sumit uralkodók nevében is gyakran kifejezett jelfogást, mely szerint a város az isenségek tulajdonosa és abban „Istené a szállás”. Az uralkodó csupán öre, lovagja, fegyveres szolgája az istenasszonynak, akinek esetleg félrül is szolgál. Erre mutatnak az Ur-Nammu, Ur-Nina, Ur-Nanshe, Ur-Baba és egyéb fejedelmi nevek.¹⁹ Szent László is „Szűz Máriának választott vitéze”.²⁰

A mezopotámiai isteneket idők jártával egyre gyakrabban jeleztek képmű helyett a címerekkel, jelképekkel, különösen a tartósságuk miatt szép számban fennmaradt határkövekben. Ann is Enlil istenek jeleit például oltarra tett hegyes svúveik. Báu szimbólumának miblenite bizonytalan: „megforlított ömegasztúri jelek szokták leírni, Ward szerint ez talán az istennő haja.”²⁰ Valószínű, hogy a fátyola, fej-kötője: a szivárvány, népi szóval báhabukra. Valószínűleg ez a mezopotámiai bolcséletben a világmindenség összetartójaként ismert „nagy kötélek” az isteni kegyelen jele. Bizonyosan összefügg ezzel a fogalommal a naiv magyar néphit, mely szerint a terhes asszonynak a hajába piros szalagot kell kötnie és a Boldogasszony tiszteletére szigorúan főködöben kell fektetnie a Boldogasszony ágját. A tulipánserűt, „megforlított ömegasztúri” amely emlékeztet az asztrológiai Méleg jegeynek ömégájára is, elsősor az ősi „kudun” (határ, régi magyar formában hatur) köveken jelenik meg, ékírásos szövegekkel, melyek a jelezt istenek haragját hívják arra, aki a követ védelmi határt, vagy sirt megháborítaná. Az égi istenek összevont jelvénye: függőlegesen egymás fölé helyeztet rozeták, félhold és tulipán, számos példányban került elő a nagy sztyria népek, a

pátrhusoknak Hatra nevű városából.²¹ Ugyanezen gondolat végső formái vannak ráfaragva magyar és székely kárpodálványokra, kopjafákra. A tulipán-forma az Élet Nagyasszonykapu címere, a szivalk Darmah-nak, a családíjászarsvsnak emblematija.

Talán nem véletlen, hogy a sumit ékírás BAN és BA jelentésű jegye benső kapcsolatban van a BAR-nak olvasott egyszerű X-formájú jeggyel,²² ami többek között szivárványt is jelent, hogy a magyar rovásírásban a B hangot ugyancsak X-forma jelöli, hogy dunaüli pásztorfaragásokon gyakran lájtuk a tulipán alatt a kihangsúlyozott X jelet.

Végül hallgassuk meg a nevek tanúságtételét. A BABA pár évszázad előtt a magyar nyelvben is a mennyből nagy-asszonyát jelenhette, a szivárvány és a délbáb tündérét.²³ Az, aki a szülétesnél segít. Csak idők jártával tapadtak hozzá a vényasszony és a boszorkány jelenségek.²⁴

A BOLDOGASSZONY-nak megfelelő összetételű, ékírásban nem ismertünk. De felismerhető a három gyök, melyekből a név alakulhatott: BAÚ: „élelemadó”, DÜG „jószágos”, ASAN „isten-

²¹ A még kádaián hatrai anyag egy részét az Archaeological Institute of America 1952. dec. 39-1 gyűlésen ismerette Harold inghol, a Yale egyetem tanára.

²² P. A. Demet: *Sumerisches Lexicon*. Roma, 1938. *Institutum Biblicum*. II. No. 5.

²³ Komruv előre látni az elsenveket, hogy a BABA szó szláv eredetű. Ezzel kapcsolatban csak annyit, hogy tiszteletre vár állítólagos szláv „*prorocnyj-szavunak*” alapvető problémája: hogyan kerültek ezek a szláv nyelvterületre? Mirt aránytalanul nagy részüknek nincs megfelelője egyéb indoeurópai nyelvekben, viszont van megfelelője mezopotámiai nyelvekben, az ósrégi kultúrközpontban, ahonnan a műveltség fogalmai és szavai széleskörűen ták.

²⁴ Ahogy a törvszerzet istenségből örögejéledelem lesz, úgy válhatott az égi Nagyasszony lenyének át nem keresztényesített rész boszorkánnyá. De fennmaradt az ősi hitrege, iszám ez felismerhetően a Delt Bába jó tündérről szóló magyar mesékben. Ipolyi Arnold bizonyos fennmarattal kövli a reget, auló félve, hogy nem valódi népi költés. Pedig a reget tartalma igazolja: ködöje nem ismerhette a cseréptáblákról csak később felvont archetypust, a sumit tenentussányt, a szívesen diadalmas küzdőmet a szörnyű tengerasztóra. (Ipolyi Magyar. Mészáros diadalm 1853-ban jelent meg) Értékes kiegészítés a bojtártól két szobrász, Tima Sándor közlése a mennyet felér jászdot, legelőt Delhátról. (*Herby of Hungory*, N. Y., 1932. Harper.)

¹⁸ *A magyar népzene*. I. Gyermekjátékok. Bp. 1951. MTO. 186. 1.

¹⁹ A sumit UR szó jele a kувалд és ádaplentese: ör. Forrábbi jelentések: erő, erősség, fegyveres szöglá, katoná, kúrya, oroszán, férfi, fejt. A szót mind sumit szójegezek közi.

²⁰ William Hayes Ward: *The Seal Cylinders of Western Asia*. Washington, D. C. 1910. The Carnegie Institution. 404. 1.

nő, uralkodónő”²⁵ Külön-külön mindhárom elem előfordul a Magina Mater sumir nevei közt. A sajátos magyar összetétel egy-

²⁵ A sumir ba-nak valójára több megjelölés is él a magyar nyelvben, elsősorban a bo. A magyar bo etimológiája, Barcza szerint vitatott és bizonytalan. Igen régi szavunk régi alakjai BEEW és BEU (Nyt. Szl.) Tájnyelvi formái: bö. (TszA)

A magyar „boldog” szónak sines kiregletti etimológiája. Barmi szerint bizonytalan, eredetű: talán a bodit, bodul, bodul ismeretlen, eredeti formájára vonatkozóan számazkák, „a ’revült, kabult, boldog’ jelentésárváltozás talán pogány vallásos szemléletől volna magyarázható.” Pedig ez a szó benne van már a Halotti Beszédben is bővítve formában. Későbbi alakjai: boldog, boldog (Nyt. Sz.) Mint személynevű előfordul 1211-ben, ilyen formában: Boldog (OKL. Sz.) Hélynevű 1256-ból Boldogazunwry (uo) 1408-ból ismeretes: Dyoniszi de Boldogazunwry (uo). Tudjuk, hogy a boldogot sokáig és gyakran használták a „gazdag” fogalom kifejezésére.

Az eddig bizonytalan magyarázatokkal szemben a magyar boldog szó tökéletesen magyarázható három sumir szógyökökből: ba-a-dug. I. A sumir ba (ban) szólag valaminek meglevését, megkapását, juttatását jelent, valaminek a bőségét. Vani! Böwen vani! BA – „zuellen schenken” (DS 212) – II. A sumir hang a hajlalkod, legejtő, növényi, fívet jelentette.

(Kant. Pflanzen. Nahrung.) A „Bair” nevű szarhad fordításban: Bg fit, termés, áldás — III. A DUG sumir szó! Demmel így fordítja: „gut, siess, frohlich, schon sein, erzeugen.” (V. 0. a „dug” ősi magyar szóval, amely „ültet, meggyökeresztet” jelentést is. L. a későbbi fejleményt a „dugvány-”) A második szólag járulékszerűséget még erősítette az Erdy kódex írója, aki így használja a szót: Nagy sok yozagot gyovetv, es bodul melletk kyve (Nyt. Sz. 269. 1.) Mástesztől feltehető, hogy a bodog összetételű eredete már Szent Gellert korában is bizonyos mértékben elhatható, de az, hogy 0 „sz villeg magyasszonyának” értelmeze, meg bizonyos ép kultúrára mutat.

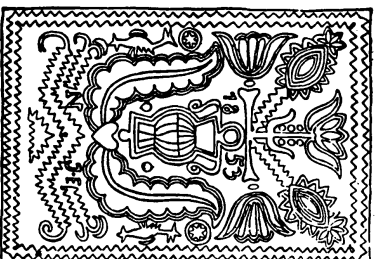
Később a „boldog” szóban beemelték „bö, nagy” jelentés végleges elhatárolódásakor lehetett szüksege a nyelvhasználatnak arra, hogy ezt kifejezesse is innen a Nagyboldogasszony. A boldog-beatus jelentésáttörés valószínűleg később, latin egyházi fordítások hatására: „beata virgo Maria”-fogalom alapján lett a többi „beatus”-ból is boldog. Mindezek alapján fel kell tennünk, hogy a magyar „boldog” szó sumir szavak egyenes lezártja.

Hátra vannak még a nagy és az „asszony” szavak. A magyar nagy valójára a sumir mah megjelölés, igen ősi gyök, ami megvan az indoeurópai nyelvekben is. (Magrus).

A magyar „asszony” szóit nyelvtudásunk az alán nyelvűből származtatják. Az osztrákiai mint ochsin „juno” fordul elő. De hogyan jött az osztrákhoz? Valójára a sumir GASAN volt az őse (Dal. Sz. Herr. Hochgeschiehter, doch zumerst Herrn, Königin, Göttin) Az etimológiával G-nekkel találjuk a

beforradása bizonyára a néma évezredben történt meg, mikor a magusok utódai bujdosó lovassomdóká lettek. Ez kb. Kr. e. 500. és Kr. u. 500. közt lehetett, mikor az árva népet csendben vezette a Boldogasszony csillag-szekeré”²⁶ a dunavölgyi Igeretőből felé.

A BOLDOG-ASSZONY elnevezés megtalálható az ékírásokon, mint ahogy van Dr. Gosztonyi „Dieonmaire D’Étymologie Sumterenne et Grammaire Comparée” c. munkájában a 132. szöveges alatt a sumir **BA-DUG** összetételt azonosítja a magyar **BODOG** szavunkkal és **ASAN** = „isten-nő” uralkodónő.

A szimbólumok nagyrészt ötvédésszé alakultak, de ezen a katonaszelezi kálvasszonyán még látható a tulipánok közt a nfk alak. (Vishy-Bikky-Göbffy: Tart populatire kongressse. Budapest, 1998, 107. 1.)

²⁶ szót USAN „istennő” (DS. 109), az akkádok pedig már a „telenség” értelmében használták az ASSATU szót. A tordokérai KATUN lett a GASAN-ból.

A sumitok éppúgy szekének látták a nyugatiki által Nagymedvének nézeti Gonolószekere, mint a magyarok. Az istennő szekereinek tartották, — ahogy a csalókozók szerint is „jündekirányve szekere”.

VI. A NYELVROKONSÁG TÖRTÉNELMI HÁTTERE

EI kell ismerni azt hogy Suméria és Magyarország között fellelhető kulturális kapcsolatok oly gyakoriak és oly tökéletesek, hogy semmiképpen sem minősíthetők csupán a mérő véletlenség következményeinek. Az antropológiai azonosság pedig egyenesen a *nagy rokonságot* mutatja.

Ezek a tények az elfogadható magyarázatokat követelik.

Az összekapcsoló történelmi ismeretek hiányában csak arra van meg a lehetőségtünk, hogy a mult hosszú időszakainak összekötésére és áthidalására egy ideiglenes elméletet vessünk felészíre.

Ennek következtében fellelhetjük azt a kérdést, hogy „*megfelelhetik-e a közös eredetét a magyar népek és annak a fajlétlenak, amelyik őseiket a sumitrokat vallja?*...”

Keleti származásunkról szóló adataink a turáni-óshaza felé mutatnak. Kulturális és nyelvi rokonságunk viszont a Felső-Eurátiáson át – a „hegyek népéhez” hoz közel minket. Az ősi tradíciók pedig még tovább – a Nimród-i elemhez vezetnek. E három irány egyike sem rendelkezik magában elegendő súllyal ahhoz, hogy az ősi időszakok kevésszavú feletével, származásunk problémáit megoldja.

Lenormant-tól – Vargájig mindazok, akik a magyar nyelv és a legelső mezopotámiai nyelvemlékek közötti rokonságot fellelmernek, e kapcsolatokat – a civilizációt megelőző – azon közös ősről létezésének tulajdonították, akiket ma sumitroknak nevezünk.

A primitív szavak azonosságát igen fontosnak tartották és valóban ezeknek azonos kapcsolata bőséges. De az elmélet így még hiányos, mert az azonos kapcsolatok, egy igen magista fejlődött civilizációt kftmoltatt gondolatának kifejezését is tartalmazza és ez semmiképpen sem előzhete meg a sumir kultúrát. Nem befolyásolja a tény az, hogy ez az összekötés mics kihasználagosan a mezopotámiai kultúra sumir-fázisra határolva, hanem folytatódik az azt követő akkad-korszakban – amelyekben

azután az erős semita befolyást is magába vett.¹ Ennek a tanulmányunk a hipotézise meg tovább megy és megkísérli ezeknek az azonosságoknak a jelentését kifejezni, a későbbi összekötéseknek a feltételezése útján.

Az itt előadott szemlélet a kritikus vizsgálat kidolgozott hipotézisét nyújtja és a fejezetekben kikutatja azt, amin a Sumir hatalomnak a Kr. előtti 2. évezredben való össze-omlásától a Perzsa Birodalom – a Kr. előtti 7. évszázadban elért legnagyobb hatalmáig terjedő időszakban, – több olyan népcsoport, mely a sumir nyelvet és szokásokat megörzítte – a hosszú két ezredév alatt – észak, majd későbbben nyugati irányban véghezvit – de részleteiben történő vandorlását végezte. Sok idő telt el, amint itt-ott felbukkantak különböző formákban, áthatoltak a Kaukázuszon – Odyssejűk későbbi fejezetet megöröklő és megjelentek az eurázsiai síkságon is. Itt váltak azután – magas kultúrájuk felhasználása és értékesítése útján – a hosszán ellentűlő néperő magjává, s e nagy kiterjedéstű népből kiktisztályosodott steppe-törzskompozícióit nevezik a klasszikus trók scythák-nak.

Ez az etnikai alkat – legelső időben mint egy laza törzsszövetség – Nyugat felé mozgott. Nemzetét lelt és végül letelepedett a Kárpátok Medencéjében. A népet a rangban legelső törzszvezette, melynek nevét a történelem e szóban őrizte meg: „magyar”.

De hogyan is tudta egy ilyen népcsoport az ősi kultúráját megarttani...? Nabukodonozor halálával és birodalmának a bukka-

¹ Néhány magyar szövevéda, melyekről úgy véljük, hogy semita kölcsönszavak.

Akkád	Magyar
DA. 398 RUBITU	REJT
DA. 357 PARAS	PARANCS
DA. 49. BANU	FÉNY
DA. 230 LIBBU	LÉP
DA. 104. SINTUM	CSONT
DA. 330. SALATU	CSALAD
DA. 165. NABATU	NEVET
DE. 49. BINU	FENYŐ
Del. 18. SERU	CSERE
DR. 174. UKU	ALKU
DA. 174. UDU	ADO
DANDANNU	DANDALLÓ

sával a hivatalos, hierarkus sumir nyelv elűnt. A történetészek összessége – kevés kivétellel² – biztossnak véli, hogy a sumir faj a Kr. előtt 2. millennium folyamán már kihalt³ és a nyelvüket már nem használták többé, hanem azt egy semita eredetű nyelv helyettesítette. De most azzal az igen ritka esetel állhánk szemben, amikor egy nyelv és egy faj egyszerűen hirtelen kihalt. Azt hihetjük, hogy ennek az elhalásnak borzasztó hirtelen kellett bekövetkezni. Pedig ennek éppen ellenkezőjét láthatjuk. Hiszen az a legtermészetesebb, hogy az idegenek támadása és végül is elűruralma alatt, a sumir származású népsoprotok – nyelvük és kultúrájuk fennmaratása érdekében – alkalmazkodtak a körülményekhez, és az idegenekkel való kapcsolat biztosítása végett elcsatlátták az új nyelvet is – éppen úgy, amint azt például az hrek tették tizenöt évszázadon keresztül.

Ez a csodálatos megnyilatkozás sokkal magasabbrendű és állandósult lehetett, ha a népnek meg volt a képessége ahhoz, hogy a régi sumir papi testület tudományának és tekintélyének intellektuális előkelő örököséhez a kapcsolatot megtalálja és őket vezetőinek elismerje. Ugyanis ezek különös tiszteltben részesültek, mint az általános és nemkivéshbé a „szent” tudományok letémenyesei.

² Ezeknek egyike Britnnow volt, aki úgy véli, hogy a sumitrok átéltek a Babyioniai Halálom bukását is, *Revue Semitique*, Paris, March 7, 1908.

³ Ennek az állításnak ellenmond Flinders Petrie által – Memphis és Athribis maradványai körül – talált fci, amelyik a Kr. előtt V. II. századba! ered.

A fej – minden kétséget kizáróan – egy sumir feje, S. Daries, *Stumerer Ta der Perseel...*? ZA, XXI. köt. 1908, 199. oldal.

Nem csupán egy sejtett lehetőség a későbbi történet és minden legendák nagyra becsült, de tiokzatos mágnusában – felfedezni egy ilyen „elír” réteget. Hiszen minden okunk megvan arra, hogy a „kaldéusok”⁴ leszámazotainak tekintsük őket.

⁴ Ammianus Marcellinus állítása megertést nyert Johanan Bar Penkaye – korai keresztény remete – bizonyítéka által, aki Mossul közelében élt és azt írta, hogy a mágnusok a kaldéusok leszámazotai. P. de Menasse O. P.: *Around the Centre Syriacque intelli sur la religion des Magas*. *Bulletin of the School of Oriental Studies*, IX. kötet, 1937, 39. oldal.

MÁGUSOK: OSZTÁLY VAGY NEMZETTSÉG...?

A néphit szerint a mágus-ok alkotott ős-Perzia¹ papi osztályát és pedig a Zoroaster-nek tulajdonított vallás papi testületét.

Herodotos azonban azt állítja, hogy a „MAGOI” Média hat törzsenek egyike² volt és a hozzájuk fűzött beszámolója mutatja, hogy ezeknek az általános szokásuk igen kultúrabbotól a médektől és az osztály – vagy hivatalbéli megkülönböztetés határait túlhaladta. Amíg pedig a vallásunkkal kapcsolatban vázolt Herodotos, az nem egyezik a zoroastrianizmussal.

Az a vélemény, hogy ők külön fajfaját nemzetséget alkotnak, megerősítést nyer a „behistuni sziklafeliratnál”. Ugyanis ezen Darius szamszerint felsorolja az élence felháradó ellemséget és gondosan kiemeli mindegyik fajit hovatarozandóságát mondván: „egy méd, egy perza, és így tovább”. Szembetűnően legdrágább ellenfelet, GUAMATA³4 említi, akit kizárólag azzal a meghatározással örökölt meg, hogy ő „egy mágus” volt. Ez pedig – az ókori olvasók véleménye szerint – a fajit hovatarozandóság meghatározására valószínűleg elegendő kifejezésül szolgált.

Amnianus Marcellinus azután – sokkal későbbi időkben közli velünk, hogy a mágusok – mint Médianak legnagyobb tisztelthen tartott papi törzse – *azonos leszármazásúak kövérkezében* – „megkülönböztelt nemzetség”-ként (*gens solida*) – a többi lakosságától elválasztott helységekben élnek.³ Ebben a későbbi idő-

1 C. D. BUCK szerint a perza papok neve „a MAGI, akiket varázslóknak tekintetk”. *A Dictionary of Selected Synonyms*. Univ. of Chicago Press. 1949. p. 1494.

2 Herodotos I. könyv. 101. (C)

3 „Ebben a részben (Média) vannak a MAGOI termékeny földjei... Plató szerint...: „MAGIA” az isen legisztrább tisztelet módja. Elhöz... a Kaldéusok mítos tradíciójából eredtem... Zoroaster sok mindent hozzaadott... a „MAGOI”-knak továbbhívva, amelyeket ok, a jóvendomlásnak művészetével generációtól generációra tovább adtak... ezek egy nemzetteliek és azonos leszármazásúak voltak. Az ősszármazást MAGOI-k száma nagyon csekély volt, és a perza határusok az ő szövegeitől azokkal egyenlővé tették... számban felelő-főkre növekedtek és saját nyelvkkel megkülönböztetett szűsgoni osztályt? fejtődtek, vidéki lakó-házakkal rendelkeztek, melyek nem nagy háttal voltak megvédve és meg volt engedve részükre a saját törvényeik szellemében való életmód és vallási tekintetben igen

ben a „mag” elnevezés többé kevésbé azonos értelmet nyert a „mada” kifejezéssel, mely szokásfelfűtés a sumir „mdu” „*bolics ember*” – szó létezésének folytatásának következménye. Ezt a szót „MUDU” – azokra a bölcsesre vonatkoztatták a régiók, akik megőrizték és apáról-fűrara tovább adták a „Nagy Isenek” titkait. (Emmeduranki text).⁴

Korábbi asszír feliratok bizonyítják, hogy a mágus-vallás jóval azelőtt keletkezett, mielőtt a Méd-Perza népek azt felvetették. Az asszír királyok nemcsak a „Mágus-világ legazalásatof” harsnázának, hanem kifejezetten „mágus-vallás”-ról beszélnék, melyet úgy látszik a legyőzöttektől vettek át a *Sumir-istenek* bályványai val együtt, és ezeket azután a saját városukba teleptették.⁵

„MAG” – sumir szó és a következő jelentéssel bír: magy, mágus, tekintélyes, cselekvő, alkotó, férfias”. A „GAL” és „KAL” jelentésével szynonymnak vehető. Határozott cselek mutatják, hogy a „MAG” vagy „MAH” kifejezések papi méltóságok meghatározására szolgáltak, miközben Heuzey azt állítja, hogy a „MAHHOU” a prófétai osztálynak, vagy jobban mondva a Tálhosok egyik fajtajának elnevezését jelentette, akiknek a sumir városokban a „KALMAHHOU” volt az előjárójuk.⁶ Fossey a „MAH” kifejezést franciául „magicien”-nek, varázslóknak mondja.⁷

Ha egy pre-sumir és egy pre-indoeurópai hasonlatosság elfogadható, úgy ez a „MAH” azonosá annak az általánosított szónak, mely az angol nyelvben is él ma a „magnitűde” (nagytság) kifeje-

nagy tiszteletben részesültek.” Amiani Marcellini: *Retum Gestarum Libri Liber XXIII*. 6 John C. ROLFE fordításának 368. oldala. Valószínűleg a modern fordító – tudatalani előítélet következtében az „osztály” – „class” szót használja, a „gens” – helyében, midn az eredeti szöveg így hangzik: „*in amplitudine gens solida in concervanti*.” Ezek a „MAGOI”-k a közös eredetű ondatavai nem osztályú alkotak – hanem „nemzetséget”.

4 A. Jeremias: *Monothelastische Störungen Innerhalb der Babylonischen Religion*, Leipzig, 1904. p. 10

5 *Inscriptions of Tiglath Pileser I. King of Assyria* (Kr. e.1159) Sir Henry Rawlinson, Fox Talbot Esq. Dr. Hincks és Dr. Oppert megfejtése. London, 1857. The Royal Asiatic Society, p. 48.

6 Gros-Heuzey: *Thureau-Dangin: Nouvelles Fouilles de Tello*, Paris, 1910. 159.

7 NUDIMUD isem mint a nagy varázslót megasztaltak. Charles Fossey, *La MAGIE Assyrienne*, Paris, 1902.

zésben. Mindkét szó visszanyúlik az „öshaza” magas hegyeinek a fogalmához.

Ezeknek következtében több mint valószerű az a tény, hogy a „mag” – magus név – az ő meghatározott értelmében – sumériai eredetű vagy még előbbi – a pre-sumir kultúra terméke. Sumériában egy papi arisztokráciának a neve lehetett, amelyik a számkivetésben a médek és a perzsák között csak sokkal későbbi időben asszimilálódott.

Alig lehetséges, hogy ily „bölcsék-testülete teljesen elpusztult volna a népmégek katonai veresége következtében, és ha azt tudték, csak természetesen mondható, hogy a kultúrát, melynek ők voltak a hordozói és lételménysei – minden pusztítástól megőrizni igyekeztek.

A MÁGUSOK VÁNDORLÁSA

Ha szándékunkban van figyelemmel kísérni a kicsiny sumircsoportnak nehéz és veszélyes vándorútját – hivakozomunk kell „BILGURAKHI”-nak „junk királyának csodálatos vésésű pecsét-hengeren található vándorlási jelentévre.”¹

A „*Magus-emigráció*” valószerű útfának és pontos kronológiájának megjelölését – a halálátélt Mezopotámiából való elindulással együtt – a jövőnk kutatóira kell bízomuk. Itt meg kell elégednünk azoknak az asszír megállapításoknak a felhozásával, melyek arról emlékeznek, hogy a déli menekülők Elam-ba jutottak és ők – az asszírak – minden igyekezzel és módszerrel a velük való kapcsolat felvételére törekedtek.²

Ahogyan néhány herceg – amint az asszír frások mutatják – barátok és összekötöttesek segítségével az idegen udvarokba való meghatalás vállasztható, ugyanúgy természetes következménynek mondható, hogy az „ős-kultúrának” ezek a nyakas fenntartói – a messze és hozzáférhetetlenül az új hatalom központiáól – a távoli hegyes vidéken kerestek menekedket.

¹ William Hayes WARD, *The Seal-Cylinders of Western Asia*, Washington, D.C., 1910, 140. old.

² Luckenbill, *Ancient Records of Assyria and Babylonia*, Chicago, 1926, II. Köf. 312. old.

„*A hegyek népe a második ezredék után válnak keleni civilizáció legfőbb hordozóivá.*”³

Az „első hegyi nép”, amelyet tekintetbe kell venni; a „hurriák”, annak ellenére, hogy a nyelvük még rejtélyi képzés és származásuk meg van ’sem’, semta’, sem „*Indo-Európai*”... és az a bizonyítási kísérlet, hogy a hurriaknak az árték uralkodhatnak, és onnan ered kultúrájuk „*döntőmészere*” – nem volt meggőzőz. ⁴ Ellenben „*nyelvük is és kultúrájuk is határozott sumir-rokonságot*” mutatnak, ámbrí azzal nem azonosítható.

A hurriták hatást megkülönböztetőleg elhatárolni – igen nehéz. Max Oppenheim, Tel Halaf-ban hatalmas hurritá szobrokát ásott ki, amelyeken az istenségek neve „KAL”⁵ ideogrammal van frotlan rögzítve. Albrecht Götze pedig azt állítja, hogy mindaz, amit mi hittia művészetnek ismertünk, az valójában „hurritia” művészet.⁶

Kétségtelen, hogy a „hurriák” – részvetettek a palestinai kultúra kifejlésztésében – a Kr. előtti második ezredékben. Pallesznát az Egyiptomi forrásomunk „*hart*” vagy „*huru*”-nak nevezzük.⁷ „Ugarit” (Ras-Shamra) is minden valószínűség szerint „*hurritá város*” volt, de a lakosai két nyelvet használtak.

³ Cf. A. Moortgat, *Bildwerk und Volkstum Vorderasiens zur Hethitertzeit*, Leipzig, 1934, I. old.

⁴ Max Oppenheim, (Tel Halaf, London, 1933) és Arthur UNGNAD (Sabarnu, Leipzig, 1936.) *Subarenok és Hurriták azonosasága*, Góly iganc (*Hurrians and Subarians*, Chicago, 1944.) ellentmond ennek és HURRIÁK-at a MITANI-akkai azonosítja, Götze Albert: „*A HURRITÁ-KÁI A VAN-10 melletti Birodalom KALD-jának ismeri el, akiket ők a legerősebb és legszembetűnőbb relációkban voltak.* (Hehner, *Churrier und Assyrer*, Oslo, 1936.)

⁵ Robert Pfeiffer mondja: „*that the aristocracy exhibits a genius for government and incidentally a love for the horse that are typically Indo-European.*” (Report of the Smithsonian Institute, Washington, D.C., 1935, 552. old.) *One wonders: have Mongolian steppes or Arabian horseowners ever been known...?* See also: Hartmut Schmuckel: *Die Ersten Arter in Allen Orient*, Leipzig, 1938.

⁶ Max Oppenheim: *Tell Halaf*, London 1933, 115. old.

⁷ Max Oppenheim:

⁸ Pfeiffer fent idézett munkájának 552. oldala.

Az „*Jagariti semia szövegének*”, továbbá *Charles Frollo*land-hoz és *Cyrus Gordon*-hoz hasonló tudósok tudásának és költői megítélésének köszönhető, hogy e titokzatos néphaz a megközelítés útján kezdenek felnyitni. Remélhetőleg, hogy a hurriták-ról legtöbb hallunk és éppen rajtuk keresszünk még a „mag” népéről is, arról a népről, amelyiket a „saját törvénye” tartott fenn.⁹

Ugarit Kr. e. 1400-as években virágzott a legjobban, de a hurriták uralma sem tartott sokáig. Palesztina a semita penetráció áldozata lett. A hurriták északi városait, mint NUZI-t és TURSHA-t; elpusztították az asszirik Kr. e. 1300 körül. Lehetőség, hogy a hurriták néhány csoportja elindult Karia, Lydia és Lykaia felé. De a „kusiták” (nem semita és nem indo-európai) kulturális és politikai hatalmának egyik központja késélegetlenül átélte az Assyr-Birodalom és ez a „kald-királyág” volt a VAN-ó partján”. Ennek a népnek az ékirásos feliratait csak nemrégén kerültek megfejtesre.¹⁰ Javukra írhatók a vizszebályozás és öntöző kultúra terén elért hatalmas eredmények és a témparukát az utókor bannulatosnak nevezi.¹¹ Történelmüknek legfőbb ismerője – Lehmann-Haupt panaszskodik azon szokássá vált tévedés miatt, mely szerint ezt a népet – a legnagyobb ellemségük – az asszirik által adott néven, „urartean”-nak nevezték. Ugyanú jvasasóva, hogy adjanak végre annak a magas kultúrájú népnek, a „*Vanic, Urartean, Alanodum, Haldic*” vagy egyébbb – több-későbbé önkényes elnevezés helyett olyan nevet, melyet ők maguk használtak. Behízonnyíja azt a tény, hogy ez a nép önmagát öökké „kald”-nak nevezte s ennek következtében azt kívánja, hogy ők a

⁹ „le peuple ementi, qui puise sa force dans la loi

Au peuple ementi du prince de MAG

¹⁰ G. F. Lehmann-Haupt, *Corpus Inscriptionum Chaldaicarum*. Berlin, 1928, 1928 – 36.

¹¹ *Decorative arts in Chaldea are said to have the unique feature of the zonoorphic juncture – which would reappear only in Etruscan art. – Exemplars of this art should be compared to different pieces of SCOTTISHAN art. – notably the Garathimovo find; they would probably prove to be parts of a great whole.*

saját nevéikkel legyenek ismertek, és elfogadjuk.¹² Sajnálatos dolog, hogy ez a kérdés meg mindig mellőzve van. Johannes Friedrich például – a „subartean” és „urartean”-ról írt nagyszerű összehasonlító tanulmányban ezek rokonságát állapítja meg.¹³

Ilyen tanulmányok értéke igen megnövekedne, ha tekintetbe vennék a sumiri-magyar azonossági kapcsolatokat.

Mert például: az említett subartean... IBRL... „király” és az urartean EURL... „úr” jelentésével azonos és hozzá-tartozó a Sumir... UR... „hatalmas” és a magyar „UR”. Esetleg tovább Hurrit... ASTE, ASTI = ASTUHHI = „nő”,¹⁴ Nuzi ASSATTU = „feleség”¹⁵ kifejezésekkel szembeállíthatók a sumiri... GASAN (Del 35)... „úrasszony” az Egentha USAN (L. 301)... „sistemő” és a Magyar... ASSZONY... szavak.

A *Friedrich* német tudós által ajánlott szöveghasonlítás a hurrit... „PIS”... „élvezni” és az „urartai”... „PISUSEF”... „öröm” közötti kiegészítődik a „sumir”... „PES” (Del 74)... = „Orvendező szik” is a magyar... „PISOLYOG”... = mosolyog szavakkal.

Tömegével folytathatjuk így az összehasonlításokat. Ilyen szoros nyelvi rokonság talán éppen azt mutatja, hogy az az értelmes emberi elem, amelyik a „fényes cserépedények emberé” vagy a „subartan” lehetett és amelyik a hybrid sumir-kultúra fenséges tündökléséig megteremtő részese volt egykor, most új változatban jeleníti ki magát, felépítve a „kald-birodalom” a VAN-ó partján. – M. Rostovzeff szerint – e politikai kereten belüli sikerült az emberi civilizáció csúspontjának az elérése a Kr. előtti nyolcadik és hetedik század évtizedben.¹⁶

¹² G. F. Lehmann – Haupt: *Armenien einst und jetzt*, Berlin, 1911, és Von Aussterben: *Vordensuratsischen Sprachen* Amalcaia Orientalia – Roma 1935, 207. old.

¹³ *Zam Subaratsche und Urartischen. Annal. Orient.* 1935, 135. old.

¹⁴ J. Friedrich: *Kleine Beiträge zur Churritischen Grammatik. Mitteil. d. Vorderasiatischen-Gesellsch.* 1939, 63. oldal.

¹⁵ *Cyrus H. Gordon: Noms in the Nuzi Tablets*, Paris, 1930.

¹⁶ *A History of the Ancient World*, Oxford, 1930, I. kötet, 117. old.

René Grousset – a káld-történelem ismertetésében – az ő érdemüknek tudja be az asszírrok hódításának a Taurus-hegységnél való megállítást, valamint annak az egyszerűségi bírodalomnak a megalapítását is, amelynek szervezeteit később az órnányek örökölték.¹⁷

A „káld”-ok századok vérvizáitjai után megélték még leg-hatalmasabb ellenségeiknek – Asszírának – bukását, de aztán ki-merülten letűntek ők is.¹⁸

Amak ellenére, hogy kifejezett leletekkel nem rendelkezünk a Sumérből – Kaldéba vándorlókról, mégis bizonyítást nyert az a tény, hogy a *Sumir-Káld kalhira* kövöztük maradt fenn. E nép-nek és kultúrájának további megismerésével újabb és újabb problémák nyernék megoldást.¹⁹

Amidőn Hommel a káld-sumir rokonságot hirdeti (a Káldo-kat ő ALARODIAN-nak nevezi) – Halevy támadja őt a tudatlan-ságot és illektelenséget hangsúlyozó régi recept előírásai szerint. Jelenleg a felgyülemelő új tudományos anyag bizonyítási ereje előbb-utóbb szűkségessé teszi az egész káld-probléma újraérté-kelesét.

Lenormant-nak az a javaslata, hogy megfontolás tárgyává kellene tenni azt aényt, hogy a sumirok legteljesebb papi osztá-lyuk tagjait „KALU”-nak nevezték – továbbá Diodorus Siculus azon megállapítása, hogy a „káld”-ok Babylonia legregébb lakó-sához tartoztak²⁰ el lett uszítva, a „káld”-ok által használt semita nyelvre való utalással. Az a tétel, hogy a „nyelv nem képez *fajti bi-zonyítékot*” – ebben az esetben senki által nem került sem hang-súlyozásra sem alkalmazásra.

Lenormant teóriája eddig még nem nyert megerősítést a Me-zopotámia-i forrásokból, mégis ez nyújtja az egyetlen kézzelfog-

ható bizonyítékot arra vonatkozólag, hogy a „káld-ok tudományá-és nyelvészei²¹ annak a neprétegnak a tartozéka, melyet a Biblia szemtelőnően megkülönböztet az általános elnevezésű „syrriai”-tól (asszír). De miért is kellene őket elkülöníteni – ha mint a kető ugyanazon asszír lenne?²²...

Így kifejezetten mondhatjuk, hogy Lenormant teóriája az egyetlen, amely elfogadható választ ad arra a kérdésre, hogy: „*miért nem említi sem a Biblia, sem egyéb ókori forrás a sumirokat?*” Viszont ha káld, kaldéus, kal, káldu, kasd és magus nevek alatt keressük őket, bőven találunk mindentit vonatkozó-sokat.

Talán megjött az idő arra is, hogy Diodorus Siculus-nak azo-kat a feljegyzését, melyekkel bizonyítja, hogy az asztronómikus vonatkozások tekintetében használt „káld” források mindenben helyesek és pontosak²³ az újabb kutatások eredményeinek alapján kellőképpen mérlegelni lehessen.

Amikor a múlt századbéli orientálisták megegyeztek abban, hogy a „káld”-okat semitáknak tekintik, megoldatlannak maradtak Xenophon-nak azon – többször ismételt – zavaró kijelentései – melyekkel hangsúlyozta, hogy „*delta heggyekben a káldokat az órnányek szomszédait az Ana-basis alatt?*” Egyébb más források-kal ellenkezően „*Szabad és bátor nepek?*”²⁴ nevezi őket, akik „*a nagy (perszai) királynak nem aldatrálói?*”²⁵ „*nemcsak harcosok hanem szabadságszerzők is.*”²⁶ A Gyropadaia-ban ismételtlen említi, ezt az igen harcos népet.²⁷

Viszont Eberhard Schrader, amint a káld hegyiakok rejtélyé-nek megoldását keresi – akiket Ierásuk szerint valami semita néphez hasonlítanak tekintett – Xenophon tévedését feltételezi.²⁸ Szerinte Xenophon a Chalvbeceket vélte káld-oknak. Bár Schrader feltételezését abban az időben elfogadták mégis

¹⁷ *Histoire de l'Arménie*, Paris, 1947, 64. old.

¹⁸ Ugyanez, 69. old.

¹⁹ Kavok Aslan használja a KHALDOE nevet. Ő azt hiszi, hogy ennek a népnak egy része a JAZA-KURD-okhoz csatlakozott. A JAZA-k nyelvre hasonlít a kasszaitói OSET nyelvéhez, amelyvet már megkísértelek a KALD nyelvre összehasonlítani. *Etrudes Historiques sur le Peuple Arménien*. Nouv. Ed. Paris, 1928).

²⁰ XI, 25. Diodorus részletezi, hogy a CHALDEAN-ok papok voltak és mint káldon osztály tagjai tudományokra a szűlek tamtoriak őket.

²¹ Daniel könyve, Lásd I, 2-4.

²² P. A. Van der Waerden, *Babylonian Astronomy*, J. N. E. S. Jan, 1949, 22. old.

²³ *The Greek Historians*, Xenophon, IV, könyve, 3.

²⁴ Xenophon V, könyv.

²⁵ Gyropadaia III, könyv, ii, 7.

²⁶ Eberhard SCHRADER: *Die Abstammung der Chaldäer und die Ursitze der Semiten*, *Z. der Morgenland G. Lpziger*, 1873, 397. old.

Lehmann-Haupt felfedezései Xenophon-nak – a szemtanúnak – állításait igazolták. Hiszen ő valóban beszélt a káld-okkal.

Végülis egy kérdés szonul még tisztázásra. Nevezetesen az, hogy:

„van-e egyáltalában kálidbőség, káld” és „káldus” (chald és chaldean) között, vagyis a „hegyi-lakók” és a „déli-lakók” között, s továbbá – ha létezik kálidbőség, úgy mi az?

Ugyanis nehezen hihető, hogy két – egymástól pár nappi járóföldre lakó – nép emyire hasonló nevet használna anélkül, hogy valami közös vonatkozás ne lenne közöttük.²⁷

A jövődő majd meghozza a további bizonyítékokat Lehman-Haupt teóriájának a teljes igazolására, a káld-ok és a káldusok, mint – talán fájilag is összetörött, – de annál erősebben közös kultúrával összekapcsolt nagy népcsoport tagjainak érdekében.

Igy nyugodtan nevezhetjük őket az „Alföld” és a „Hegyvidék” lakóinak. Ideológiánkban találhatunk egy igen jellemző közös vonást: – az abban az időben nem nagyon általános „szabadságszeretet”. A „déli-kaldeai” patrióáknak hősi küzdelme (Metrodach-Baladai) melyet az asszír elnyomás ellen folytattak – emlékeztessen lefira maradt a történelemben. Xenophon megretent és csodálkozott, ami- kor talált a hegyek között férfiakat és asszonyokat, akik gyermekekkel együtt bnygilysok lettek, hogy megszabaduljanak a fogságtól és az esetleges rabzsolgaságtól.

A pusztítás dúlt és Élam, amely valamikor biztos menekdet nyújtott, már nem bírt ellenállni az asszír túlerőnek. Az asszirk felperzselt a fővárost – Susa-t kb. Kr. e. 640-ben MADAKTU nevű várossal együtt.²⁸ Az asszír hódítás így birtokba vete Kr. e. 626-ban HUNNIR várását is.²⁹ Ami a sumir-mágus emigrációból megmaradt a pusztítások retentő idejében – annak tovább kellett

vándorolni. A legkézenfekvőbbnek kínálkozó menekdethelyül Média-hegyei mutatkoznak.

Magának „MÉDIA”-nak nevei a sumir „MADA” szó változataként tekintik, ami „föld” jelentésű bír.

Westergaard, De Sauley, Norris, Morfmann és Lenormant valamikor „Turáni-Média”-ról beszéltek. Kömg – azt a nézetet vallja, hogy Média őslakói nem tartoznak az iráni népcsoporthoz és fájil, kulturális és nyelvi tekintetben a „korai-sumir nép”-hez hasonlítanak.³⁰ Ezek a nepek aztan jóval későbbben egyesültek az iráni bevándorlókkal. Ugyanis a sumir-kolóniák nagy területen, elszórvva terjeszkedhettek el. Amennyiben a sumiroknak Média-ban laktak a vérékornak, úgy az oda történt bevándorlást lehatósége kifutósképpen bizonyos.³¹ Mindenesetre az igen erősen sumir vonatkozású *Luristáni titokzatos bronzok* Média-ban való megjelenése – az archeológusok által – a Kr. előtti VII. század everté rögzítődött,³² tehát arra az időre, amikor az asszirk hatalmuk esucspontját érték el. Ezeknek az ékesen szóló jeleknek bizonyosságátétele igen gondosan és alaposan, megfontolásokkal szemlélendő.³³

Feltehető a kérdés: „vol-e valami része a Média-ba történt MÍGUS-SUMIR emigrációnak az Assyria elleni káld-mélt és skytha szövetség létrehozásában...?”³⁴

Ugyanis ezek így egyesítve – végül is a többséket is megnyertek ügyüknek – amint a görög történetírárs mondja – a „szabadság érdekében”.³⁵ Összetölgögsük Nírive bukását okozta K. e. 612-ben és Média-nak „Ászia királygő”-vé való elkerdesét is (Ammianus Marcellinus) továbbá az eredményezte a káld-dicsőség

²⁷ Kömg: *Alteste Geschichte des Meder und Perser*, Leipzig, 1934.

²⁸ Valószínűleg az elantáknak egyk csoportja egyesült a volt vendégekkel és a menekülésben velük tartottak megkísérteleve meggyvni az ő kálidbőség vallási kultuszukat, amire viseltettek isen-maladójuk, „HUBA” irant. Nagyon jól ismerjük HUBA-t, mint a het honfoglaló törzs egyikenek vezétét és még ma is van annak a régi családnak élő ivadéka, aki magát „de genere HUBA” származtatja.

²⁹ Leon LEGRAND: *Luristan Bronzes* 10. old.

³⁰ René Grousset: *Les Bronzes du Luristan et l’Histoire. L’Art Iranien*, Paris febr. 1932.

³¹ Diodorus of Sicily, II. 24.

³² Ugyanezen mtu II. 26.

tundoklói – bár rövidéletű – visszaállítási is: „*az új babloni birodalom*” megszületésével.

Valóban úgy történt, hogy Új-Bablon Káld újtáptéri a sumir-tradíciók egészen különleges tisztelét hirdettek és tanították s azokat újra életre akarták kelteni a sumir településekkel együtt, melyeket megkíséreltek visszaállítani. Olyan hatalmas éredeködést mutatnak a régészetek terén, hogy az már talán az objektívítás határait is túlhatalta.³⁶

Ettől az időtől kezdve a Babilonban ismételten előfordult az ősi hangzású *RAB-MAG*³⁷-név, mely úgy látszik egy magas papi méltóság megkülönböztetésére szolgált a káld-Babilonjában.³⁸ Dánielt, aki „*Babilon összes tudósainak főkörmányzója*”³⁹ volt, Nabukodonozor a „*Mágusok-mesterének*” nevezte⁴⁰ Dániel megélt azt, amint megövendőtől – az „*Ahrany-Felj*”, Káldea-hatalmának letűnését.

De mi történt az összeomlás után „*Babilon bölcséivel*” ...?

Míg egyrészt eltűnt a mezopotámiai olvasztóban, sokan – mint szabadságunk fanatikus védelmezői – a sivatag oázisain húzódtak meg és az ő leszármazottainkból lett a sivatagi nép – az arab – Végül másik részük esetleg csatlakozott a jóval előbb Média-ba vándoroltakhoz, ahol – az új vallási központban – Média-ban – a médas és a korábbi perzsa uralkodók is barátságosan fogadták őket.

Allíthólag, egy „*mágus-nak*” – Zoroaster-nak, a róla elnevezett vallás alapítójának a bölcsője is Fszak-Média-ban ringott.⁴¹

Zoroaster után a „*Mágus*” egység mintha kettétört volna...
éspejdi:

³⁶ Hommel: Nabonid a hivarkozott mint 172. oldala.

³⁷ *Levencs*, 39. 3. és 39. 13.

³⁸ *Encyclopaedia Biblica* (T. K. Cheyne and Sutherland Black. N.Y. 1903.

³⁹ Dániel 2.48.

⁴⁰ Dániel 4.9.

⁴¹ Az ő születésének helye valóhol MÉDIA-BAN volt és egy törzsöz, a MAGU-hoz tartozott, akk örökölték, vagy megszerzték a vallási szertartók végzésének monoplómiáját, hogy miképpen — az nem tudjuk. H. G. Rawlinson: *Behistun: The History of the Foreigners Empire*, London, 1912
Az AVESTA születési helyül Aryanam Yaepo-i rögzíti — az Araxsal. *Media of Ancient Persia* N. Y., 1929. 18. old.

a „*reformátorok*”, akik *vallásukat a perzsa szűkségletekhez alkalmazták és részben – de nem teljesen – be is olvadtak a perzsa társadalomba, valamint*

a „*conservátorok*”, akik *kegyvesztettek lettek, mert, hátszéken kiharottak az ő elkülönített azonosságuk és az ősi hitük tisztasága mellett.*”⁴²

Mindenesetre, miatit Ammianus Marcellinus idejében a „*mágus papság lesüllete*” Perzsa tisztelét és megbecsülését mondta magának, nyolcszáz, évvel később – Herodotus – a „*Magofélkelet*”-ről írt történetében heves össze-tűzések tradícióit emlékezik meg; valamint ennek következtében előállott tömeggyilkosságról,⁴³ mely Cambyes halála és Dariusz Hyappes trónralépése közötti időben ment végbe. A Bahistuni sziklafeliratok megemlítik, hogy a harok eredetének kettős oka volt – fajit és vallási egyaránt.

Az „*irani-perzsa*” elem győzedelmeskedett a Média-i, *káld-mágus fellet*. A „*reformált vallás*” – a zoroasztrianizmus – Perzsa hivatalosan elfogadott vallása lett és hosszú-ideig az is maradt, egészen addig, míg a mohamedánizmus⁴⁴ fel nem váltotta véglegesen.

Ily küzdelmek után a mágusok fokozatosan szétszórták Kozel-Kelet csaknem mindegyik kulturközpontjába. Az ő hitüknek és művészetüknek keresésében – sok más hely között – az ősrégi kulturközpontban – Nishapur-nak is megtalálhatjuk nyomatokait.

Charles K. Wilkinson életslátásával ennek a városnak ásátá-samál feltart régészeti leletek között, olyan emlékeket fedeztet fel, amelyek egy ismeretlen valláshoz tartoztak. Ezt a vallást mezopotámiai eredetűnek vélte és „*manicheant*”-nak tekintette. A emlékeken nyolcágú törzszakák (roséta) képi, felélt emlékek, majd többszörös ismétlődésben a „*szem motívum*” fordul elő s végül egy emberfejű sas gyönyörű példányra – olyan anyag, mely főképpen a Kr. utáni IX. és X. századból származik. A fel-

⁴² Uganaz a mi.

⁴³ Herodotus III. Könyv. 79.

⁴⁴ Az utolsó megmaradtókat a túrlemes Indióban keresnek menektek. (Parsecs.)

tárt leletek stílusa arra ösztönözte Wilkinsont, hogy azokkal kapcsolatban a lursitan-i és a scythia művészetet említse.⁴⁵

A sviai írásnak az orthon⁴⁶ feliratokból való megjelenése azt feltételezi, hogy azt a „manichaens misszionáriusok” vitték az ughur-törökökhöz. Ez az írás a magyarországi Nagyszombat-ligson kiásott edényen található felirat hason-mása és ez – Mészáros Gyula szerint – kétségtelen bizonyítéka annak a ténynek, hogy a Kr. előtti VIII. évszázadban a Kárpátmedencében már élt egy olyan népcsoport, amelyik a régi magyar-írással (a Humn-Szitya-Székely rovásírással) teljesen rokonszerűleg írás használt.⁴⁷

Lehetséges, hogy a Kr. e. IV. évszázadban a médiái mágnus települések ortodox elemek, akik az ősi tradíciójuk és tisztavérűségük⁴⁸ megővésére elsősorban silyt helyezték – most ismét választaniuk kellett a meghódolás, az elmulás, vagy az elvárandólas lehetőségét között.

Amenyiben a nem ária médeknek a lehanyatlása és az iráni elemeknek fellemelkedése végül is arra kényszerítették az ortodox mágnus megmaradójait, hogy – a perzsa uralom legvirágzóbb korszakában – vándorlásukat újra megkezdjék, ez meggyezne a lursitani bronzok tanúságával, mert ezek – Legrain szerint – a Kr. előtti IV. évszázadban fejeződtek be.⁴⁹

A kivándorlók természetesen északnak – a Kaukázus hegyeknek tartottak – a Perzsa Birodalom határához legközelebb fákuvó részen. A lursitani bronzöntvényekhez hasonló leletek tanúskodnak a nagytechnikaiú fémiparuk létezéséről és hirdetik a Kaukázusban való megtelepedésüket.

A médiái kivándorlók megérsődhetek a vándorúton azokkal a népcsoportokkal, melyek a VAN-tó melletti káld-birodalmat tülelték, amelyet valószínűleg Kr. e. 585 után a méd-perzsák pusztítottak el.⁵⁰

⁴⁵ Charles K. Wilkins, *Life in Early Nishapur. The Metropolitan Museum of Art Bulletin*, Oct. 1950, 60. old.

⁴⁶ *Inscriptions de l'Orthon*, Helsingfors 1892.

⁴⁷ *Encyclopaedia*, 1915. I. old.

⁴⁸ Fenyves, *Isztara, svitz-isztara*, jelentéské sumir szava: „SIKIU” (G. 191).

⁴⁹ *Lursitan Bronzes*, Philadelphia, 1934, 10. old.

⁵⁰ Kr. előtti első évszázadban a KÁLD-ok és a TIBAREN-ek visszatartottak ismeretlen egy önálló királyságot. Strabo szerint ez a Colchis, Pharnacia és

A „káld”-ok életképessége a kielen hegyek között rejtőnő nehézséget, mert Xenophon több hirtudósóló vállalkozásukat jegyezte fel.⁵¹ A Perzsa Birodalom mindenképpen megkísérelte kibekülni őket. Kéltötek szerződéses megállapodást – de utána beborította őket a száradok csönfle. Valószínűnek látszik az, hogy a káld-ok melyen behúzódtak a hegyekbe és ismételen eltűnnek a zsarnokosság elől.

Amikor a mi időszámításunk megkezdődött lézus születésével, egy őstörténet forrás ismét említi a „MAGGOT”-kat – a magusokat. Ez pedig nem más – mint a Biblia – amikor a három „bölcs”-nek, a Káldus astrologia három nagy mestereinek Bethlehemi látogatásáról emlékezik meg. A Biblia által nyújtott fényvilágosítás igen rövid. Csakis azt mondja, hogy a „mágusok Keletről jöttek.” Az ősi keresztény tradíciók úgy hirdetik, hogy Perzsa hegyveiből.

A Krisztus születése utáni első évszázadban – a sokféle mezopotámiai kivándorlótól egyestől népcsoport meg mindég élhetet a Kaukázusban. Mivel számuk egyre növekedett – nagyobh területre volt szükségük. Azután egy időpontban, melyet csak igen hozzávetőlegesen lehetne megállapítani – ennek a népnak a zome átkelt a Kaukázuson – talán a Kr. utáni második évszázadban és eljutott a Fekete Tengernél a Sityha partokig. Ebben az esetben a „bölcs emberek” logikus intézkedésére vált lektülni a fiatalokat a termékeny alföldre legeltetni a nyájakat, de ugyanakkor birtokukban megtartani a képjüket hegyi erőfődiményeiket, melyek biztos menedéket nyújtanak a veszély esetén.⁵²

Az a nagy politikai tapasztalat, amit a mágusok az áteli iszonyatos nehézsé körülményekből meríthettek, segítette őket a törzsiük fenntartásában, mely természetesen gyarapodott és ugyanakkor a

⁵¹ Trapezusig terjedt, Uralkodójuk Pythodorus – „egy nő”, – aki bölcs és képzett volt az államügyek intézésére.” Fiat korai egyik, „amint megán állam-polgár segítkezett anyjánk a birodalom adminisztratív ügyekben.” *The Geography of Strabo*, H. L. Jones fordítása. New York, 1928. V. köt. 427.

⁵² *Cyropoetia* III. 1. 34, III. 11, 14.

⁵³ A Bizánci PROCOPIUS írta egy neppél: „SABEROK akik a Hamnkoz hasonban a Kaukázusban laknak.” B. Gornico a *Magyar Hatalmadás Kijórti* c. munká 275. oldalán, Mondható-e az, hogy a nevük teljes mértékben független a SUBARTU nevtől, és a SU, vagy SUBAREAN fajától?...

magasrendű kultúrájuk következtében magukhoz vonzótták a többi fahang rokon – de kevésbé civilizált népeket is – olyankor, akik sokasban étek a Kankázástól délre.

A meghízált írott bizonyítékok, melyek nyilvánvalóan megállapítják egy különlegesen magas kultúrájú népcsoportot a Kankázástól északra való jelenlétét – többnyire az arab íróktól erednek. Ezek egy gyönyörű, közhalkból építet, keretekkel és öntözött földekkel övezett várost írnak le, mely a Kankázástól északra, a Kuma és a Bybala folyók összefolyásánál, a középkor évszázadaiban nagy kereskedelmi központ volt.⁵⁵ E város lakosai – éppen úgy mint a *sannitok* és a *lurisztani bronz alkotói*, halottaitakat követi, vagy téglával kirakott sírkamrába temették. Egylek földműveltségük az volt – amint az arab utazók megfigyelték, – hogy a városban a fahajó nélküli „turk” asszonyok teljes szabadsággal élveztek, emelkedett társadalmi helyzetük volt, fényűzően és pompásan öltözködtek, mialatt férfjeik csaknem szolgáiként mutatkoztak báránybőrből készült öltözetükben és magas sívegükkel.⁵⁴

A városnak a neve „MADZAR” volt.⁵⁵ Romjait megőrizték egészen a Kr. u. XVIII.-dik századig, amikoris – Potemkin rendelkezletére – a csiszolt követ felhasználták a Jekaterinográd erődjének az építéséhez.

Hogy mikor alapították MADZAR városát, azt nem tudjuk. Meghízált leírások csak létezésének utolsó ideleiből maradtak fenn, amikoris életben maradtása már igen veszélyeztetve volt.⁵⁶

⁵⁴ *Ibn Battuta Arab Utazó* (1302-1317) Ed. Defremy és Sanguinetti, Paris, 1854-59. II. Köt. 375-379 oldalak.

⁵⁵ A hivatkozott jelenző indosyonraikus jelenséget, ugyanolyan mint a fésztelt miniatk nélküli agyag-edények, keretes járművek és a lejárak gondos készítése és megszerzése

⁵⁶ Grotf Kiumi Geza a város nevet MAGAR-nak, a folyó nevet BUBALA-nak írta át. *Relatiounum Hungarorum eum Oriente Historica*, Claudopolis, 1890. 93. old.

⁵⁷ Benderey Laszlo: *Kannagarata*, Budapest, 1941 és *A Magyarok Kankázástól óshazája*, Budapest, 1842. c. munkájában összevagyította a bizonyítottakat Madjuri, Matchean, Magder, Majerita vagy Madzra városra vonatkozóan. Az ő teóriája szerint, a várost az a népcsoport építette, amelynek elvált a magyarországi, mely Kelet-Európából jöve – nyugat felé haladt el. Sokkal va-

Azt biztosan tudjuk, hogy véglegesen a tatárok pusztították el Kr. u. 1359-ben.

MADZAR város hatalmas kifejűdésből és nagy területen való elterpeszkedésből arra következtetésre juthatunk, hogy fokozatos növekedése több évszázadon keresztül tartott. Valószínűleg azoknak az állattenyésztőknek volt a központja, akik a Kankázástól északra, messze területre bolyongtak el.⁵⁷

Valószínűleg, hogy több ellenséges beszivárgásunk volt Kive és onallósága veszélyben forogt már a tatárok előtt is – többek közt a kazánok hatalma következtében. Így állandó veszély hatása alatt a mozgó elemekből összeállt csoport – ismét – megkezdte nyugat felé való haladását. Körülbelül a VI. században Kr. u. mi-alatt a városok lakói visszamaradtak a megalkuvására és a későbbi kipusztításra.⁵⁸ Itéve.

MAGYAR VÁNDORLÁSOK

A mágnusok feltételezett vándorlása Mezőpotomiából a Kankázásba és még feljebb – csupán hipotézis, mely a későbbi kutatásoktól várja megerősítését. Azonban – a Kankázás vidékéről végpement népvándorlás, melynek eredményeképpen végül is a magyar nemzet kialakult, megtörtént ténynek minősíthető. „MAGYAR VÁNDORLÁSOK”-nak nevezzük majd ennek a feltételezett azonos csoportnak emigrációját – amikor ez az azonoságot a történelmi kutatók teljes mértékben már igazolják.

lősziműnek látszik azonban, hogy ez a város a központi települése lett annak az egész aradának, amelyik átkelt a hegyeken jóval előbb, mint ahogy a nyvgenak tartó csoportot leválták volna azok, akik visszamaradtak régi település körül.

Benderey módszerrel nem egészen kielégítő s ezektől meg is kapta a megérdemelt szidást és kritikát. Ellenben semmi elismerésben nem volt része azért az ügykezelésért, melyet egy igen értékes történelmi problémát akart megvilágítani. A köszönetet a közvélemény még adása maradt.

⁵⁷ Egy bizánci író – A. B. Prokopios – a hatodik századból elmondja, hogy ez a „fehér Hunok” vagy az „EPHTALITÁK” népe a Perzsák legközelebbi szomszédjai. A többi HUNOK a Kankázás és a Duna közötti területen „bolyongtak”. Moravcsik a fent idézett mti 58. oldala.

⁵⁸ Magyarokra, Sabirokora, Hunokora, vagy egyéb a Kankázással kapcsolatos népekre vonatkozóan Kium teni idézett munkájának 81-144 terjedő oldalait adnak felvilágosítást.

Perzsa, arab és bizánci utazók és történészek a Kr. utáni II-III. századok éveiben leírják, hogy a nagy hegyektől északra eső vidéket, a Kuban és Volga völgyétől – a MEOTIS-i mocsarakig – a többekesébbé nomád scythia népek, mint törökök, hunok, ogorok, ugorok, muogurok, kulturourk, saragurok, ephitaioták, fe-hei-hunok, sabriok, bolgarok és egyéb népek lakták.⁵⁹ Ezekben a kevert és különböző, de emkailag sokféle módon összetartozó népcsoportokban kell keresnünk a későbbi „magyarok” elődét. Legelőször a HUNOK váltak nagyhatalomná és nyugat felé lovagolva megalapították rövid életű birodalmukat a Duna-Medencében. Ezt az „igéret földjét” megalátogatta és hosszabb-rövidebb ideig birtokba is vette sok nép, akiket a magyar tradíciók *ősöknek* vagy *rokonomoknak* neveznek.⁶⁰ Egyik ilyen népcsoportnak a Nyugaton visszamaradt része lett őse a Suedeta-fajnak s innen ered ezeknek mongoloid típusa.

Archeológiai jelek bizonyítják, hogy Magyarországot a Kr. előtti VII.-III. évszázadokban a scythia-nép laktta, akiket a keltek üzték el. A scythia nép előtt – az u. n. prescythia nomád lovasok viszonylag rövid uralmától tudunk.⁶¹ Lehetséges, hogy ennek a hámlaltos országának – a Kárpátioktól övezett bővívízi medencének – híre magyarok vezetőinek egyik csoportjához is elérkezett, miatt csendesen népiük jövedeljenek teremt szöveggették – a Hun-Birodalom ányékában. Végeredményben – egy azonos nép-

csoport, amelyik különféle név alatt jelent meg, lassan felütnik mint a „magyar nép”.⁶²

A történészeknek általában az a véleményük, hogy mikor a magyarok, a hatodik évszázadban, a Kaukázusnál északra voltak találhatók, már nagy vándortól volt megöztük – tekintve, hogy észak-keletől – az Ural-hegységből jöttek.⁶³ Ez teljesen elfogadható és igaz, lehet bizonyos törzsekre vonatkozóan, akik csatlakoztak a magyarokhoz – a népcsoport lelke azonban – a kiktistályosodó erő – magából a Kaukázusból jött ki.

Theodorus Gazes – bizánci író – minden kétséget kizáróan leírta, hogy a „magyarok a Duna partjára a Kaukázusból jöttek a Cimerian Bosphorus-on keresztül VI. Leó uralkodása idejében, (886-912).”⁶⁴ Magában a Kaukázusban lakó népek a magyarokkal való rokonságuk ősi tradíciót híven megőzték s ezeket a hagyományokat gyűjtötte össze és írta le gróf Zichy Jenő. Ennek az egész vidéknek archeológiája és etnográfia bizonyítja a rokonsági összefüggéseket.⁶⁵ Végül – a korai orosz krónikák – több évszázaddal a bizánci írók után még a Kaukázust „Magyar Hegységnek”⁶⁶ hívják.

A „MAGYAR” elnevezés a Kaukázusnál délre is felledezhető Theophlaktos Simonkates⁶⁷ történetében, aholis ő elmondja, hogy a perzsákkal harcoló bizánci hadsereg Kr. u. 587-ben újra felépitette Armenia délnyugati részében lévő „MATZAR” várat, amelyet az idő rombolt le.⁶⁸

Schönebaum⁶⁹ azt állítja, hogy a bizánci írók nagyon gyakran tznak írtaik a „gy”-t – így ez a hely a „magyarok” dicsőségét hír-

⁵⁹ Lásd Zacharias Rhetor Krónikáját a korai VI. században, aki a Kaukázusnál északra élő népek között említi az Ungurok, Ogor, Sabor és Abha-órkat. Moravcsik Gyula: *A Magyar Történet Bizánci Forrásai*, Budapest, 1934. 50. oldal és Herbert Schönebaum: *Die Karamiten der Byzantinischen Geschichtsschreiber von der ältesten Geschichte Ungarns*, Leipzig, 1922.

⁶⁰ A Magyarok Honfoglalása előtti időből származó földrajzi nevek az valószínűsítik, hogy a föld, előbbi tulajdonosa, amelyik e neveket adta a magyar nép rokona volt és az asszír-babiloni kultúrával is kapcsolatot tartott them. Légyanis csakis ilyen nép adhatta a hegyekkel övezett síkságnak az „akkád” KARPATU nevet, melynek jelentése: edény, vízgyűjtő, vagy ugyanígy: Erőpa legmagasabb édesvízi tavának a BALATU – „sét” nevet.

⁶¹ Gallus Simor és Horváth Tibor: *Un Peuple Cavalier Prescythique en Hongrie*, Budapest, 1939.

⁶² Pauler Gy. és S. Szalay: *A Magyar Honfoglalás Kétféle*, Budapest, 1900 és Németh Gyula: *A Honfoglaló Magyarországhoz költözésük*, Budapest, 1930.

⁶³ Carille Aymier Maeraneux: *The Magyars in the Ninth Century*, Cambridge, 1930.

⁶⁴ Moravcsik idézett munkájának 172. oldala.

⁶⁵ Gróf Zichy Jenő: *Ujvoeges au Caucase et en Asie Centrale. La Migration de la Race Hongrois*, Budapest, 1897.

⁶⁶ Hordinka Antal: *Orosz Évkönyvek Magyar Vonalkézirat*, Budapest, 1916, 33. 68. 349 oldalak.

⁶⁷ Theophlaktos Simonkates-Herakleios Bizánci császár uralkodásának idejében (610-640) élt. *Theophylacti Simonactae Historie*, Leipzig, 1887.

⁶⁸ Ugyanezen mt. 2. könyv 18. rész.

⁶⁹ Schönebaum idézett munkájának 2. oldala.

deheti, s várak, melynek urai voltak egykor a Kaukázusfői délre – már Kr. u. a VI. században régi volt és romjain zöldsít a moha. Érdekes, hogy ugyanaz a görög író ahogyan a népről ír, a többi bizánci írókhoz hasonlóan, azt különböző elnevezésekkel illeti – s többek között THOROK-nek is mondja. Ebben az esetben azonban kétségelmentül megállapítható, hogy itt kizárólag „magyarok”-ról van szó, akik tisztelik az „*elemenek*”, *de Istennek csak az ihnyik és csak az EGETLENT imádják, aki az eget és földet terem-verte.*⁷⁰

Későbbi történetírók – köztük magyarok is – erősen kritizálják Theophylaktost a nyilvánvaló tévedése miatt, amikor ilyen lebecsülten fejelt tulajdonságokkal ruházta fel a „*nomád barbárokat*”. De milyen oka lehetett volna Theophylaktosnak ilyen megállapítások kitalálására...? Nyugodtan mondhajuk, hogy semmi. Teljesen igazolja megállapítását az a körülmény, ha ezek a „*forrókők*”, vagy magyarok megtartották tradicionális mágnus vallásukat. A „*magnus vallás*” elnevezés sokszor előfordul a magyarokkal és a szomszédjaikkal kapcsolatban a keleti forrás-munkákban.⁷¹ Ezt úgy magyarázták, hogy az ősmagyarok között Zoroaster vallásának is voltak hívei, de sokkal inkább inkább az a gondolat, hogy ezek a zoroasztrinizmus előtti – *mágnus-vallás*hoz tartoztak. Ahhoz a „könyvemlékült vallás”⁷² melynek hitét és szeretetét a hozzá nem értő kiválálók – a keleti forrásokkal ellentétben – *magyarok pogány vallásának mondták.*⁷³

Más bizánci írók érdekes bizonyítékot hoznak a vándorlással későbbi lefolyásáról és az archeológiai nyomok – melyek majd véglegesen megállapítják a vándorlás útját, már állandóan gyarapodnak. Orosz írók mondják, hogy Észak-Kaukázusban a Donec folyó völgyében és a síkságon a Don és a Dnyeper között, melyet Konstantinos Porphyrogenetos *Lebedinának* nevezett, a sírok olyan

tárgyakat tartalmaznak, amelyek nyilvánvalóan a *Magyar Kulhára* ösét.⁷⁴

A vándorlók, hazátlan nemzet különböző helyeken kisérelte meg a letelepedést, de táborait mindenütt megáramadták a többi törzsek, akik a népvándorlás következő hullámmat követek őket. Mialatt ők Lebediában jártak, a besenyők elpusztították otthonukat s a nép egy része visszatért Perzsába. A visszamaradók tovább mentek – Prut és Szeret vidékére „*ATELKUZUP*” – El-el-közbe – a *fölyöközni* területre, de ez szintén sík – védtelen föld volt.

Tehát, ha a magyarok életben akartak maradni – feltételmentül egy stratégianlag védelemből helyet kellett elfoglalniuk és így vonultak be 896-ban a Kárpátok övezet síkságára, amely ebben az időben magytrész lakatlan terület volt a: „*DESERTIA AVARORUM*”. Az északi szláv települések környen behódoltak, mert ezek akkoriban sokat szenvedtek uralkodóik belső harcain következtében, de a bolgár rokonokkal igen sok és véres csatát vívtak a magyarok, addig míg az Altunán túlra úzték ki őket. Így pár év alatt a honfoglaló őseink meghódították és betelepítették az egész országot – Európa egyik legideálisabb geográfiai egységét.

Talán érdekes, még megjegyezni azt, hogy a honfoglaló népben az az erős meggyőződés uralkodott, hogy tulajdonképpen a saját örökségüket vesszi birtokba, azt a földet, amely valamikor őseinek tulajdona volt.

Hiszen a krónikák is hangsúlyozzák, hogy ez az expedíció, a magyarok második kijövele volt Scythiából.⁷⁵

Erre vonatkozóan érdekes közlésekkel szolgál V. Gordon Chilede munkája.⁷⁶

⁷⁰ Ugyanezen mti. 7. és 8. oldal

⁷¹ Macartney idézet munkájának 190. és 201. oldalai (Kazár király, előbb mágnus volt – azután zsidóvá lett). A mágnusokra vonatkozó egyéb referenciák találhatóak a 216, 217 és 218. oldalakon.

⁷² Ugyanezen mti. 217. oldal.

⁷³ IBS-RUSTA: „*The Magyars worship the sun and the moon.*”. *The Magyars are fire-worshippers.*, Macartney 208. oldal.

⁷⁴ Laed: I so Grammatkos (886-912) *Taktikáigai*, Vari Descz: *Leonis Imperatoris V. II*. Budapest, 1917-22 és *De Administrando Imperio of Konstantinos* T. II. Porphyrogenosus (912-959), Ed. Bekker: *Bonner Corpus*.

⁷⁵ Zakhnow und W. Arendt, *Stahlid Levédia*, 1934, 80. oldal.

⁷⁶ *The Hungarians are-adee in The Danube in Prehistory* 1929, 205. old. és *The Aryans*, London 1926, 189. old.

MAGYAROK MAGYARORSZÁGBAN

A Dunanemencét meghódító magyarokról szóló első jelentős X. Leó Byzanti császártól ered, aki a rótkul való beszámolóját úgy kezdi, hogy „*ez egy szabad és bátor nép*”,¹ ámhár tránunk kevés bizalmat és szimpátiát érzett. Valóban – a magyarok megjelenését a keresztények nem nézték jószívvél. A pártatlan GARBEZI úgy írja le őket, hogy jó megjelenésű és csinos emberek voltak, akik prém- és selyem-brokat ruhákat hordtak és arany- meg ezüstve-retü fegyvereket viseltek.²

Ezzel szemben – azoknak az országoknak megjelített kletnikusai, melyeket az új jövevények veszélyeztettek szörmvetegeknek nevezik őket, akik az őrdögök és bosszorkányok ivadécai.³

Későbbi időben a romantrikus magyar nacionalizmus szive-sen látta ezekben az ősökben a csodálatos nomád harcosokat, azonban az objektív archeológia azt mutatja, hogy ők – a kezdet-kezdetétől fogva – főképpen békés földművelők voltak. Móra Ferenc, aki a Magyar-Alföldön több sírhelyet ásott ki, mint az ősz-szes archeológus együtvéve – azt a tényt állapította meg, hogy a IX. és X.-ik századbelei (Kr. u.) alföldi sírok egyik fajtájában a halottak sarlóval együtt vannak eltemetve; a másik fajta sírok pe-dig olyan tetemet takarnak, amelyik mellett a kard és a nyíl van

ott.⁴ A csontvázaikon semmiféle fajú különbség nem található. Ugy-azonan fajú néphez tartoznak azok is, akik sarlóval és azok is, akik karddal és nyíllal vannak eltemetve – de a sarlós szama sokkal több, mint a kardos-nyilas síroké.

Ilyen archeológiai adatok nehezítik meg AL BEKRI-nek – a XI. századbelei író – azon határozott kijelentésének a cáfolatát, mellyel ő kifejezetten leszögezi, hogy a magyaroknak már voltak lovai, csordái, és megművelt földjei.⁵ Természetes, hogy a nem-zetnek volt hadserege is, amelyik – éppen úgy, mint a többi or-szágok hadseregei, zsákmánytámadásokat is intézett, de a nemzet legszámosabb része minden valóságosság szerint azonnal megre-lepült a honfoglalás után, hogy mezőgazdasággal és állattenyész-téssel foglalkozzék.

Elsimert gazdasági tény az, hogy a vándorló népeknek meg-élhetésük biztosításához óriási területre van szükségük.

A honfoglaló magyarság lélekszámát a velük azonos időből származó bizánci jelentések és a későbbi történelmi adatok is kb. 500.000 főben állapították meg.⁶ Ha a magyarok tehát olyan életmódot folytattak volna, amelyre bizonyos történetírók tulajdo-nítottak nekik – az egész Európa túl kicsinynek mutatkozott volna az ellátásukhoz.

Ezekután vizsgáljunk meg azt, hogy megtartották-e a honfo-galok az ő eredetükre vonatkozó valamelyik tradícióikat? Törté-nelmi tényként ismerjük azt, hogy ősergő jelvényünk – a koronas TURUL-MADAR helyett új cimert fogadtak el, amely egy ideg egy pajzson négy fehér és négy vörös vízszintes csíkkal volt ábrá-zolva. A későbbi időben ezek a csíkok a pajzs jobboldali felébe szorultak, maialatt a baloldalt a harmas halom és az apostoli ke-reszt foglalta el. – A cimert ilyen definhív formában a XII. szá-zadban jelenít meg.⁷

A csíkok, népszerű magyarízat szerint, a négy folyót – a Du-na, Tisza, Dráva és Szávát – jelentik. Minden logikusan gondol-

¹ Pauler Gyula és Szilágyi Sándor: *A Magyar Honfoglalás Külföldi*, Budapest, 1900, 33. oldal.

² Macartney idézett munkájának 208. oлдala.

³ Kézai Simon – a XIII. század magyar történetírója a nemzeti formában utasítja vissza ezeket az állás rágalmakat – mondvá – hogy, amennyiben a szlel-en-eketiek: az arany fongarraszhoz szükséges leltetésége hiányzik – fel kell telelezn, hogy a magyarok is – éppen úgy, mint a többi népek – a férfiak és nők hazaszigetből származnak.

⁴ Móra Ferenc: *Néprajzi Vonatkozások a Szegedvárdi Korvai Magyar Lelekek-bein*, Szeged, 1832.

⁵ Macartney fent idézett munkájának 207. oлдala.

⁶ Szabó István: *A Magyarság életrajza*, Budapest, 1941, 10. oldal.

⁷ Laszlo Gyula: *Les Symboles du Royaume Hongrois de la Hongrie*, Paris, 1938, 15. oldal.

kodó iskolás gyerek azzal a kérdéssel zaklatta a tanárját, hogy: „miért pont ezeket a folyókat jelentik a csillok...?” Hiszen Magyarországunk két nagy és több tucat kis folyója van... és miért pontosan négyet választottak ki...? A tanár nem tudott válaszolni.

Nem lehetséges inkább az, hogy a „négy folyó” – egy Keleti Paradicsom emlékét őrzi, a „NÉGY FOLYÓ FÖLDJÉET”...⁸ és a harmas halom visszamenlekezett azokra a „KELETI HEGYEK-RE”, melyek a sumir képfirásokban (pictografáiban) három háromszöggel voltak jelölve és jelentésük értelme „föld, mező, ország, hegy” és „MAD”-nak ejtették ki...!

A pathuzamos vonalak a sumir nyelvben a „víz ideál”¹⁰ fejezik ki. Az *özönvi* neve sumériül: „AR”... „ARLA” annyit jelent, mint „előzömleni” – de ugyanakkor „átfő” is. A nagy folyóhoz hasonló tudósokaság.¹²

Tehát a Magyar-címenek a két oldalt, ha sumirral olvassuk: „MAD-AR”-nak kell kiejteni. Nem láthatjuk-e mi ebben a címenben az ősi eredet tizenetét? Elrejtve ott a „boldcsok” által anélkül, hogy annak megértésére juthánk...? S mi – az utódot – addig nem hiszünk, míg nem találjuk meg GÜDEA”-nak feltrakt, amelyik megmagyarázza nekünk, hogy a „hegyek és a folyók” egysége a sumir ideológiában az „országot” jelentette.¹⁴ (az utóbbi az öntözött alhíddet jelente.)

A honfoglalók magukat „magyar”-nak hívták és az országukat „Magyarország”-nak. Ezek a nevek – állítólag abból az *elvezett szógyökből* származnak, amelyikből a vogul nyelvben egy MANISI szó megmaradt, amiről azt vélik, hogy az „*Öb-ől való Ugrif*” jelentete – de állítólag valamikor az „ember” fejezte ki.

⁸ Lasté az ősi ISTAR-HYMNUSZT: „OH Nagyasszony. Az ERECH-1 „Négy Fővé Országának” Királynője, beküldt meg a sziveket, OH! Nagyasszony!... A „Kalei Hegyének” Királynője *Babylonian and Assyrian Literature*, New York, Colonial Press 164. oldal.

⁹ Prince, megnevezett munkájának 228. oldala

¹⁰ Langdon megnevezett munkájának 261. oldala.

¹¹ D. S. pp. 2 & 3.

¹² EMESE álma a legenda szerint – a Nagyasszony méltóhól fákaadó nagy folyó meszenyúló országokat öntört el.”

¹³ Gudén sumir uralkodó ideje a kultúra virágzása volt.

¹⁴ F. Thurcau Danguin, *Novelles Fouilles de Telloh*, Paris 1910. 26. oldal. (A Tibeinek címetben is megvan a „harmas halom”, a kado)

Ez a szógyököt azonban sehoh sem lehet megtalálni s csak féltevékenen alapszik a következtetés. Ugyanakkor – a „Magyar” kifejezés sokkal közelebb álljonunk tünk fel a „megelővő” sumir szógyökhöz ... mint „MAG + AR, mely „Magis-sokaságot” vagy „Magis-erőt” jelent. De ugyanakkor a méltal öskör¹⁵ is vonatkozhat ez a szó – azokra az évszázadokra, melyeket a „MAG” nép¹⁶ Luristan-ban töltött. Ugyanis malett a médek magukat „MADA”-nak hívták – minden más nép megkülönböztetésére az „IRRA” u. n. származási sírfiumot csatolták e szóhoz és így a későbbi időben a Médiából elvándorlót ezt az „IRRA” sírfiumot a saját nevékhöz is hozzáteheték összekeverve a „MAD-AR”-t a „MAD + IRRA”-val.

Idegenek viszont egyéb neveket adtak a nemzetenek. Így Constantinos Porphyrogenitos – bizánci császár – (905-959 Kr. u.) azt írja, hogy az új jövevényeket – akiket akkoriban „*fordákak*”¹⁷ nevezték – azelőtt SABAR-TOIASPHALOI” néven ismerték. Ezt szót „*Sabartoiaspahaloi*” – ha ez valóban „egy” szó – sok vita ellenére sem sikerült elfogadhatón magyarázni.

Emnek a szónak ismertetésében valószínűleg Maacartye áll a legközelebb az igazsághoz, amikor feltételezi, hogy a szónak a második felét a görög konyhanyelv egyik változatának kell tekinteni, egy „epitheton ornans”¹⁸ vagyis díszítő elem. A szó első része visszamenlekezett Észak-Babylonia sumir névre: SUBAR-TU. Ezt a szót többféleképpen lehet magyarázni, de a lehetőségek legjobbjaként a SUBAR szó egyik változatának tekinthetjük SUBAR „felszabadítani”¹⁹ SUBAR-TU = „szabadnak születtét”. Ha elfogadjuk ezt a magyarázatot, akkor az eredeti szónak a má-

¹⁵ A kettős etymológián egyeseknek meglepő lehet, de a sumerológus Ismereti azt a végleten szójelölket, aint a sumitok használtak.

¹⁶ MADA – sajátosság neve Médiának. MADA – „egy, méd”... „C’est le seul nom propre qui ne prend pas la terminaison – IRRA – pour désigner le dérivé du pays”. Jules Oppert, *Le Peuple et la Langue des Médes*, Paris, 1879. 273. oldal.

¹⁷ De Administrando Imperio, *Magyar Honfoglalás Kiráfi*, 121. oldal.

¹⁸ Maacartye, *The Magars of the Xth Century*, Oxford, 1930. 175. oldal.

¹⁹ SUBAR – „freilassen” (Del. 64)

sodlik része a SUBARTU-nak a görög fordításaként mutatkozik, amely jelent mint „*men meghalincsel*”, „szabad”²⁰

E görög szónak tulajdonított sokterelmű jelentései, mint „*megrendíthetetlen, egészséges, kiartó, biztos, stabil, megbízható*” – erősen emlékeztetnek a sumir szógyűjteményekben a „KAL” és a „MAG” szavaknak tulajdonított értelmezésekre.

Ezek után vesszünk még egy vizsgálati pillanást az ősi eredetet hirdető mondákra is. A legelső magyar „*ivot történelm*” elvesszt, de több középkori változata létezik, melyek az eredetből néhány kivonatot ártalmazznak. Így KEZAI SIMON – aki valószínűleg „*apát*”²¹ volt és írásai a XIII. század végétől származnak – úgy mondia, hogy a magyarok „*Idet ivadékat*”²² és THANNA örít-ás frától – MENROTH-tól (Nimrod) származnak.

Miután ez a MENRÓTH – Egyiptom és Nubia határain egy hábel törony építését kísérte meg – innen átlítolag „EVILATH” följátre költözött, mely most Perzsa. Itt szült neki felesége – ENETH két fiat – akik „HUNOR” és „MAGOR” nevet viseltek. Tekintve, hogy MENROTH-nak több felesége volt, a többi asz-szonyoktól is születtek gyermekek, akiknek utódai még ma is ott élnek, színben és alakban hasonlítanak a magyarokhoz s a nyelvük csupán annyiban különbözik a miénkől, amint a „sváb be-széd különbözik a túrmingiatól”.

HUNOR és MAGOR vadászatra indultak és amikor már so-káig üldöztek egy csodálatos szarvát – Scythiában találták ma-gunkat. Később a családiankkal együtt ide átköltöztek. HUNOR ivadécai lettek a hunok, MAGOR-e pedig a magyarok.

Emek a legendának, a nyíl-városságára való hozatala pillana-tában, már megszületett a kritikája is. A biblikus történetől való eltérésre elkészített ellenszerent idezett elő azon egyházi sze-mélyek közölték, akik a Szentírás előadásához beüt szerint ragasz-kodtak. Elhíndítottak egy újabb verzitől, mely azt hirdette, hogy a

²⁰ „In den Gefängnissen ein runder Block”. W. Pape, *Handwörterbuch*. Braunschweig, 1914.

²¹ Domonkoszky Sándor emek a munkánk eredetét 1283-1285-re teszi. *Kézai Simon Mester Krónikája*, Budapest, 1906.

²² Langdon – NIMRODOT azonosítja a sumir NINURTA istenséggel *Semitic Mythology*, 36. oldal.

magyarok valóban Jafet-ivadékok, de emek MAGOG nevű fián keresztült. Ez a kialakítéona természetesen értéketlen.

Ugyanis egy ősrégi és valódi tradíciónak megmaradványai csakis a régi verziókban találhatók meg.

Az újabb változatot is elterve a későbbi kritikások meyer el-utastása, akik tudatlan emberektől származó „szerzetesi spekulá-cióknak” minősíteték.

A Mentóra vonatkozó írás – mint történelmi bizonyíték bár homályosnak látszik, de mind a Perzsiából történő kivándorlás, mind pedig MENRÓTH (Nimrod) és felesége Eneih (sumériul ENE = elbuvó) neve, pontosan a mezopotámiai eredetet mutat-ják.

Rendeteg személyi, földrajzi és rangot jelentő ősi magyar névritl tudunk, melyek 1000 évvel ezelőt lettek feljegyezve. Ezek már magukban követelek eredetük felderítését, a meglévő és ki-mutatható mezopotámiai összefüggéseket mindig szem előtt tar-tva. Lehetetlen, hogy elfogadható magyarázattal nem rendelke-zzünk SARALDU hercegünök – Szent István édesanyjának – a címere vonatkozólag sem, aki „*belékenig*” volt. Megkérdzhet-jük a honfoglaló vezértl nevetl is például HUBA (talán egy ro-kon elamita törzs) vezére – HUBA elamita Isten után nevezve), vagy TOSU – TOHOTOM (Tahadu = gazdag) vajjon ezek is nem-e a mezopotámiai tradíciókat örítik?

A sumir összehasonlítások kiváló és karakterisztikus értelmet adnak az eddig fel nem ismert és még nem magyarázott földrajzi neveknek, azoknak, melyek valaha mindenképp által ismertek és ér-telhek voltak de később a feledés homályába merültek a magyar evolúció zavaros történetében. Emek a vizsgálattanak az eredmé-nyével a magyar kultúrtörténetl majd igen nagy nyereszghz jut. De a sumerológiai gazdagsága révén a nyugati kultúra története is értékesebb lesz. A származásunk miltba melyétl gyökérzetétl jobban megismerjtük majd, ha közvetlenül közelkedhetünk a „sumirokka” legálább „egy” élő nyelven keresztül.

* Ma már tudjuk, hogy babiloni nyelvben „boh-king” = a ti Királyünök”. Bohla tévesen vonatkoztatja ezt Saraldu-ra. Géza második felesége – Adelhádot – hívták így a magyarok, mert a becélyített németek értekeit szolgáltá. Nem a magyarokét. (A kiadó megjegyzzése.)

Ezzel kapcsolatban egy újabb könyv egészen egyszerűen megállapítja a babyloniai kultúra „felsőbbrendűségét” a sumir hátrányára s ezt a kijelentést az írója azzal indokolja, hogy a babyloniai kultúrához a semita nyelv összekötő hídhat biztosít, míg a sumir kultúrához vezető hasonló híd hiányzik.²⁵ Etre a megállapításra csak azzal fel lehetünk, hogy – amennyiben a hivatott tudás sok a múlt sikertelen erőfeszítéseinek csak egy töredékét fogadják arra fordítani, hogy az újonnan feltárt archeológiai anyagok eredményeivel és megfelelő módszerekkel az Oppert-Lemontant elmélet igazságát rehabilitálják – akkor a sumitokhoz vezető hídhat nem sokáig fogjuk nélkülözni. De lehet, hogy több ilyen híd is létezik. Idővel felvilágosítást kapunk a problémára vonatkozólag is, hogy: „valóban monocentrikus volt-e az emberi kultúra...?”²⁶ – amint azt a sumitológia dékánja Pater Dr. A. Demmel jövendőli. És vajlon közös-e vértünk...? [?]

Lehet, hogy újra felfedezzük a mi tündöklő, ősi tudományunk klapadhatatlan forrásait – hiszen annyira szákségünk van ma arra, a mostani lévünön járó és megzavarodott világunkban...

VII. ÜZENET, RÉGI KÖNYVBŐL

Mezopotámiai romhalmok alól ástak ki a régészek a világ első könyvtárának maradványait. A negy-ötzezer éves szövegeket cseréptáblákra írtak a sumitrok. Irodalmunk legszebb termékeit abból az időből valók, mikor már megrendült a sumir politikai hatalom és pusztulóban volt az emberanyag. Az írástudók nyilván a nemzethalál rémével viaskodtak. Hogy nem adták meg magukat és bíztak fajtájuk megmaradásában, azt mutatja egy szép költemény, melyet számos apró töredékből rekonstruáltak. Így is hiányzik eleje és vége. Nyilvánvaló azonban a szövegből, hogy arról van szó: a Teremtő, aki egyagyból gyúrta az embert, a teremtés befejezése után végigjárta a világot is rendszeri, szervezi művét, végzetet, sorsot rendel a különböző népeknek. Elér Dél-Mezopotámiába, arra a földre, amit ma a tudósok Sumir-földnek hívnak, de tudni való, hogy akik 5000 év előtt látták, azok szerint soha nem Sumer, hanem Mada vagy Kiengira volt a neve. A Teremtő megállt a Kaukázus hegyeiből jött, választott népének országáa előtt és így rendelkezik:

*„Országok országa, tárvényindás népe,
Napkelet s Nyugat közr a világnak fénybe,
Nagy a te nemzedet, nagy a te végzedet,
Oly messze-magasztos, hogy fel sem érheted;
Mint a magas mennyég, szíved mélybetelen,
Életed gyökere szent és sérhetetlen.
Hegyek, árnvas erdők, hős föld hátszke népe,
Ez a te végzedet ősi örökséged:
Erős, gerzélég vár vagy, de az örök tárvény,
Ami Isten rúd rút, vállahod keill önkén,
Hogy beteljesüljön győzelmes végzedet,
Ur alkára te vagy, emeld fel a fejed!*

Miután a fenti sorokat szabad fordításban adtam, kissé kiegészítve a törmeléken tanék maradt szöveget, modot kívánok adni arra, hogy ellenőrizzen a magyar olvasó az angol fordításból,

²⁵ M. David: *Les Dieux et le Destin en Babylonie*, Paris, 1949-12. oldal.

²⁶ *Studia Orientalia*, Vol. XIII Helsinki 1947

melyet S. N. Kramer Sumerian Mythology című könyvéből veszek. (59-69. lap, Philadelphia 1944.)

Ugyanott megtalálhatja az érdeklődő a cseréptábla-töredékek pontos bibliográfiáját is.

„O Sumer, great land of the lands of the universe,

Filled with steadfast brightness, the people from sunrise to sunset obedient to the divine decrees,

Thy decrees are exalted decrees, unreachably,
Thy heart is profound, unfathomable,

Thy..... is like heaven, untouchable...
O city;..... is suppld, washed by much water...
Shrine of abundance ... green like the „mountain”

Hashtu-forest, wide shade ... heroic
Thy perfected decrees he has directed

The great mountain Enlil in the universe has uttered
thy exalted name :

O thou city whose fates have been decreed by Enki,
O thou shrine UR, neck to heaven mayest thou rise, ”

A KIADÓ UTÓSZAVA

A magyarság mai szétszaktított állapotában úgy eszelésünk lelkiismeretünk szerint „ahogy lehet.” Kötélességünknek éreztük, hogy megismertessük a magyar közönség szélesebb rétegeivel Dr. BOBULA IDA magyszerű eredményeit. S azonban nem volt hajlandó a SUMERIAN AFFILIATIONS című és angol nyelven megjelent könyvének lefordítására engedélyt adni azzal az indoklással, hogy ő – a tényeket – a magyar közönség számára más formákban, sokkal részletesebben, új eredményeivel kiegészítve és magyarul akarja megírni. (Sajnos – közben meghalt.) Felhatalmazott azonban minket arra, hogy közöljünk néhány magyar nyelven már megjelent cikket.

Így átvettük a Warren, Ohioban megjelenő „Fáklya c. lapból az *Őstörténeli Dióhéjban* (1956) A sumir magyar nyelvtudomány (1956) és a *Kölcsezőniztik vagy örökhitük* (1956) cikkeket s ezért a lap szerkesztőjének Dr. Kür-Géza honfittársunknak ezúton mondunk hálás köszönetet. *Az Ösvillás Nagyszönye* előszőr – az azóta megszünt *Új Magyar Új* folyóiratban jelent meg (1953), az *Üzenet Régi Könyvből* pedig a Magyar Könyvtár kiadványában (1956).

A *Szóegyeztetések és A Nyelvtudomány Történelmi Hátere* c. fejezeteinket itt Argentínában állítottuk össze Dr. BOBULA IDA „*Sumerian Affiliations*” c. könyve alapján, melyből a fordítás gr. Károlyi István érdemes munkája. Lehet, hogy it-ott nem adtuk vissza pontosan az eredeti elgondolást, de – úgy véltük – ez kisebb baj, mintha... a lényeg még sokáig ismeretlen marad.

Dr. BOBULA IDA érdeme, hogy bátor könyvével új utat tört a magyar őstörténet egy régi igazságára számára. Ezzel – a további kutatásoknak – beláthatatlan távlatot nyitott.

Elmélete követésének megkönyvebítését szolgálja a csatolt térkép, melyért Dr. Kogutowicz Mannelának vagyunk igen hálásak.

Örömmel jelenítjük, hogy ma már sokan dolgoznak a sumir-magyar kapcsolatok felidítésén és reméljük, hogy az új eredményeket hamarosan látnia fogjuk.

Azokat pedig, akik azon munkálkodnak, hogy a magyar múlt ismerete legyen alapja a magyar jövőnek – áldja meg a Magyarok Istene.

Az „Esdát” kiadó nevében:
BADINY JÓŠ FERENC

